

Народний художник України

АНАТОЛІЙ ШКУРКО

ЖИВОПИС
ГРАФІКА

Чернігів 2019

УДК 75.071.1 (477.51) (084)
Ш 67

Ш 67 Шкурко А.Н.
Альбом / Упоряд., авт. вступ. статті В.М. Величко. — Чернігів,
ПАТ «Поліграфічно-видавничий комплекс «Десна», 2019 —
232 с.; іл.

ISBN

В альбомі вперше репродуковано у великому об'ємі полотна, акварелі і малюнки Анатолія Никифоровича Шкурка, Народного художника України, Лауреата чернігівської обласної премії імені Михайла Коцюбинського. Внаслідок вивчення художніх і документальних творів, що зберігаються в його чернігівській майстерні, з'ясовано та окреслено: рівень і складові майстерності митця, еволюція його творчої манери, характер і напрями праці на теренах українського образотворчого мистецтва.

This volume illustrates an unprecedented collection of paintings, watercolors and drawings by Anatoliy Nykyforovych Shkurko, laureate of the Chernihiv Region's Mykhailo Kotsiubynsky prize. Through the study and analysis of the art and documentary works stored in his Chernihiv workshop, the level and components of mastery of the artist, as well as evolution of his creative touch were discovered; this also defined the nature and direction of his work in the vastness of Ukrainian fine arts.

Особлива подяка за підтримку у виданні цього видання В.В. Мельничуку, О.В. Мармашову, А. Л. Курданову, М.О. Шевчику, І.В. Шкурко.

ISBN

УДК 75.071.1 (477.51) (084)

© А.Н. Шкурко, 2019

ВСТУП

Альбом знайомить із живописними та графічними творами, що зберігаються в творчій майстерні Лауреата чернігівської обласної премії імені Михайла Коцюбинського, Народного художника України Анатолія Шкурка. Вони складають унікальну колекцію, дбайливо збережену її автором і доглянуту, як особисте зібрання разом із архівом та власною бібліотекою. Більшість виявлених творів в меморіальній майстерні Анатолія Шкурка з категорії предметів музейного значення, бо не тільки мають відношення до його творчої долі, а і засвідчують мистецьке та родинне оточення видатного українського художника. Значення унікальних меморій, репродукованих в альбомі, подвійне. В майстерні Анатолія Шкурка зберігаються важливі документи для вивчення біографії митця, створення літопису художнього життя його рідного Чернігова, всієї сіверянської землі. Тому її персональний художній фонд, особистий архів та бібліотека художника мають бути найповніше задіяними, як вияв Чернігівського скарбу.

Майстерня і до сьогодні функціонує як творча лабораторія. Протягом свого життя 94 - річний художник утворив тут власну колекцію тематичних полотен, портретів, пейзажних робіт, натюрмортів, що належать автору та його родині. Він дбайливо оберігає також свої олійні етюди, начерки, твори графіки та акварельний живопис, котрі використовує у подальшій творчості.

Внаслідок вивчення означеної кількості художнього і документального матеріалу з'ясовані рівень і складо-

ві майстерності митця, еволюція його творчої манери, характер і напрями образотворення українського художника. Почесний громадянин міста Чернігова Анатолій Никифорович Шкурко зробив значний внесок у скарбницю чернігівського образотворчого мистецтва. У своїх численних живописних полотнах митець постає як автор тематичної картини, композиційного, камерного і парадного портрету, а також пейзажу та натюрморту. Як художник - графік Анатолій Шкурко залишив унікальну портретну галерею відомих майстрів українського мистецтва, в тому числі своїх земляків - чернігівців, а також твори акварельного живопису і численні подорожні начерки, підготовчі малюнки до живописних картин і діорам.

В історію образотворчого мистецтва Чернігівщини митець увійшов як художник — реаліст, котрий ще в 1950 — х роках добре засвоїв настанови своїх вчителів з тонального живопису, працюючи над портретною галереєю своїх сучасників та сюжетно — тематичними полотнами. Не менш відомий він і своїми пошуками власної пластичної форми, в основу котрої покладена техніка вільного мазку, декоративна кольорова палітра. Його девіз: «Жодного дня без пензля». І дійсно свідченням його невтомної праці по всебічному вивченню природи стали живописні і графічні роботи. «В прийдешнє нам свою любов нести» - ці слова чернігівського поета Станіслава Реп'яха покладені були художником в основу його портрета відомого чернігівця. Ці рядки постають епіграфом і до мистецької спадщини Анатолія Шкурка.

ХУДОЖНИК ФРОНТОВИК

Участь у бойових діях Анатолія Шкурка, тоді двадцятилітнього рядового Білоруського фронту, закарбувались йому на все життя, як і сцени, епізоди Другої світової війни. Збереглися фронтові твори митця, зокрема краєвиди, котрі Шкурко переважно спостерігав і заносив на папір графічним олівцем, сидячи у фронтовому окопі, або в хвилини, коли можна було відкласти зброю. Замість відпочинку Анатолій брався за свою другу зброю і створював образи визволених жителів Білорусії та Польщі - дітей і дорослих, а також пейзажі зруйнованих місць, солдатські портрети. Художник - фронтовик згадував про ті часи: «Я намагався в міру сил і можливостей малювати все і всюди. Найчастіше то були портрети солдат і офіцерів. Вони тут таки вкладали їх у конверти і відправляли додому, своїм рідним».

Під час військової служби Анатолія Шкурка відбулася художня виставка, на якій експонувались його твори. Ця надзвичайна і унікальна виставка діяла у визволеному радянськими військами в січні 1945 року невеликому польському містечку Мінську - Мазовецькому. Рядовий Анатолій Шкурко, котрому на той час виповнилось тільки двадцять років, показав глядачеві свої фронтові замальовки і живописне полотно «Дороги війни». Тут, неподалік Варшави, у спеціально переобладнаному манежі, побудували 9 виставкових залів. Це, в першу чергу,

зали «Калінінградська битва», «Курська битва», «Визволення Білорусії», «Визволення Польщі».

На виставці, присвяченій подіям на I Білоруському фронті, зокрема бойовому шляху його військових частин, експонувалося біля 600 творів живопису, графіки та фронтових реліквій. Серед авторів виставки були і два чернігівця: Анатолій Шкурко та Марк Каплан. Останній пов'язав свою долю із Харковом, але ніколи не забував свого рідного Чернігова. Слід назвати також ім'я відомого українського художника Георгія Меліхова. Його «Портрет маршала бронетанкових військ Я.М. Федоренка», разом із портретною галереєю представників Ставки Верховного Головнокомандувача, воєначальників фронту відкривали експозицію цієї виставки. В її залах працювали також екскурсоводи, що знайомили відвідувачів і з великою картиною Анатолія Шкурка «Дороги війни». Вона була помітною серед інших робіт в експозиції залу «Визволення Білорусії».

Перший станковий тематичний твір митця отримав схвальний відгук поета і журналіста Євгена Долматовського, котрий надрукував опис картини у фронтовій газеті на початку 1945 року: «Степ. Мало снігу, кинутий на шляху німецький автомобіль, трупи ворогів у кюветі.» Це єдине поки що документальне свідчення про пейзаж — картину художника — фронтовика Анатолія Шкурка.

«М.В. ГОГОЛЬ НА УКРАЇНІ»

1946 — 1951 роки — ще один надзвичайно важливий період в житті і творчості Анатолія Шкурка. Працюючи над Гоголем, художник фактично скористався порадою свого викладача Рудольфа Френца, в майстерні котрого він навчався з третього по п'ятий курси. Коли Шкурко повідомив вчителя, що має намір свій диплом присвятити землякові Миколі Щорсу, то почув у відповідь, що подібних персонажів вже багато створено в радянському мистецтві. Вчитель порадив писати іншу тему, не обов'язково пов'язану із батальними композиціями. І молодий художник, що навчався по спеціалізації «батальне мистецтво»,

обрав інший жанр, присвячений історико-культурній тематиці.

Думка обрати Миколу Гоголя і створити образ письменника та його земляків, українських селян з'явилась у Шкурка під час його прогулянки набережною Неви біля пам'ятника Петрові Першому. Дивлячись на цей монумент, художник пригадав гоголівські рядки, присвячені цареві, і подумав, що варто саме життя цього письменника показати на своєму майбутньому полотні. Ідею підтримав професор Френц, попередивши, що це національний сюжет, і створювати образ потрібно було в особливий спосіб. Комісія затвердила дипломний ескіз, згадував Шкурко: «А Френц подарував мені, на знак поваги і приятного ставлення, власний етюд «Собака». Цей анімалістичний твір я мав на увазі, виписуючи окремі деталі своєї картини.»

В майстерні художника. Журналіст Світлана Шеремет і Анатолій Шкурко.

Олександр Лебединський в одній з перших публікацій про дипломний твір Шкурка писав: «На скам'є возле белой української хати сидить юноша. Он слушає песню седого, как лунь бандуриста. И кажется: как только смолкнет последний аккорд, юноша обнимет слепого певца и восторженно скажет: «Моя радость! Жизнь моя! Песни! Как я вас люблю! Я не могу жить без песен! Что все черствые летописи перед этими звонкими живыми летописями!»

Так влучно і виразно зобразив Голя художник Анатолій Шкурко.»

Праця над картиною була неможлива без попереднього етапу напрацювання ескізів, збору етюдного матеріалу, створення різноманітних начерків та навіть окремих творів, що опосередковано виникали в місяці пошуків головної теми. Так в 1951 році з'явився видатний твір чернігівського художника «Автопортрет». Шкурко згадував, що працюючи над Гоголем в академічному залі, де вивішені були копії полотен Рафаеля і Тиціана, надихаючись палітрою цих майстрів, вивчаючи колорит їхніх картин, він написав і свій перший живописний портрет. Митець досить вдало і очікувано використав бриля з його реквізиту, що почав збирати для гоголівської картини.

Цей автопортрет знаменує початок нового етапу в творчій біографії митця, академічного періоду навчання, і творенні завершених, самостійних робіт. Взагалі, у творчій спадщині відомо 16 автопортретів і кожен презентує нову сторінку в біографії Анатолія Шкурка, або розпочинає окремий період у творчості художника. Художник признавався, що взимку, коли важко і складно було

працювати на пленері, він часто писав свій портрет, мовляв: «Ця натура завжди поруч, бери і пиши». Кожного разу уважно вдивляється маестро в дзеркало і прописує риси власного обличчя, намагаючись передати новий настрій, свої думки і той стан душі, що має відчутти на полотні його щирий глядач. Додайте ще й феєрію кольору, зверніть увагу, як пензель Шкурка живописує свою, нову реальність. Які вони різні ці автопортрети, кожному з яких можна присвячувати окремі тексти!

СЮЖЕТНО – ТЕМАТИЧНІ ПОЛОТНА

Як правило, центральними персонажами в живопису Анатолія Шкурка були його сучасники, насамперед українські селяни - колгоспники. Від передачі зовнішніх рис до характеристики внутрішнього образу - такою була художня логіка кращих творів митця 60-х років минулого століття. Героями його буднів були «Хлібороби. Господарі землі» (1969), «Літо. Героїні нашого часу. Доярки» (1964), численні портрети земляків рідного села Смолин та інших аграріїв нашої Чернігівщини. Образи подібних нових героїв ми бачимо і на полотнах інших українських художників, з їхньою сюжетною оповідністю, повагою до своїх моделей, людей праці. Вони - головні герої радянського живопису 1960-х років. І перша картина Анатолія Шкурка «Колгоспна черета» (1957) була присвячена рідному селу. Її відібрали на всесоюзну виставку, замовляли повторення. Навіть студентам давали

завдання копіювати цей твір. Намагаючись зрозуміти і наблизитись до живописної техніки пейзаж - картини, майбутні художники розпитували митця, як йому вдалося виписати цю роботу. За розміром полотна було доволі великого формату і потребувало чималих зусиль та вироблення нових технічних підходів.

Його товариші експонували на обласних художніх виставках переважно пейзажні етюди. Вони надавали опрацьовані в майстерні також станкові тематичні полотна, але обмежувались лише однією чи двома картинами.

Анатолій Шкурко в 1957 році демонструє глядачам «Колгоспну черету», «Портрет лікаря-окуліста і товариша Коряк», картину «Доярки» - двометрове полотно, що нині зберігається в Чернігівському обласному художньому музеї. Створював він також полотна й історичної тематики, зокрема «1918 рік на Чернігівщині», «Схвалення рішення Переяславської ради в Чернігові в 1654 році», твори, присвячені партизанам Другої світової війни.

Не меншої уваги потребують живописні полотна, присвячені образу Тараса Шевченка. Поки що слід виокремити картину «Микола Гоголь в Україні» - авторський варіант дипломного твору випускника Ленінградського державного інституту живопису, скульптури і архітектури. В 1958 році Анатолій Шкурко написав другий варіант цієї картини, а розпочав її автор із серії малюнків і попереднього збору матеріалів. Завершена була робота над картиною в 1960 році та експонувалася на обласній виставці творів чернігівських художників.

Окрему групу живописних творів

Шкурка складають так звані виробничі замовлення від художнього фонду України. Великі художньо - документальні полотна, панно і діорами виконувались майстром для різних установ і закладів, в роботі над якими художник працював не менш завзято, ставлячись до них, як і до своїх станкових, тематичних полотен. Подібні твори багатьох українських митців за радянських часів прикрашали українські будинки культури і готельні інтер'єри, залізничні та автомобільні вокзальні приміщення, різні державні установи, навчальні заклади та музейні експозиції. Не випадково в приміщенні поштового відділення у чернігівському містечку Мена і до нині працює панно «Пошта на Півночі», залишаючись в пам'яті багатьох його відвідувачів. Композиційна майстерність, чітко розставлені акценти допомагають Шкурку живописати типову для півночі сцену доставки на гвинтокрилі різноманітного багажу та поштових відправлень.

Не залишав поза своєї уваги Анатолій Шкурко й інші теми, що посилювалися в українському суспільстві та хвилювали його як громадянина. Відомо, що в період середини 1950 — 60 — х років держава наголошувала на важливості, необхідності створення образів людей праці та оспівування радянської дійсності. В картині «Молодіжна бригада» (1964) Анатолій Шкурко презентує своє, особисте ставлення до теми індустріальної праці. Він намагається зануритись у внутрішній світ героїв картини, відобразити різноманітні характери членів бригади, розуміється, комуністичної праці, як в ті часи наголошувалось. Художник звертається до

фризової композиції, опрацьовує яскравий із різноманітними барвами живопис, що підсилюється вдалою світло — тіннювою розробкою персонажів цієї картини. Багатофігурне полотно свідчить про свій внесок Анатолія Шкурка у робітничу тематику.

Його цікавили новобудови Чернігова, індустріальне виробництво у місті, зокрема побудова чернігівської ТЕЦ, а також сучасна житлова забудова. Ставлення до архітектури п'ятиповерхівок у художника було подвійним. Навряд чи його пейзаж — картини з «хрущівками», а саме «Нові околиці Чернігова» (1972), «Чернігів будується» (1975) справляють враження апології нової архітектури древнього Чернігова. Не випадково художник приймав активну участь в діяльності чернігівського осередку Українського товариства охорони пам'яток історії та культури.

В той же час, значно більше фактів відображено було художником саме з життя українських селян. Духовний світ земляків, своїх сучасників, митець відтворював не менш активно і на теренах сільського життя. Події в колгоспному русі радянської України були до снаги митцеві з селянським корінням, залишались важливими і цікавили повсякчас.

Чи став Шкурко шестидесятником? Чи відчував він потребу в оновленні суспільства, поділяв ідеали своїх ровесників, таких, як і він, що пройшли горнило війни? Художник - фронтовик, що повернувся на батьківщину після навчання в академічному вузі і викладання в художньому училищі Ростова-на-Дону, чернігівець Анатолій Шкурко розумів, що його місце - українська земля,

де з діда - прадіда жили його земляки. Фактично наш художник, як і більшість українських радянських митців міг би погодитись із думкою Гюстава Курбе, котрий стверджував на зборах художників Парижу: «Наше завдання — підняти кожен особистість до її людської гідності.»

Анатолій Шкурко працює по змозі і у свої 94 роки. Перейшовши цей рубіж, художник у похилому віці не так інтенсивно, як раніше, та все ж працює у своїй майстерні. Так він закінчив велике полотно «Тарас Шевченко на Валю в Чернігові. 1846. Березень». Розпочате у 2011 році. Воно доопрацьовувалось живописцем певний час. Пише художник, також третій варіант своєї славетної картини «Микола Гоголь в Україні».

ПОРТРЕТНА ГАЛЕРЕЯ

Перше враження від художнього твору зазвичай постає після зустрічі із його героєм. Глядач намагається зрозуміти та відчути художній задум мистецького твору і в першу чергу звертає увагу на образи людей в картині. Він вивчає виписані художником персонажі, придивляється до портретних рис його героїв.

Ситуація стає ще більш цікавою, коли глядач особисто знає портретованого, модель, що позувала митцю. Маючи свій досвід спілкування із живою натурою картини, враження від знайомої людини, глядач в першу чергу перевіряє, чи досяг художник портретної схожості. Якщо йому здається, що на полотні портретований вийшов не схожим на само-

го себе, то непересічний глядач починає критикувати художника, забуваючи, що той мав намір створити картину, а не портрет. Ці два різних жанри в образотворчому мистецтві оцінюються по своїм критеріям і мають свої підходи в розумінні живописних полотен, в тому числі й авторства Анатолія Шкурка.

Українські селяни і робітники, діячі культури, науки і техніки часто позували митцеві в його майстерні, або на різноманітних пленерах, під час творчих відряджень. Портретні риси видатних чернігівців та буденне життя простих людей найбільше цікавили художника — земляка.

Працюючи над портрет - картинами, художник інколи використовував світлин, або існуючі портретні зображення своїх майбутніх героїв та в подальші часи створював нові образи. Бувало, що намір виконати той чи інший портретний твір з'являвся у Шкурка після заочного знайомства з людиною. Поштовхом для роботи не обов'язково мала бути зустріч чи особисте спілкування. Митцеві достатньо було почути виступ по радіо або телебаченню свого майбутнього героя, навіть прочитати вірш, що сподобався, і тоді у нього виникала зацікавленість. Художник слідкує за публічними виступами поета, або іншого діяча культури, історії. Далі відбувається знайомство і особисте спілкування.

Коли ж портрет виконано, вже значно пізніше наш художник на звороті полотна занотовує цитату з літературного твору свого персонажа або стисло характеризує модель, відзначаючи її досягнення у сучасному житті. Так було, коли Шкурко став свідком урочистого поша-

нування відомого нащадка роду Коцюбинських, літературознавця і публіциста Михайлини Коцюбинської, племінниці геніального українського письменника. Як свідок та учасник церемонії нагородження відомої шестидесятниці відзнакою Чернігівської облдержадміністрації художник захопився образом цієї людини, котру знав ще в дитячі роки, та вирішив присвятити своїй землячці черговий свій тематичний портрет «Михайлина Коцюбинська» (2001).

Не забув Шкурко і присутнього на тій церемонії державця, на той час чернігівського губернатора Валентина Мельничука. Його виступ на урочистому зібранні запав у душу митцеві та викликав бажання створити портрет голови чернігівської обласної державної адміністрації. Після написання завершеного портрету Шкурко на звороті цього етюд помістив напис, своєрідну анотацію глядачеві. В такий спосіб і був створений чудовий портрет усміхненої, доброзичливої людини, що з повагою завжди ставилася до людей.

Не тільки сеанси позування, або хвилинні зустрічі із майбутніми моделями використовував Анатолій Шкурко, працюючи над новими портретами. Навіть фотографічні зображення давали йому можливість без натурних сеансів робити черговий живописний портрет. Довготривалого спілкування із моделлю поза майстерні було достатньо для художника, котрий мав феноменальну зорову пам'ять, величезну малярську практику, щоб створити завершений художній, або документальний твір.

ПЕЙЗАЖНА КОЛЕКЦІЯ

Художник, як і більшість його сучасників, віддає перевагу пейзажному жанру. Митець активно працює в різні пори року над своїми пейзаж — етюдами, створюючи «Ранок на Десні» (1958), «Туман в Седневі» (1965), «Молоді берізки» (1974), «Літні квіти» (1994), «Жито наливається» (1962). В пошуках виразних мотивів і цікавих сюжетів Шкурко виконує нашвидкуруч різноманітні натурні замальовки. Те, що зупинило його погляд і зацікавило, наприклад, своєрідне освітлення, або виразне і гармонійне сполучення кольорів, митець енергійно і майстерно переносить на полотно.

В інших випадках, коли художнику пощастило відкрити собі той чи інший чарівний куточок природи рідного краю, він пише достатньо опрацьований етюд, приділяючи йому більше часу і своєї наснаги. Саме таких мистецьких творів наш маєстро живопису зберігає у своїй майстерні доволі багато. Вони композиційно вивірені, мають міцний малюнок. Пейзажні мотиви вміло відображені художником на його полотнах. Тому, завдяки їх майстерному виконанню, художні твори передають реальний мотив природи, або певну пору року. Вони доносять ще й особливий настрій, різноманітні враження, від самого об'єкту природи. Художник втілює у своїх етюдах ті особисті почуття, що з'явилися в його чуттєвій душі.

Ще під час навчання в академічному художньому закладі Анатолій Шкурко

добре засвоїв методологію реалістичного мистецтва, в основу якого покладене всебічне вивчення природи. Тому митець постійно візуалізував оточуючий світ, збираючи в години роботи на пленері різноманітний етюдний матеріал. Це необхідно було йому для роботи над станковими творами, черговою тематичною картиною, а також і для подальшого використання етюдного матеріалу. Праця на відкритому повітрі, або в майстерні під час портретних сеансів стало важливим напрямом творчої діяльності Шкурка, необхідним правилом, що його дотримувався митець постійно, все своє довге творче життя.

Чи можливо було залишити поза увагою світ, що оточував митця? Рідний край, в який повернувся він після тяжких випробувань II світової війни, квітуча поліська природа захопили відразу художника — фронтовика. Після закінчення навчання, після роздумів, вагань і всупереч обставин дворічного перебування в Ростові-на-Дону, викладання в місцевому художньому училищі Анатолій Шкурко повертається в місто свого дитинства і юності, рідний Чернігів, де жили його батьки.

Освідченням в любові до України стали в ті часи, після академічного періоду навчання в Ленінграді, його перші твори і залишаються ними до нашого сьогодення. Це стосується полотен, на яких постає природа чистих форм, куточки незайманої краси. І не випадково художник звернувся до міських сюжетів, вишукуючи сільські мотиви. В одному з районів міста він пише білу, мазану хатку під стріхою з двома вікнами і призьбою, залишаючись в полоні думок

якнайкраще зробити ще один варіант картини «Микола Гоголь в Україні». В ті часи в Чернігові навіть можна було зустріти ще цей вияв українського генію, як один із символів, разом із вітряком та тополею рідної України. І ти розумієш, що в такому вигляді вже не побачиш околиці рідного художника Чернігова, або села Смолин, краєвиди поліського села Надинівки, хати під стріхами поліського містечка Седнева.

Ми бачимо не просто етнографічні замальовки, вкупі з портретами, жанровими етюдами 1950-х років, які можна споглядати в майстерні Шкурка, а нині вже на сторінках цього альбому. Стає зрозумілим, що все це нині стало історією, бо світ змінився і ти вже не зустрінеш в полі, на леваді або біля поліського чернігівського озера селян у народних строях. Але глядач може відчутти за посередництва живописної палітри Шкурка красу й виразність цього українського світу в середині минулого вже двадцятого століття на рідній митцеві чернігівській землі.

Але не меншої уваги заслуговують пейзажні твори, що презентують чернігівський культурний ландшафт. Цей гармонізований природою і людьми сіверський краєвид, своїми естетичними якостями пересічному глядачеві дарує невимовну насолоду, сприяє його психологічному розвантаженню, а художнику — творцю формує його шлях у мистецтві, надає могутній поштовх подальшим пошукам творчого обличчя.

Естетична насолода від пейзажу, як твору, наприклад, садово-паркового мистецтва загальновідома. Тисячі туристів їдуть у Качанівку, Тростянець

на Чернігівщині, щоб помилуватись рукотворною красою - ландшафтними дендропарками, створеними чернігівськими селянами з волі родин Тарновських і Скоропадських. Але ще більшого значення має урбаністичний краєвид, сформований інколи протягом століть талантом багатьох поколінь місцевої архітектурної школи. Міський пейзаж із цінною історичною архітектурою, фоновною забудовою має надзвичайну цінність. Порушувати цей краєвид - злочин. Чи можна уявити, наприклад, щоб художник - пейзажист 21 століття брав ведуть 17 століття і дописував на міському пейзажі Венеції або Риму якусь нову споруду, що йому заманеться. А фактично, це роблять із своїми старовинними вулицями сучасні архітектори, знищуючи ту чи іншу пам'ятку, а на її місці будуючи свій архітектурний «шедевр».

Складною, навіть трагічною є ситуація з чернігівським урбаністичним ландшафтом, коли містяни та працюючі в ньому архітектори із своїми замовниками, ігнорують унікальну історичну забудову міста, не завжди дотримуються в своїй архітектурній діяльності принципів гармонії, законів краси. Подеколи вони навіть наносять непоправної шкоди містобудівній архітектурній спадщині. А яким був старосвітський Чернігів із своєю цінною, історичною забудовою можна побачити на таких міських краєвидах Анатолія Шкурка, як «Вечірня зоря» (1957), «Красний міст в Чернігові» (1958), «Альтанка на Болдиній горі», «Гармати на Валу» (1962), «Чернігів. Дорога на Київ».

Досить невелике за кількістю, але вагоме місце у творчій лабораторії митця

займає натюрморт. Разом із портретом, пейзажем та станковою картиною цей жанр відзначається реалістичною майстерністю і високою живописною культурою. Створивши біля десятка натюрмортів, Шкурко досягає в своїй «мертвій натурі» звучності різнобарвних, але гармонізованих кольорів і точно продуманої композиційної єдності деталей.

СЕДНІВСЬКИЙ ПЛЕНЕР

Під час навчання в академічному художньому закладі Анатолій Шкурко добре засвоїв зміст вимог та настанови своїх вчителів до всебічного і постійного вивчення природи. Митець постійно опрацьовував збір етюдного матеріалу для майбутньої станкової картини і, так би мовити, «про запас» для нового пейзажного твору. Виявлений мотив природи, вдало опрацьований етюд, за композиційними якостями, гарним освітленням та цікавими, подеколи яскравими кольорними співвідношеннями слугував потім, і не один раз пейзажисту Анатолію Шкурку.

Робота на відкритому повітрі і створення на пленері великої кількості етюдів стало важливим напрямом творчої діяльності Шкурка, правилом, що його дотримувався художник постійно. Це дозволило митцеві створити унікальну колекцію живописних творів під час перебування в Седневі та постійної роботи на пленері.

Седнів! Коли ведеш розмову про це славне козацьке містечко, то неодмінно згадаєш імена, факти і події, що були пов'язані в недалекому минулому із цією

благословенною місцевістю. У Седневі були виконані графічні, живописні і навіть іконописні твори Тарасом Шевченком. Представник славного козацького роду Лизогубів, композитор Олександр Лизогуб працював тут над своїми музичними творами, зокрема п'єсами для піаніно. Виявом національного генія вже давно вважається і поетичний твір Леоніда Глібова, його безсмертні рядки.

Стоїть гора високая
Попід горою гай, гай.
Зелений гай густесенький
Неначе справді рай.

Вони настільки вдало окреслили живописну красу чарівної седнівської землі, що майже відразу стали народною піснею. А це, як відомо, найвищий вияв любові і визнання народом творчості його вірних синів - представників мистецьких кіл, зокрема у нас на Чернігівщині.

Можна і далі згадувати імена Б. Грінченка, О. Сластьона, І.Л. Шрага, П.О. Куліша, О.С. Афанасьєва-Чужбинського, перебування яких в Седневі було плідним і особливим періодом у літературній, образотворчій та суспільній діяльності. Але і тут не можна боятися перебільшення, слід утвердити, що найбільшим серед відвідувачів Седнева був творчий загін саме художників. Майстри пензля, особливо після організації в Седневі будинку творчості, були вдячними, схвильованими шанувальниками седнівських краєвидів, седнівських скарбів, історико-культурної спадщини цього містечка.

Седнів у творчій біографії - це окремий вагомий період не тільки у творчості чернігівських, а й значно більшої кілько-

сті українських художників, які прибувають сюди з Києва, Харкова, Одеси, Львова, Донецька. Оглядаючи творчий набуток, чернігівських митців, бачиш, що створений ними седнівський цикл, зокрема у спадщині Анатолія Шкурка, чи не найкращий в його творчій біографії. Він, мабуть найбільше серед своїх колег по живописному Парнасу уславив седнівські гори, річку Снов, седнівські луки, гаї і саме селище із хатками і палацом, храмами і кам'яницею, альтанкою Глібова і Шевченковою липою та алеями седнівського парку. Це зрозуміло, бо седнівська земля має потужну енергетичну ауру, освячену славною історією, видатними іменами. Місцевість, що олюднена ще 2 тисячі років тому, зберегла до нашого часу неповторні природні скарби. Їх багато існує чарівних куточків на нашій Україні.

В цій мистецькій столиці в гармонії із природним оточенням височать седнівські храми, а цивільні будинки мальовничо розкидані по седнівським горбам. Також седнівські вулички ведуть чи то до церкви, чи роблять несподіваний рух і виводять до річки, відкриваючи казкові небосхили. Вони завжди чарівні в будь-яку пору року і хто, як не художники це відчувають своїм серцем, своєю душею.

Легше назвати прізвища тих, зокрема чернігівських художників, які не бували в Седневі, ніж перераховувати імена майстрів, які живописали седнівські краєвиди. Працюючи на пленері під час творчих відряджень, або за власним бажанням, чернігівські художники створили таку кількість етюдів, начерків і завершених живописних

полотен, яких вистачить не на одну художню виставку.

Захопившись седнівським пейзажем, Шкурко менше уваги приділяв портрету, станковій картині. «Ти вийдеш з майстерні, і ось вже поруч пейзажні мотиви. Відійшов далі - і тобі відкривається цікавий краєвид», згадує художник. Та й як було не захопитися седнівською красою, або знайомими з дитинства чернігівськими пейзажами. Значення творчої праці Шкурка на пленерах у Седневі полягає не тільки у майстерній візуалізації природних мотивів. Насамперед Шкурко - автор станкової картини, а також блискучий майстер такого виду творчості як рисунок, найбільш повно і яскраво проявив свої таланти в седнівський період життя і творчості. Як приклад слід виділити одну з найвідоміших картин чернігівського художника «Тарас Шевченко в Седневі» (1964) та портретну серію малюнків українських художників, що з'явилась під час зустрічей Шкурка в Седнівському будинку творчості. Значення саме цієї великої кількості художніх і документальних творів ще недостатньо розкрито, в контексті художньої традиції, котру презентував на Чернігівщині живописець і рисувальник Анатолій Шкурко.

Седнівський пленер. Відпочинок.

ЧЕРНІГІВСЬКА ШКОЛА ЖИВОПИСУ

В історію образотворчого мистецтва Чернігівщини другої половини двадцятого століття Анатолій Шкурко увійшов разом із своїм побратимом Андрієм Мордовцем як фундатори регіональної художньої школи. Вони збагачували живопис краю разом із своїми колегами, чернігівськими митцями Михайлом Прокопюком, Володимиром Коржем, Олександром Снопком, Миколою Кошелем, Петром Орлом, Ігорем Курачем, Степаном Бібіком, Ігорем Горовим та іншими художниками.

Працюючи на Чернігівському Поліссі, спостерігаючи природу цього краю, Мордовець і Шкурко виявили його колорит, основні відтінки кольору, особливості тональних співвідношень, обумовлені його географічним розташуванням. У придеснянському повітрі домінував сірий натуральний колір повітря, котрий обумовлений був певним кутом освітлення природи на поліському географічному меридіані. Тобто, оточуюча природа впливала на формування колориту у наших митців, на вибір фарб авторської палітри. Особливо Андрієві Мордовцю щастило, відчувати, побачити і відтворити на своєму полотні срібно-перлинну красу чернігівської природи, два її певних, виразних тони поліського кольору. Барвистість тону у нього була стриманою, оскільки вітчизняна природа надавала свій характерний матеріал, що знаходив своє відображення в

Дружня розмова.

Андрій Мордовець і Анатолій Шкурко. колориті живописних творів спочатку Мордовця, а потім і Шкурка.

Але ж побратимові Шкурка «допомагала» природа Чернігівщини у творенні своєї живописної мелодії. Він не відходив у 1950 — 60 - х роках від знайденої палітри. Чи винайшов свою художню мову Шкурко, той тембр кольорних співвідношень, що є ознакою авторського стилю? Чи можна писати про власну палітру Анатолія Шкурка? І да, і ні. Художник неодноразово згадував, що саме Андрій Мордовець зумів це зробити. Його товариш по живописному цеху був чутливий до срібно-перлинної краси своєї нової Батьківщини, куди приїхав за порадою побратима Анатолія Шкурка. Тобто природа, сонячне освітлення саме цього

регіону обумовила особливий поліський колорит чернігівських живописців Анатолія Шкурка і Андрія Мордовця.

Чи мав Анатолій Шкурко вроджені якості колориста? Цей дарунок стовідсотково отримав, наприклад від природи його молодший чернігівський товариш художник Євген Кріп. Ситуація полягає в тому, що живописець Анатолій Шкурко виборював протягом свого мистецького життя це право бути колористом, вперто працюючи над вдосконаленням своєї палітри, а в окремі роки кардинально змінюючи свій живопис.

Сім років академічної виучки, студіювання усталених канонів, прийомів накладання на полотно фарби, та технології використання тих чи інших пігментів і фахова робота з пензлями не минула для нього марно. Успішно використовувана Шкурком технологія класичного живопису дала вагомий наслідок і слугувала художнику на протязі другої половини минулого двадцятого століття.

ХУДОЖНЯ МОВА

Анатолій Шкурко, як і більшість художників займався вдосконаленням своєї майстерності. Він також працював над створенням власної живописної манери, вважаючи, що справжній майстер зобов'язаний мати свою художню мову і відійти від учнівської, як він вважав, мови, отриманої в навчальному закладі.

Це особливо проявляється в пейзажних творах митця. Шлях Анато-

лія Шкурка як пейзажиста полягає в намаганні відійти від ліричного до епічного пейзажу, від системи тонального живопису до нової живописно — тремтливої колірної форми. В нових пейзажах — картинах Шкурка з часом з'явилась як і відсутня раніше динаміка композиційних рішень, так і нові прийоми накладання фактурно-окреслених експресивних мазків. В цьому епічному пейзажі — більш динамічний краєвид. В ньому домінує напружений ритм, є динаміка композиційних рішень та експресія кольорних співвідношень. Поступово змінюється і техніка живопису. Художник застосовує переважно фактурні, інколи рельєфні мазки пензлями більших, ніж раніше, розмірів, але без використання мастихіну.

Оскільки світ природи постійно змінюється, наш художник змушений був поспішати за цими змінами. Вже у 1970 - ті роки митець напрацьовує нову живописну техніку, свою систему художнього мовлення, щоб встигнути у відтворенні тієї динаміки, котра вирувала навколо його мольберту і палітри. Тому і колір, і світло, тобто особливе освітлення об'єктів на пленері, працюють у Анатолія Шкурка одночасно. Чистота, сила кольору покладені були в основу його нової живописної манери, що аж бринить у пластичній напрузі. В той же час, реальні предмети трактовані таким чином, що їх можна впізнати на полотні, чи цупкому картоні. Цей новий світ живописної природи також дарує свою красу, підкреслюючи радість буття з не меншою силою, ніж на полотнах, створених протягом 1950 - 60 років у техніці тонального живопису.

СТАНКОВА ГРАФІКА

Рисунки — важлива частина спадщини художника. В них вперше фіксуються ідеї, котрі з часом реалізуються у творчості майстра. Колекція станкової графіки, що зберігається в майстерні Шкурка, складається як з багатосеансних натурних малюнків, так і виконаних на швидку руку замальовків і ескізів. Вони створені графітним олівцем, вуглем, тушшю, фломастером.

Кожен з них має свої традиційні прийоми і методи вираження. Опанувавши їх, Шкурко рухався далі, напрацьовуючи нові засоби виразності. Яскравим прикладом є малюнки, що з'явилися у 1967 - 81 році, під час творчих поїздок у Францію та Італію. Вони, а також олівцеві портрети українських художників та митців з Чернігівщини засвідчують еволюцію творчої манери Шкурка - рисувальника протягом 1970 — 1990 - х років.

Можна порівняти їх з натурними малюнками, виконаними як під час навчання в Санкт-Петербурзі, так і в наступні 1950 - 1960-ті роки, щоб упевнитися, наскільки вони різні. Ці малюнки вводять у творчу лабораторію митця. Ми бачимо і ескізи до но-

вих картин, або окремі портретні замальовки, сюжетні малюнки, а також аркуші, в яких зустрічаємо замальовки реквізиту, пошуки Шкурко необхідних деталей, або портретних рис окремих моделей для своїх картин. Всі разом ці твори станкової графіки слугували для подальшого використання їх на живописному полотні в композиціях нових тематичних творів.

В подальші роки блискучий рисувальник Анатолій Шкурко міг однією лінією окреслити форму предмета, або виявити портретні риси живої людини.

Композиційні пейзажні малюнки, на жаль, рідко з'являлися у творчості Шкурка. Але й ті, що виявлені, засвідчують високий фах і графічну майстерність нашого художника.

Як художник — аквареліст Анатолій Шкурко також залишив цікаві роботи. На жаль він мало уваги приділяв цьому виду станкового мистецтва. І все ж, він залишив цікаві роботи. Працюючи з натурною, Шкурко продемонстрував майстерне володіння малюнком і кольором, а також своє вміння передавати світло та повітряне середовище. Твори акварельного живопису митця, як що порівняти з його олійними роботами, прописані не в яскравих, сильних і гарячих тонах. Вони не контрастують між собою, а виконані у світлій, так би мовити, спокійній гамі.

ПІСЛЯМОВА

Головна тема творчості Анатолія Шкурка - чернігівська земля, природа рідного краю, його історія. Діяльність видатних чернігівців а також буденне життя простих людей постають в роздумах художника та на його живописних полотнах.

Роблячи підсумок і завершуючи огляд окремих фактів творчої біографії, розумієш, що митець ставив на меті не лише виробити свою власну мову, особливу манеру. Неповторні візії Анатолія Шкурка відповідають його натурі та особистим якостям. Вони означились новою, не учнівською мовою, в сучасній на період семидесятих років стилістиці творів українського образотворчого мистецтва і продовжують народжуватися в наступні десятиліття.

Чи думав, що вже понад 38 років спостерігатиму за життєтворчістю художника Анатолія Шкурка? Ще в 1981 році ми разом вирушили на його старенькій «Волзі» до славетної місцевості - хутора Іванівського, маючи намір вшанувати ім'я дорогої нам людини, українського живописця Миколи Ге. Потім був 1984 рік, коли я фіксував на чорно-білу плівку вернісаж Анатолія Никифоровича з нагоди його 60-річчя.

Так в різні періоди впродовж 90 - х минулого віку і вже по нинішній 2019 рік я був поруч, фотографуючи і аналізуючи художні твори та записуючи спогади шанованого земляка.

Що очікує роботи Анатолія Шкурка? Колекція унікальна, величезна зберігається в садибі художника. Багато творів покинули його майстерню і нині зберігаються в фондах українських музеїв та у приватних осіб. Частина спадщини чернігівського художника відображена на сторінках його першого альбому.

На часі продовження роботи над каталогом творів Шкурка, археографічні дослідження - публікація різноманітних джерел, зокрема пошук і вивчення в архіві художника та членів його родини нових фотодокументів, каталогів, особистих документів, а також малюнків, етюдів, що мають котрі, крім підписів, окремі уточнюючі записи, нанесені рукою самого художника або сучасників із його оточення.

Другий альбом, присвячений живопису і графіці Народного художника України, продовжує знайомити із його візуальною спадщиною. Метою видання є намір показати митця у його розвитку на довгому життєвому шляху, щоб належним чином оцінити творчу індивідуальність Анатолія Шкурка.

Ескіз до картини «Т.Г. Шевченко на Чернігівщині». 1964

ЖИВОПИС

Володимир Сапон. Етюд. 2001

«Слово Сапона завжди було м'яким, художньо виваженим, точним. Він ніколи не підвищував голосу, але мовлене ним сприймалося аксіоматично, було безсумнівно авторитетним. Такі і його вірші, образно — метафоричні, насичені любов'ю до рідної землі, до родинного дому, до природи, до людей і взагалі до життя — повні душевно — щирого тепла й осонцено — радісного світла. Читачи їх, завше відчував, як якась нездоланна сила їхнього чару невідворотно бере в полон душу і звідкілясь беруться слова й просяться на папір.»

Микола Лелюк

Журналіст і письменник Володимир Сапон. 2001

Молодіжна бригада. 1964

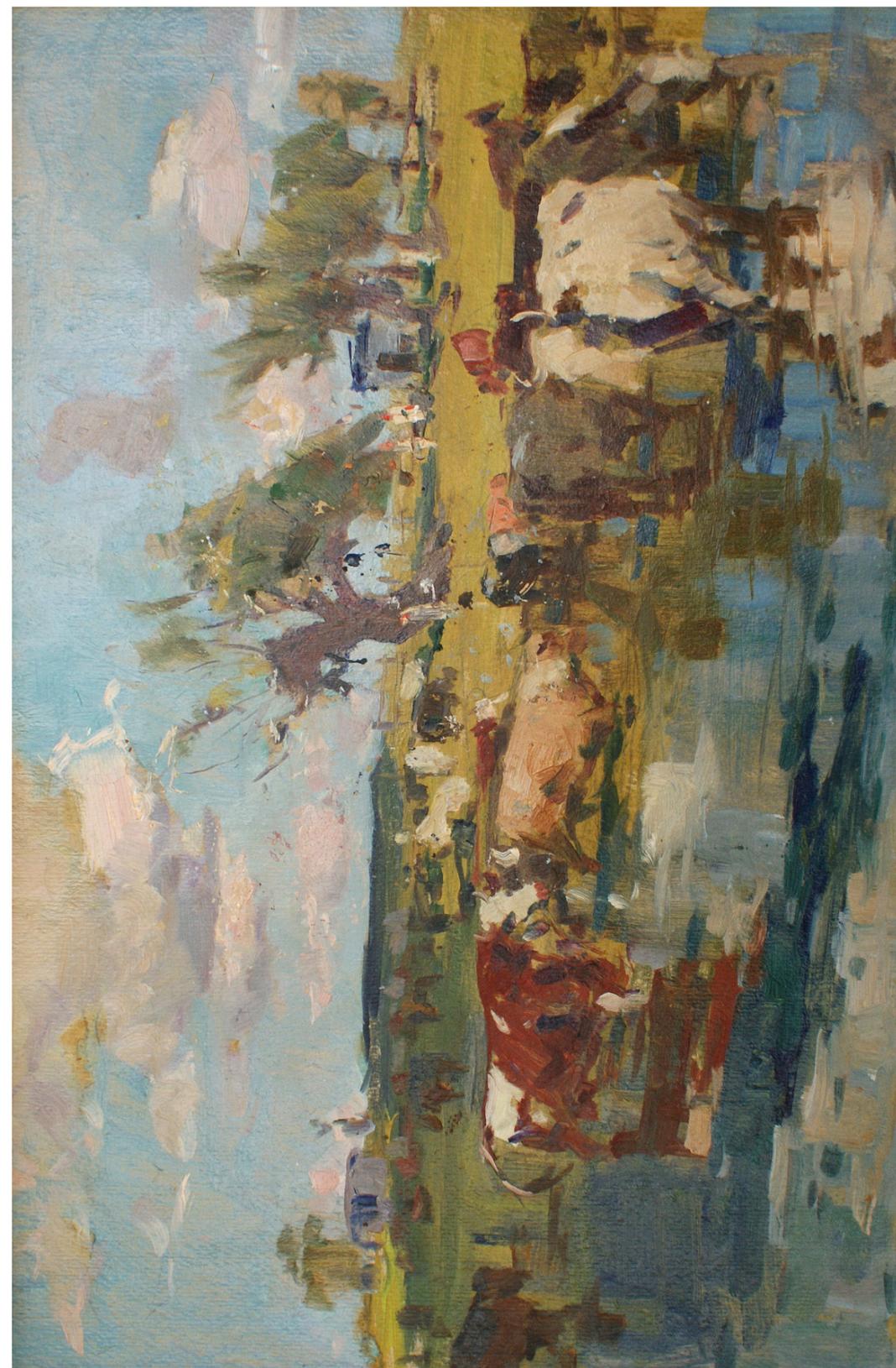
Над рідним краєм. 1962

Ескіз до картини «Хлібороби». 1969

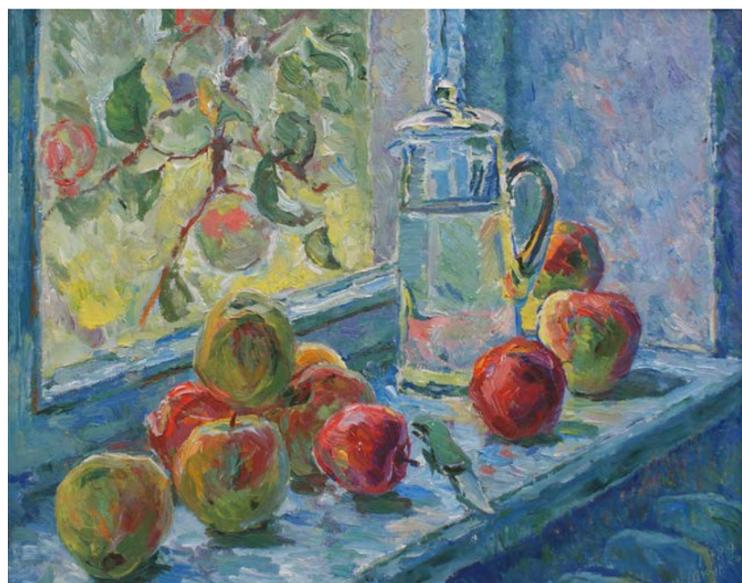
Минає день. 1970

Теплий день. Село Смолин. 1960

Галя. 1960

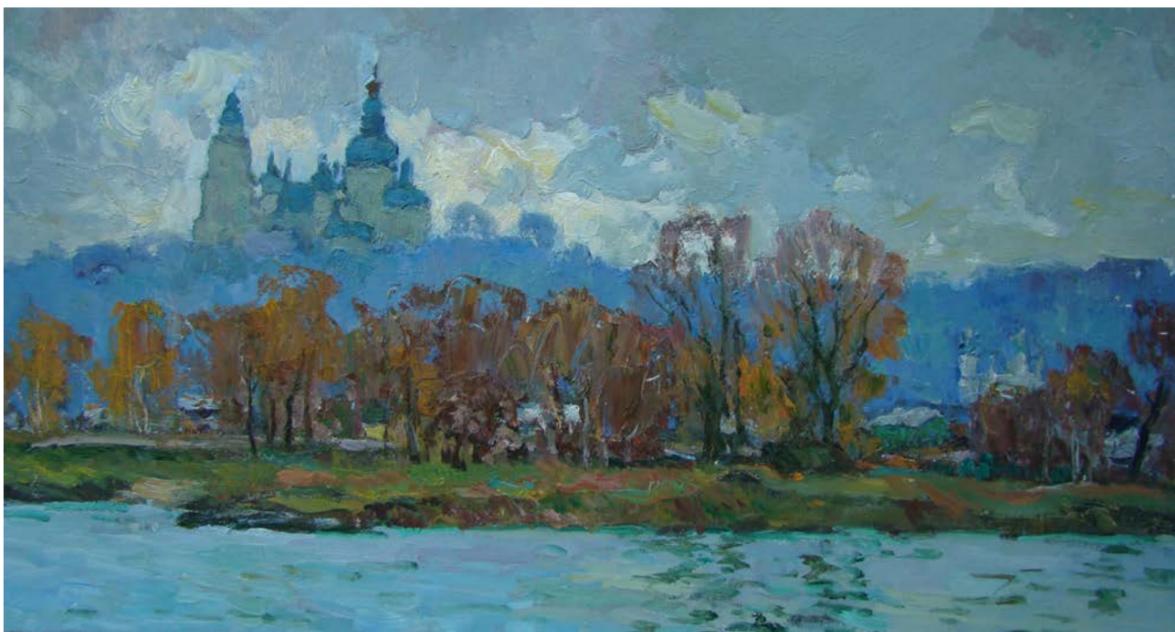
Натюрморт. 1989

Жнива. 1985

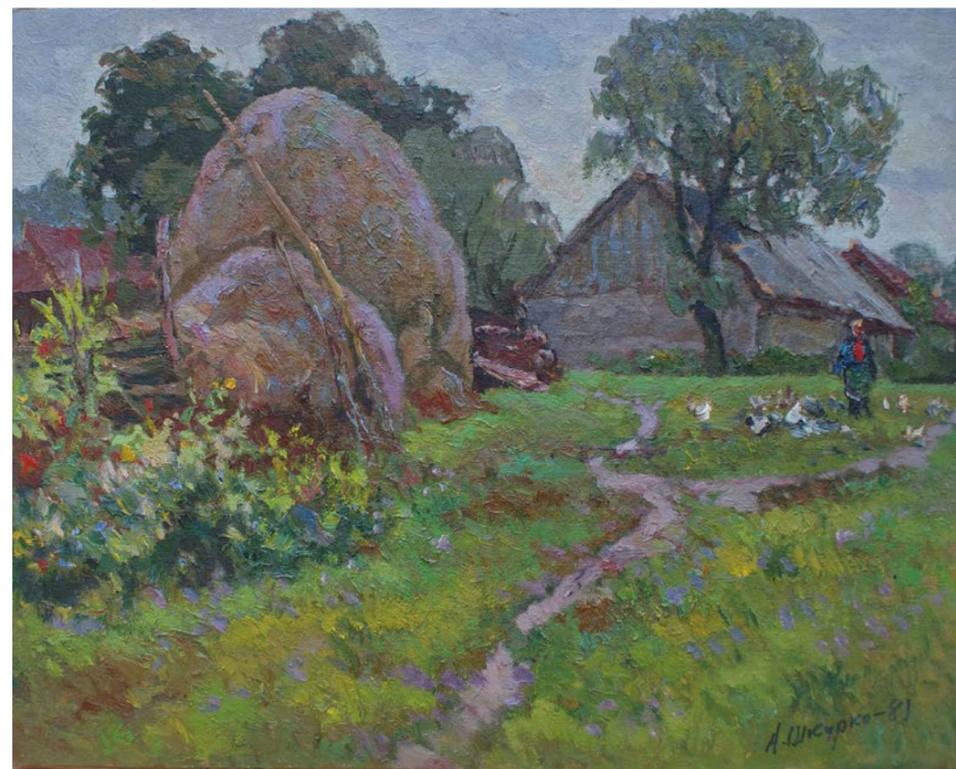
Бузок. 1978

Осінь. Болдині гори.

Льодохід на Снові поблизу Седнева.

Стежка. 1981

Дороги війни. 1977

Сергій Павленко. 2001

Автопортрет. 1957

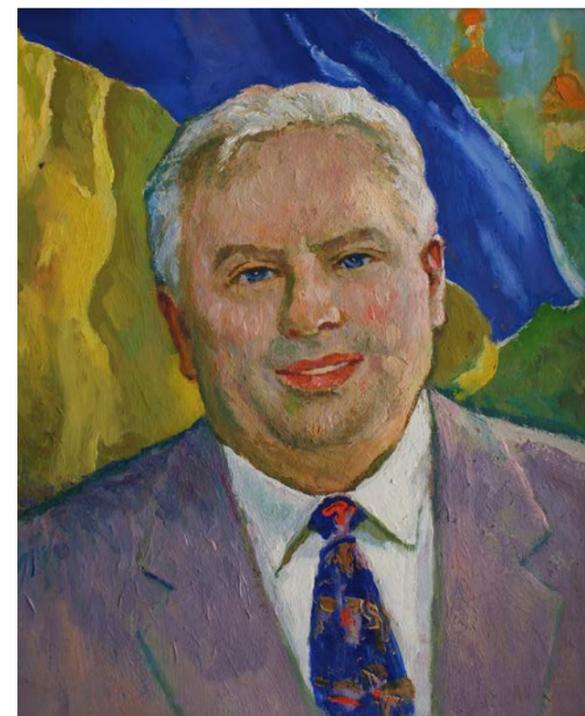
Осінній мотив.

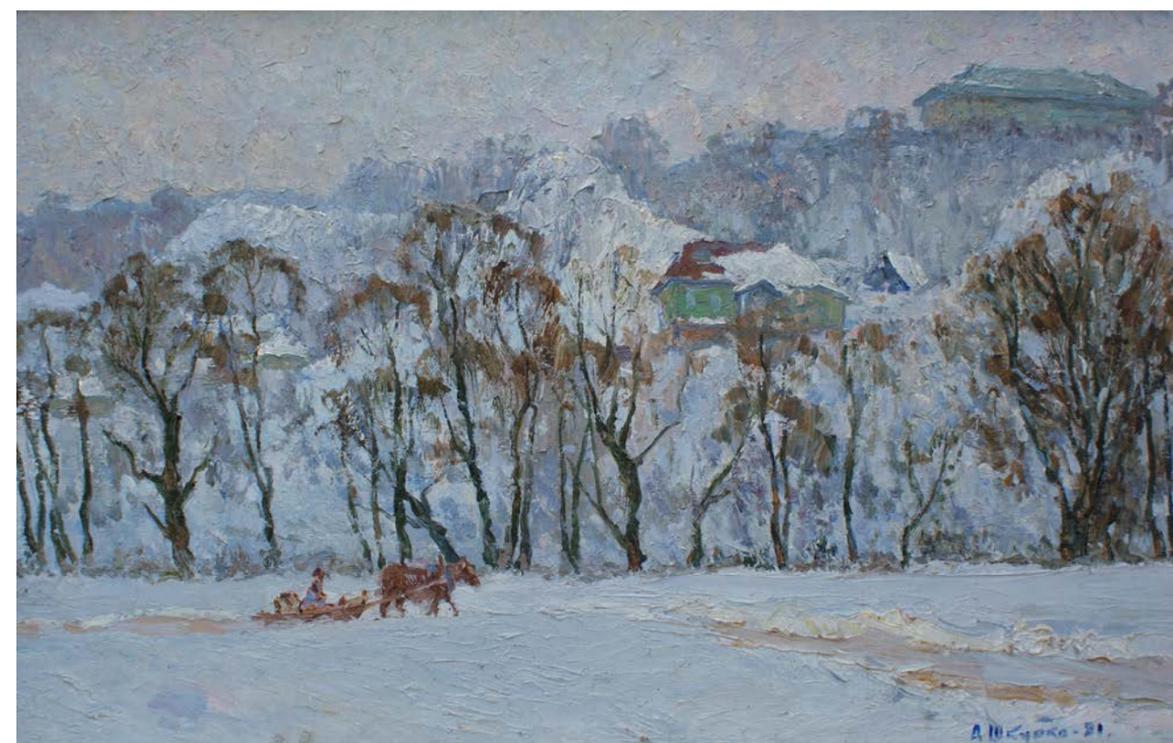
Травневий сад. 1983.

Початок зими. 1970

Голова Чернігівської обласної державної адміністрації Валентин Мельничук. 2003

Зима в Седневі. 1981

Вечірній контражур.

Бузок.

Успенська церква в Седневі. 1989

Весняні поля. 1986

Микола Гоголь слухає бандуриста. 2018

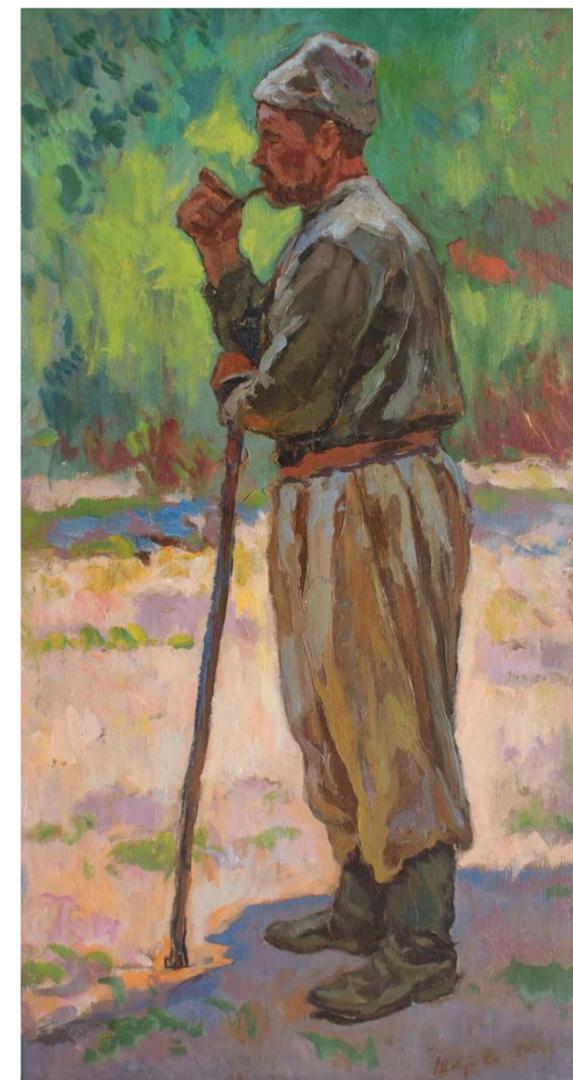
«На скамье возле белой украинской хаты сидит юноша. Он слушает песню седого, как лунь бандуриста. И кажется: как только смолкнет последний аккорд, юноша обнимет слепого певца и восторженно скажет: «Моя радость! Жизнь моя! Песни! Как я вас люблю! Я не могу жить без песен! Что все черствые летописи...перед этими звонкими живыми летописями!»

Так впечатляюще ярко изобразил Гоголя художник Анатолий Шкурко.»

Александр Лебединский.

Українки. 1950

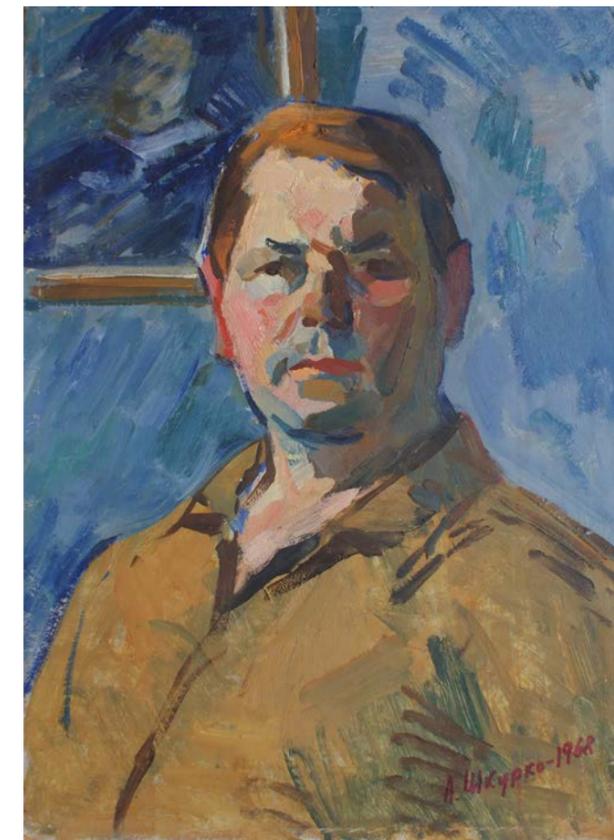
Селянин. 1950

Осінь. 1996

Вітя. 1962

Автопортрет. 1968

Осінній сад. 1967

Березневе сонце. 1970

Берізки. 1979

Золота осінь. 1993

Перший сніг. 1970

Рибацьке селище. 1970

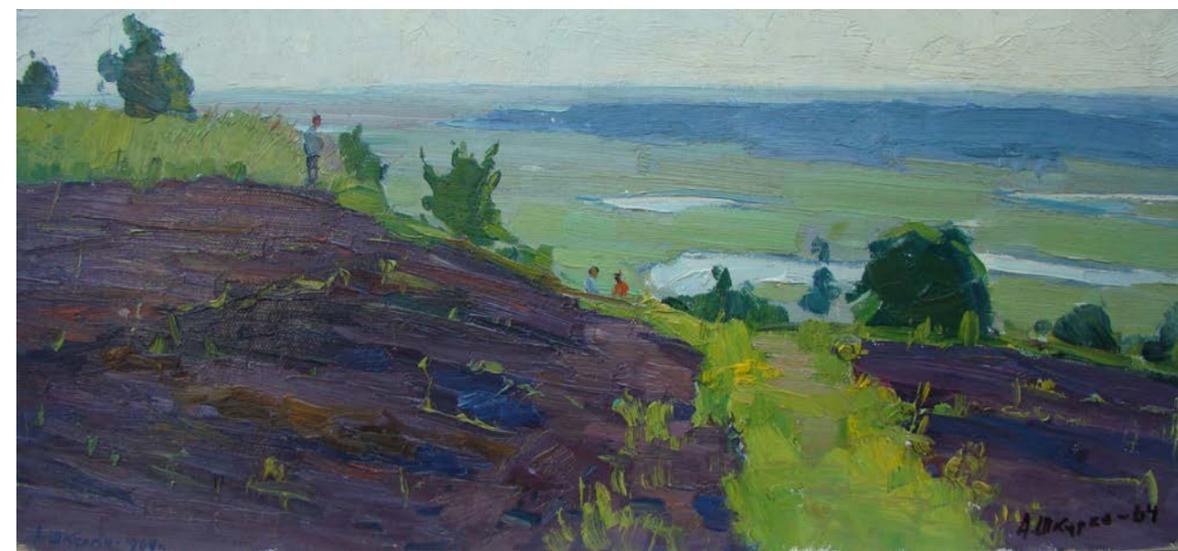
Успенська церква в Седневі.

Понорниця. 1973

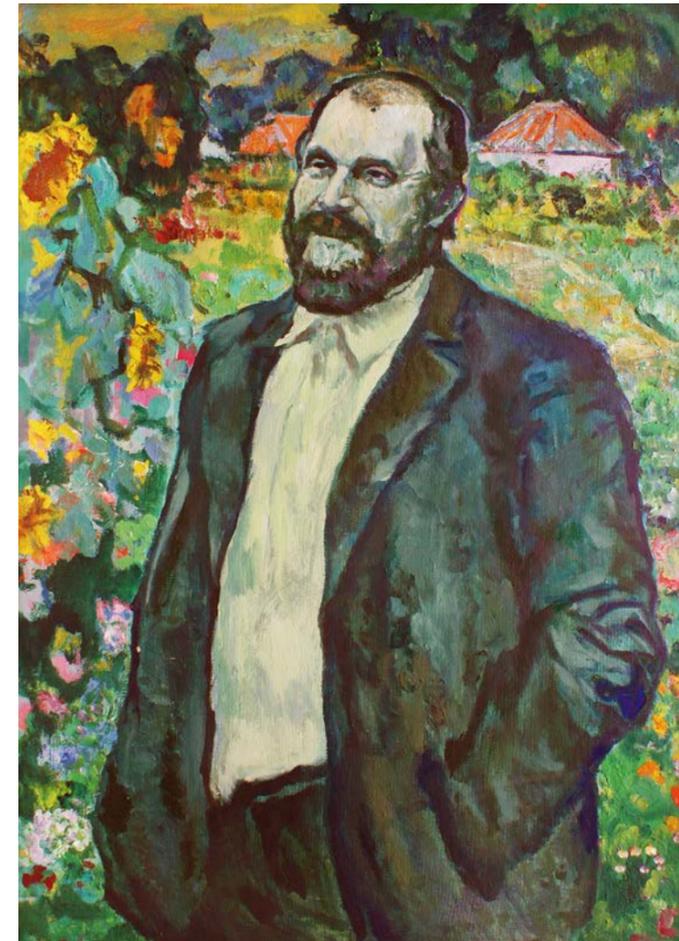
Осінь. Сонячний день. 1968

Краєвид. 1964

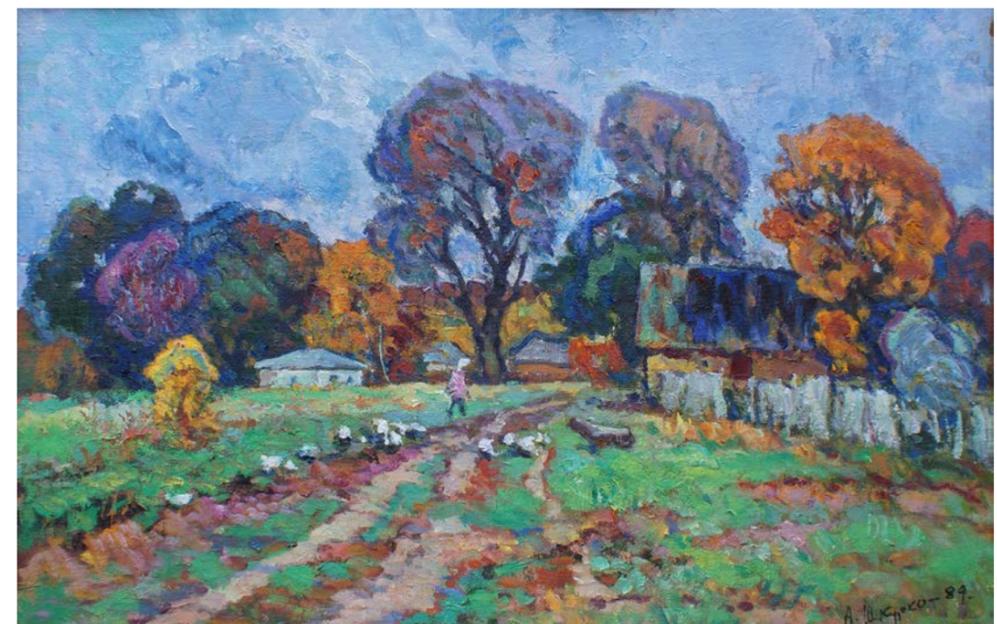
Весна. Сонячний день у Седневі. 1974

Художник Володимир Зінченко. 2002

Вечір. 1981

Осінь. 1989

Похмурий день. 1978

Золота осінь. 1996

Хата на Чернігівщині.

Берізки. Листопад. Седнів. 1979

Літо. Полудень. 1978

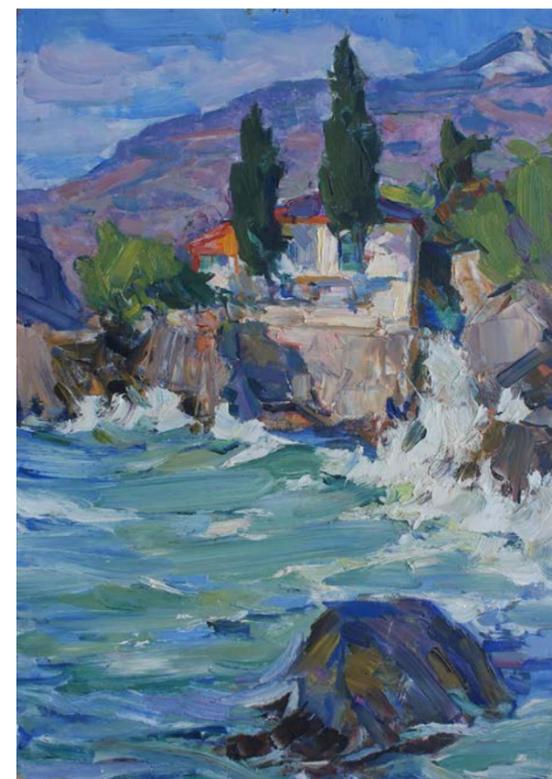
Палац у Вишеньках.

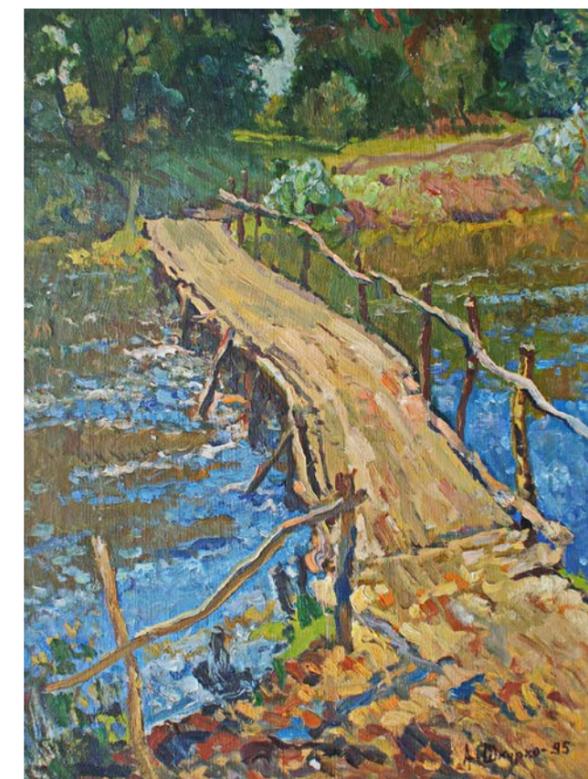
Жовтень. 1982

Троянди. 2010

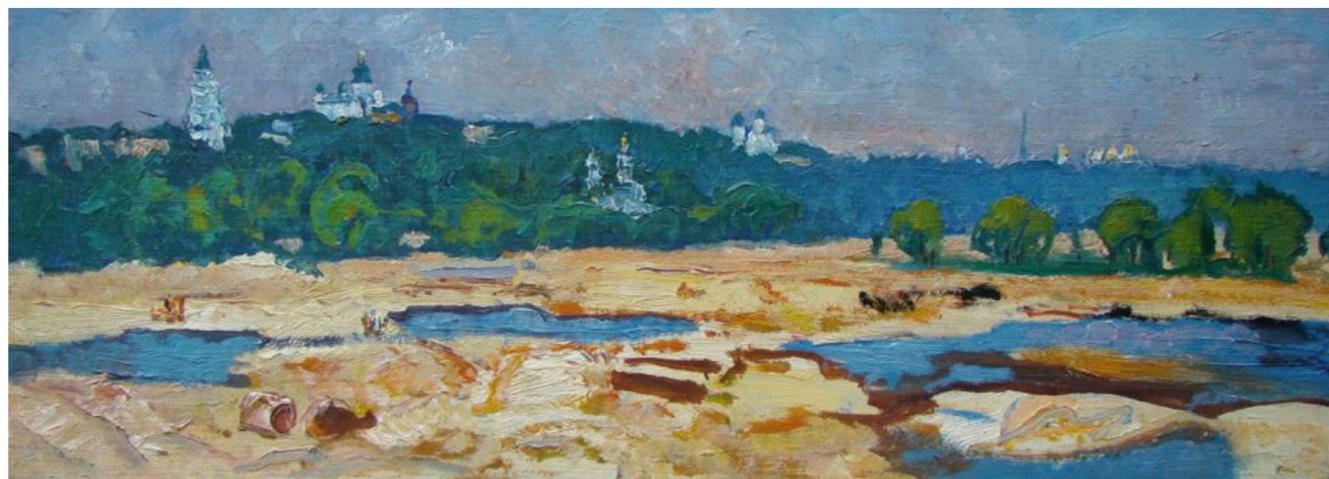
Гурзуф. 2004

Місток. 1995

Весна на Чернігівщині. 1975

Намив піску на Лісовиці.

Андрій Карнабед. 2002

Ескіз до картини «Справа про вільнодумство у Ніжинському ліцеї в 1827 році». 1984

Весна. Похмурий день. 1979

Народний митець України Данило Нарбут. 1977

Чернігів будується. Вулиця Белова. 1976

Зимка. 1981

Розкішна осінь. 1979

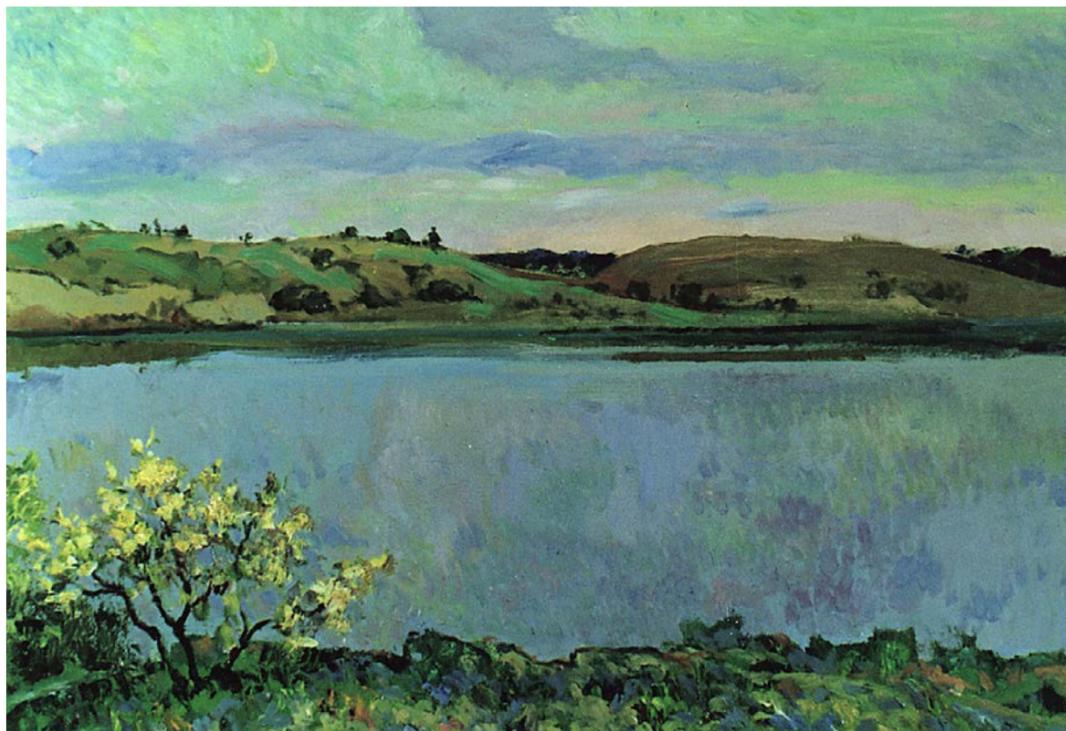
Натюрморт. Бузок. 1993

Зима. Сільська вулиця. 1970

Березень. 1971

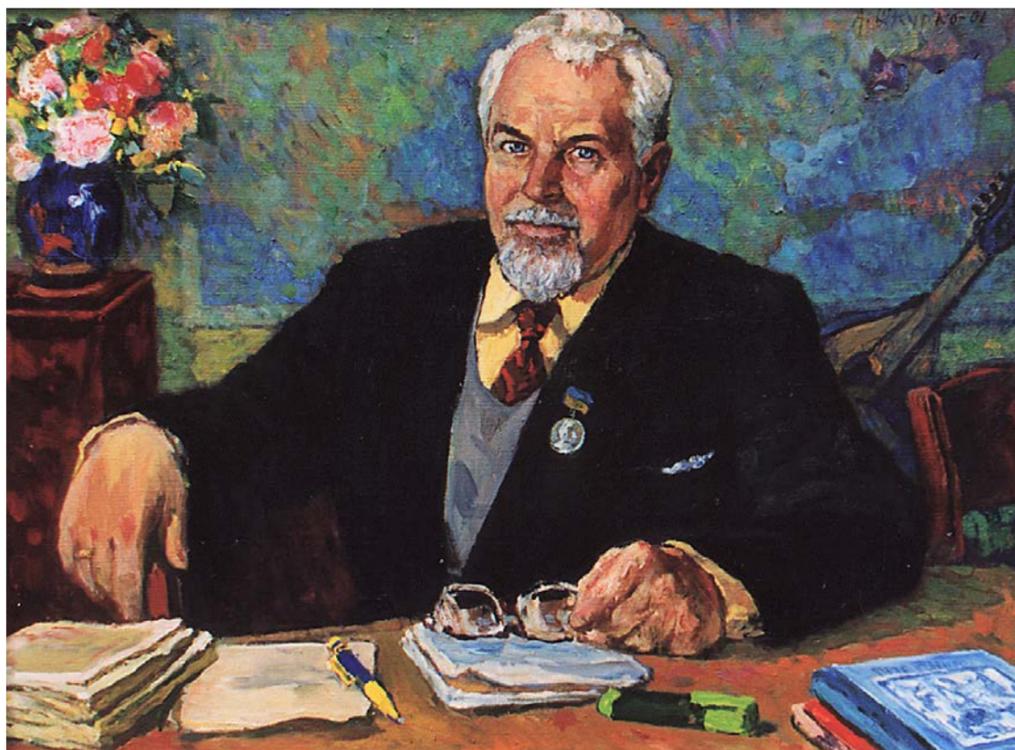
Верба квітує. Надвечір. 2000

Седнівська осінь. 1978

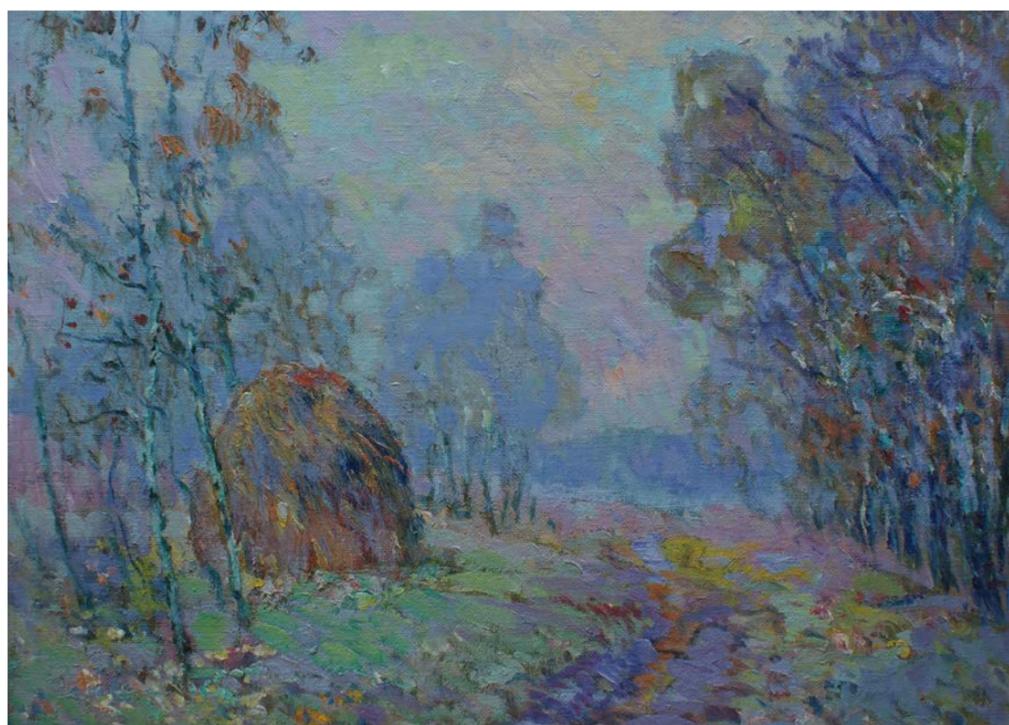
Весняний день. 1976

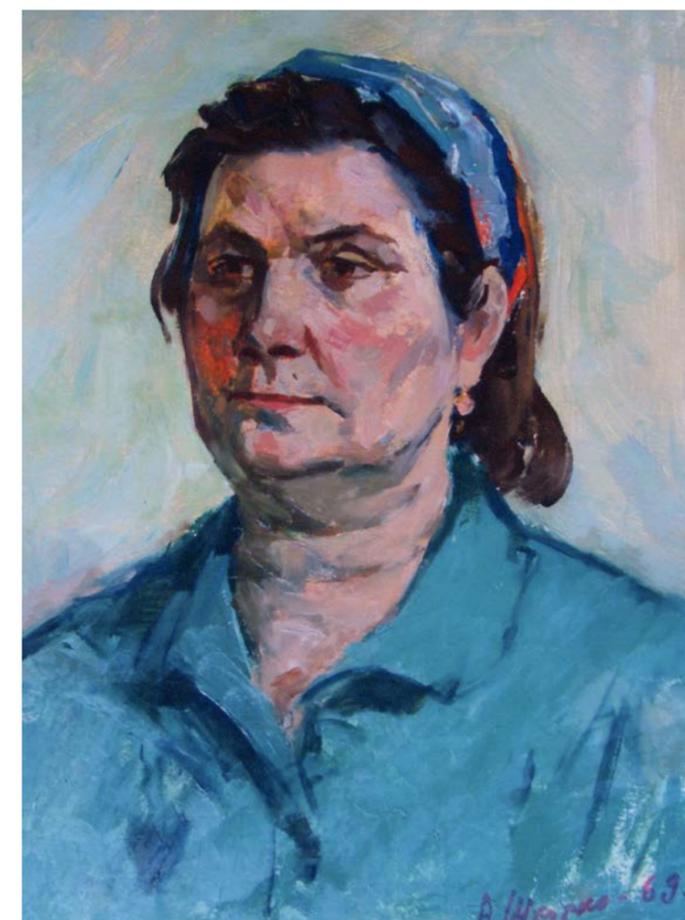
Письменник Петро Руденко. 2001

Седнівська далечинь.

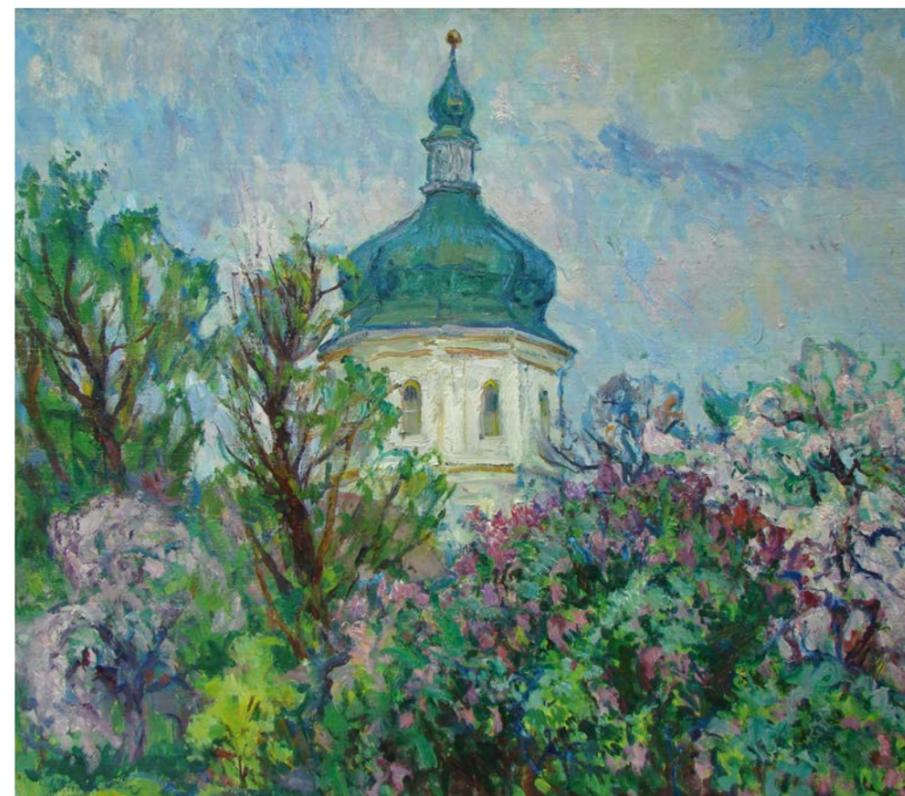
Туман минає. 1979

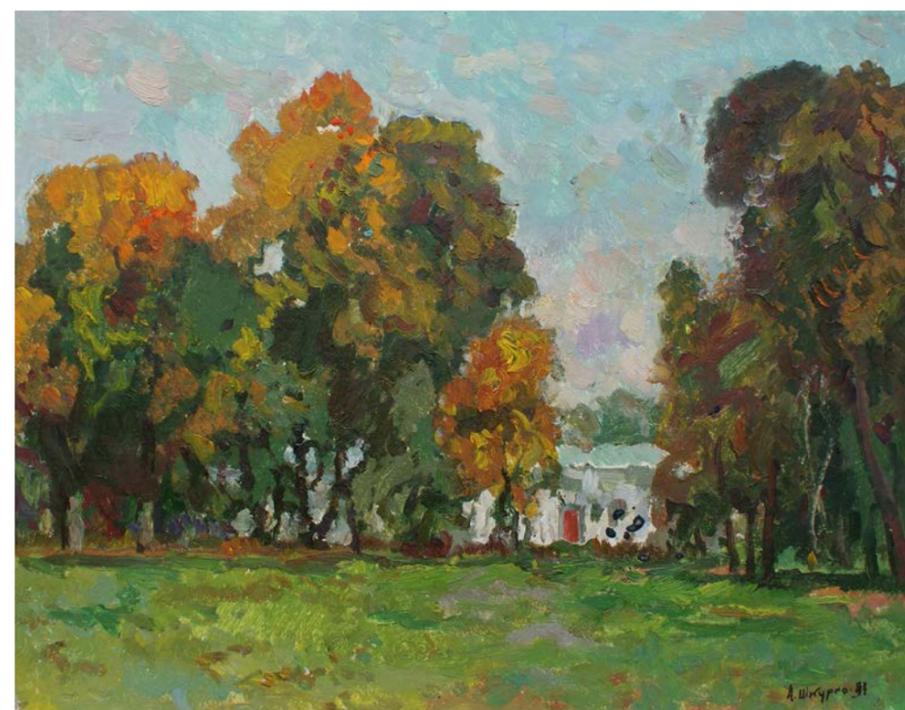
Марфа Никифорівна Співачевська. 1969

Герой України Левко Лукьяненко. 2007

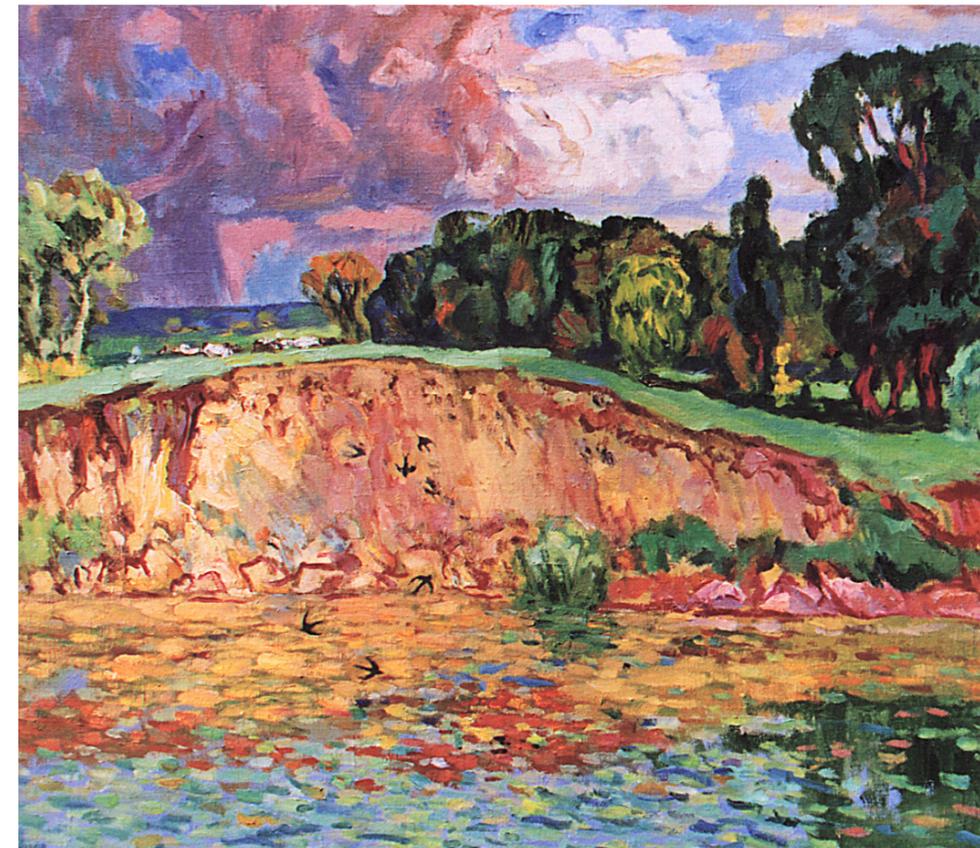
Седнів.

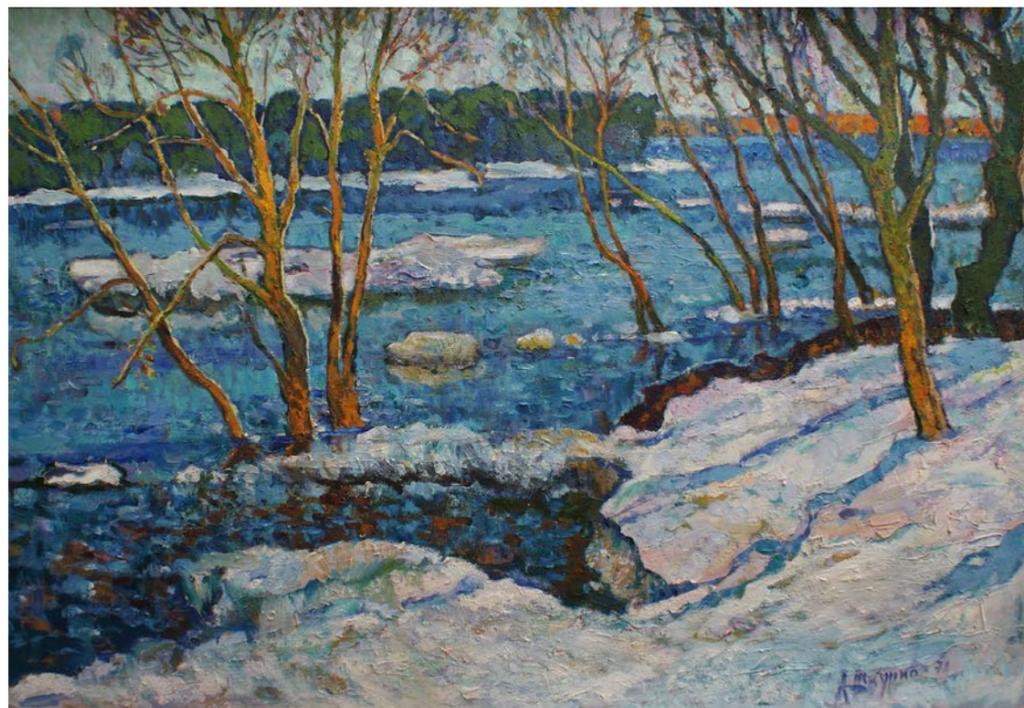
В Лизогубівському парку. 1990

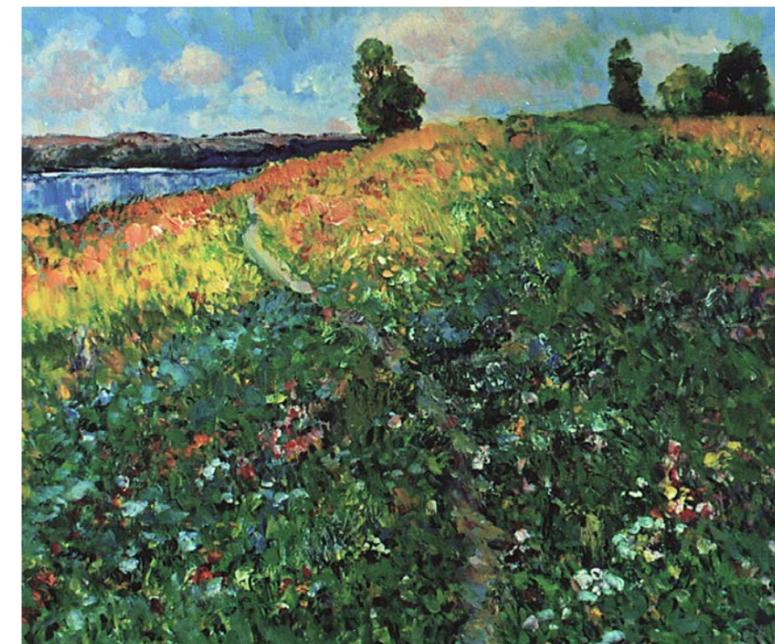
Художник Володимир Корж. 1996

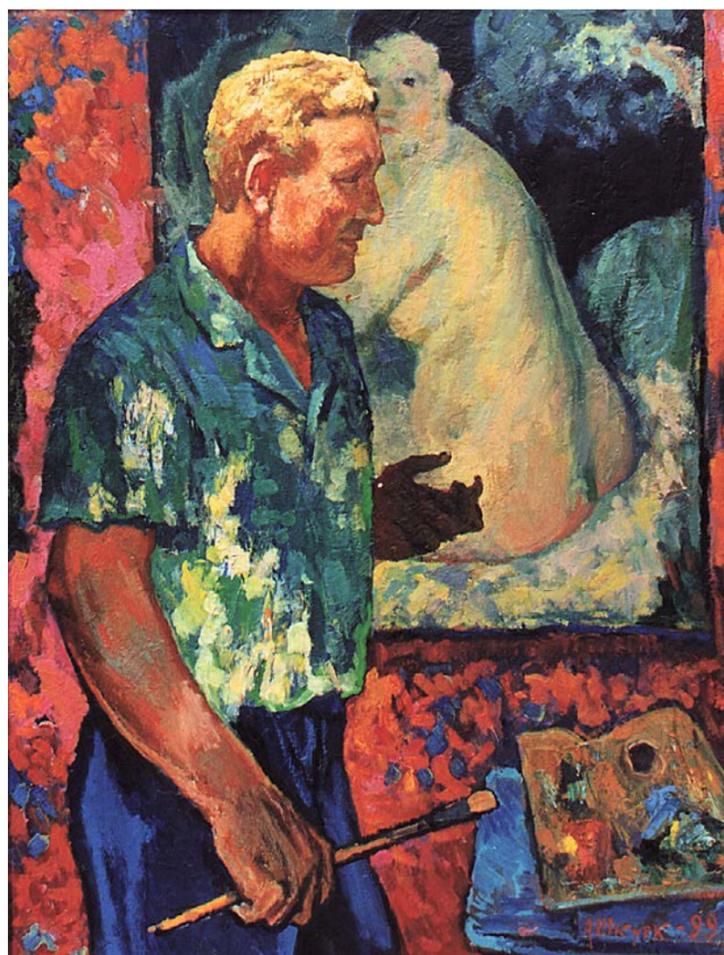
Гроза пройшла. Річка Снов. 1982

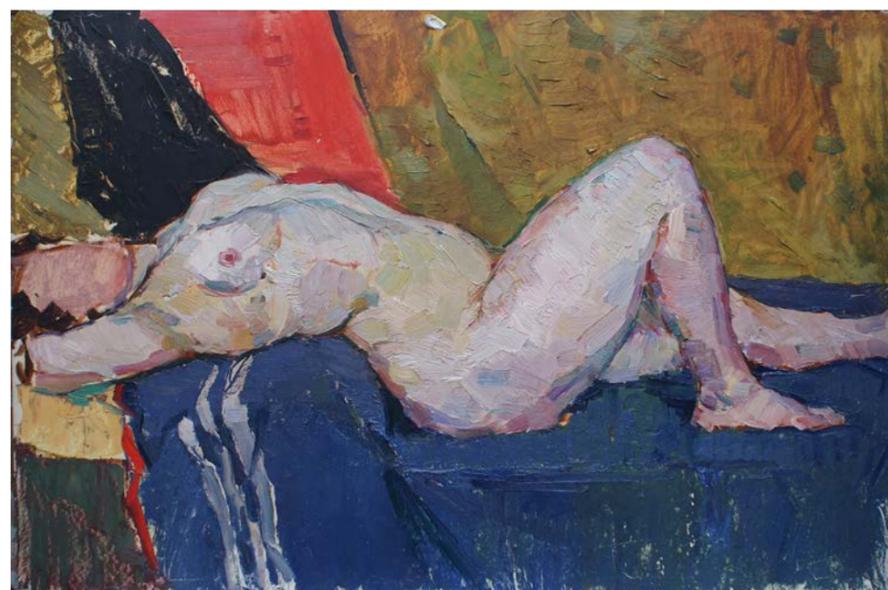
Березень. 1972

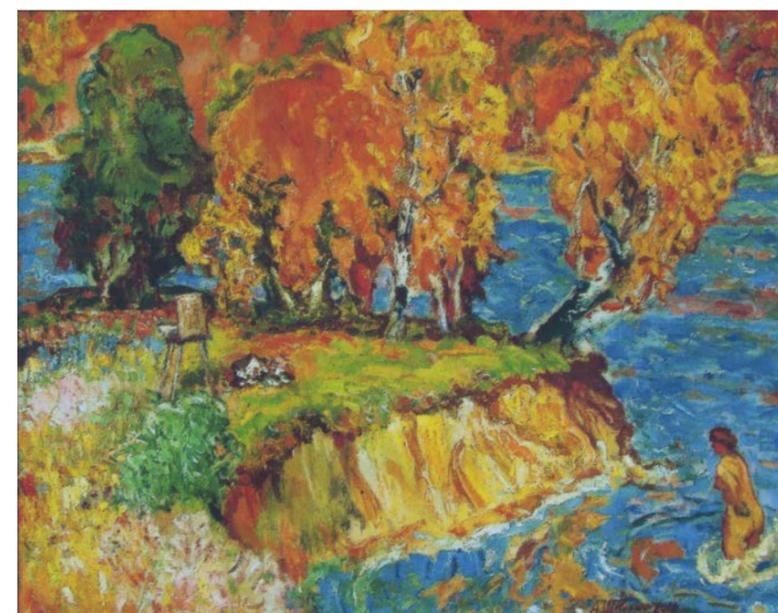
Луки над Десною. 2000

Художник Петро Орел. 1999

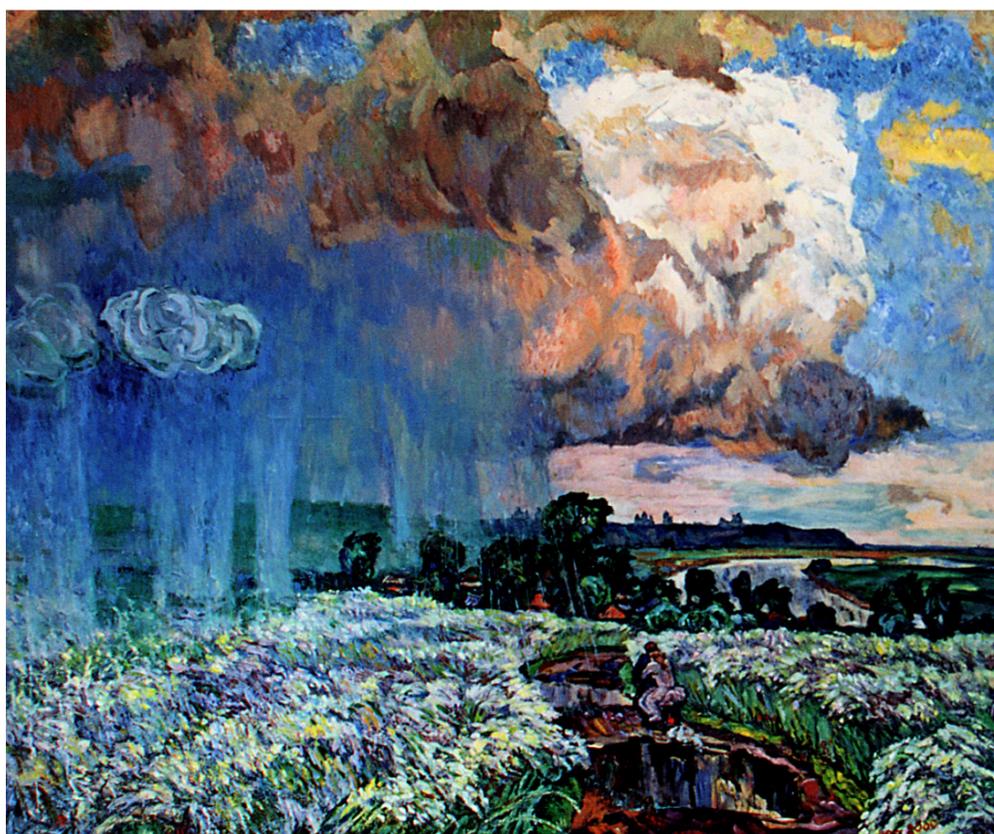
Оголена. 1970

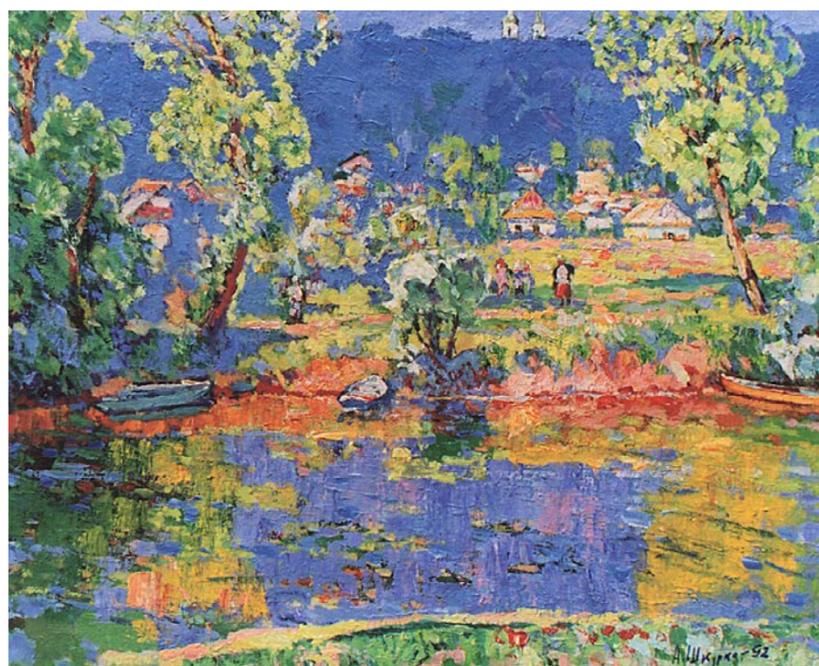
Осінь на Чернігівщині. 2010

Автопортрет. 1978

Ідуть дощі. Чернігівщина. 2000

Ранок на річці Снов. 1992

Ранок в Клочкові. 1989

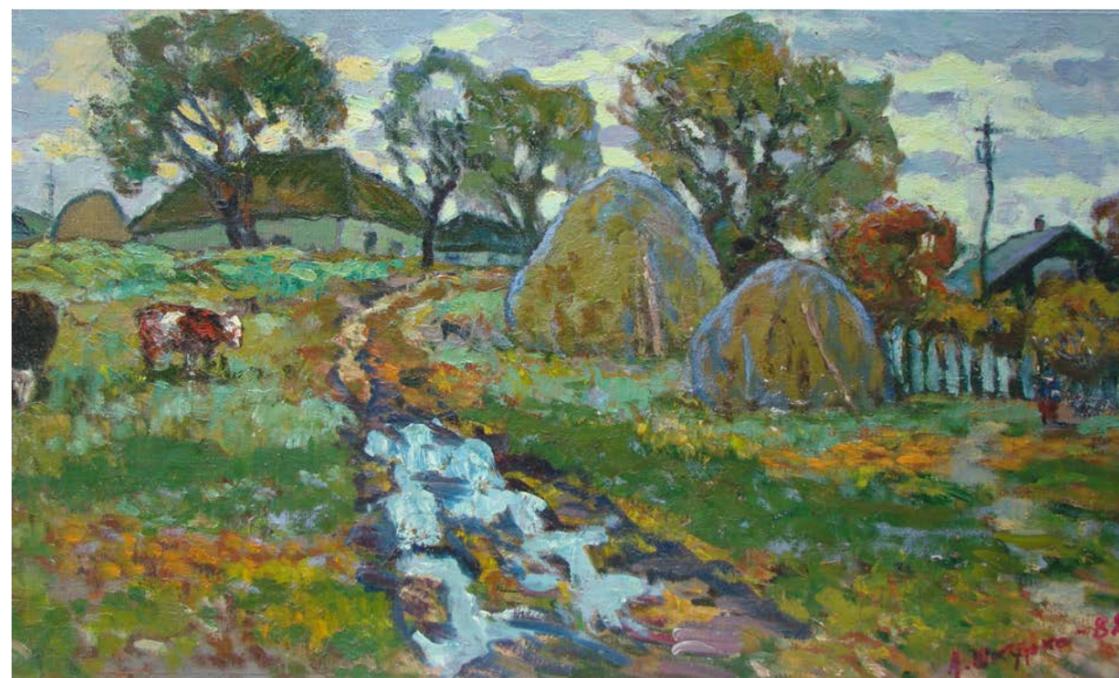
Журналіст Любов Боднарук. 2001

Микола Миронов. 2002

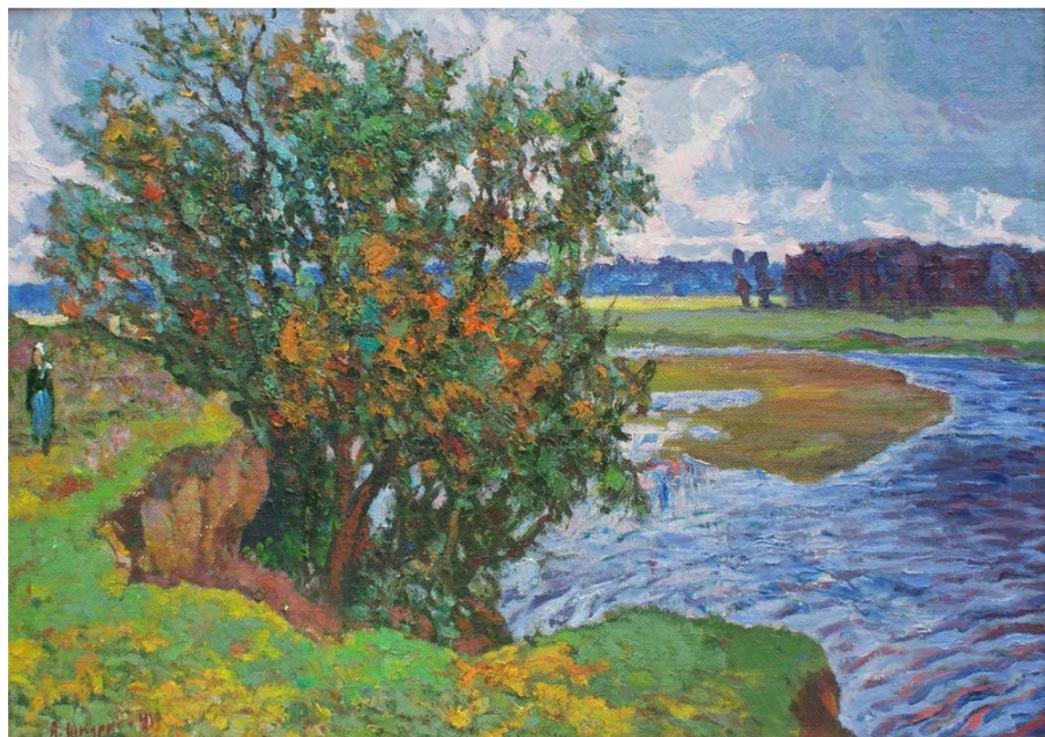
Початок осені в Седневі. 1986

Копиці. 1982

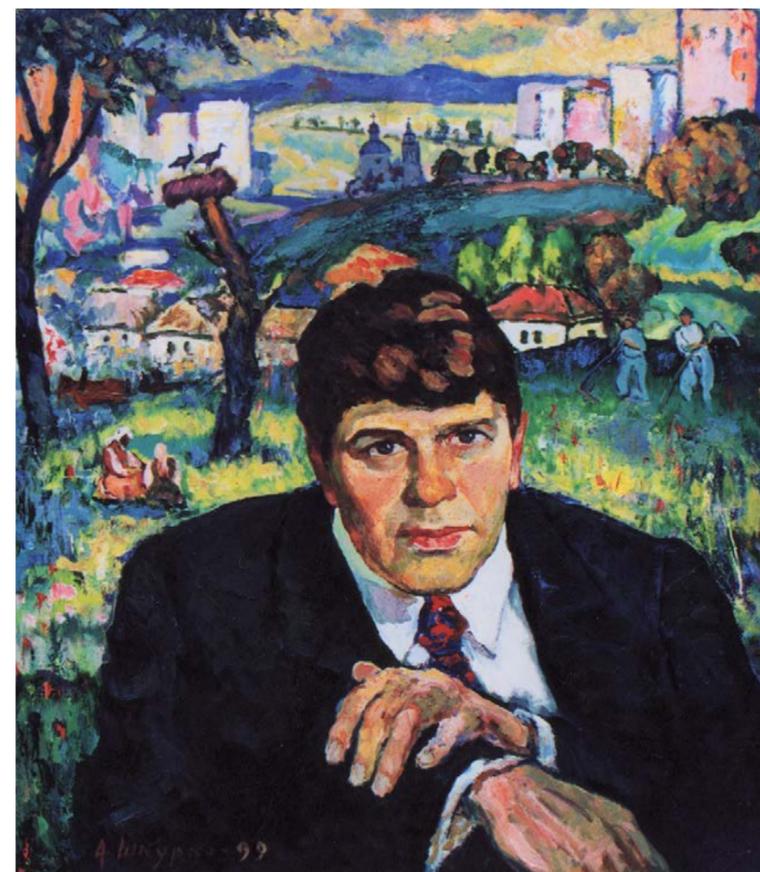
Вересневий вечір. 1996

На прогулянці. 1991

Осінь.

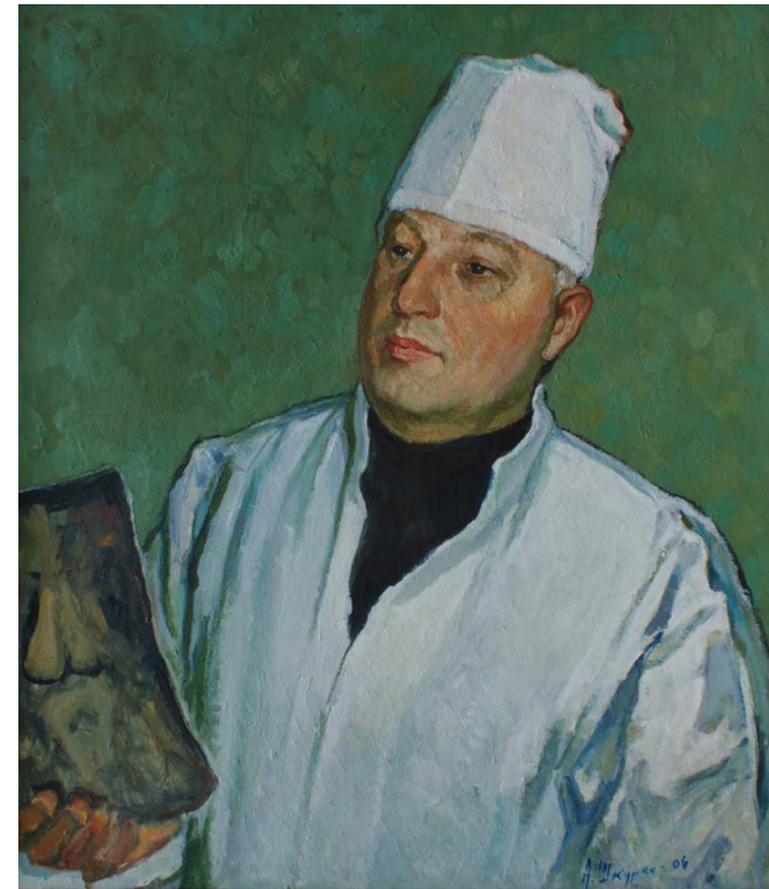
Поет Василь Буденний. 1999

На Снові. 1990

Квітень. 1995

Заслужений лікар України Володимир Фриз. 2006

Ранок.

Осінь. 1983

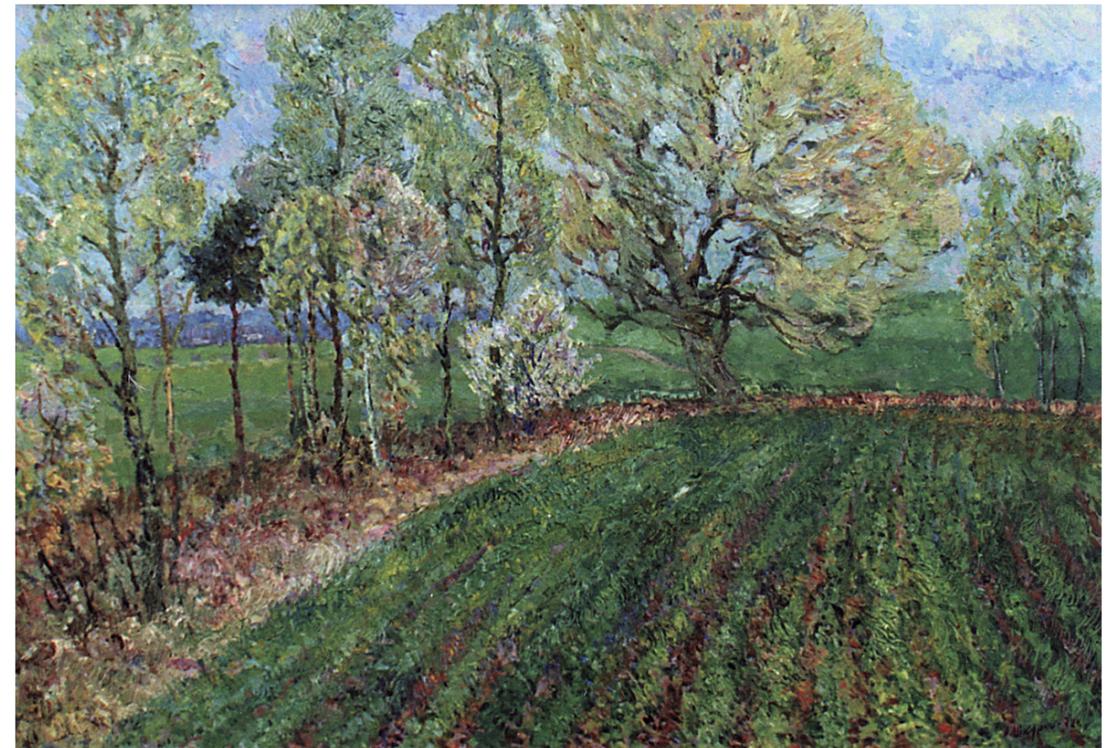
Взимку.

Літній дворик.

Натюрморт. Троянди. 2010

Весняна нива.

Ескіз до картини «Т.Г. Шевченко на Чернігівщині». 1964

Земля чекає свого господаря. 1987

Селянин.

Ескіз до картини «Встане правда».

Бузок цвіте. 1986

Посол США в Україні Джон Гербст. 2006

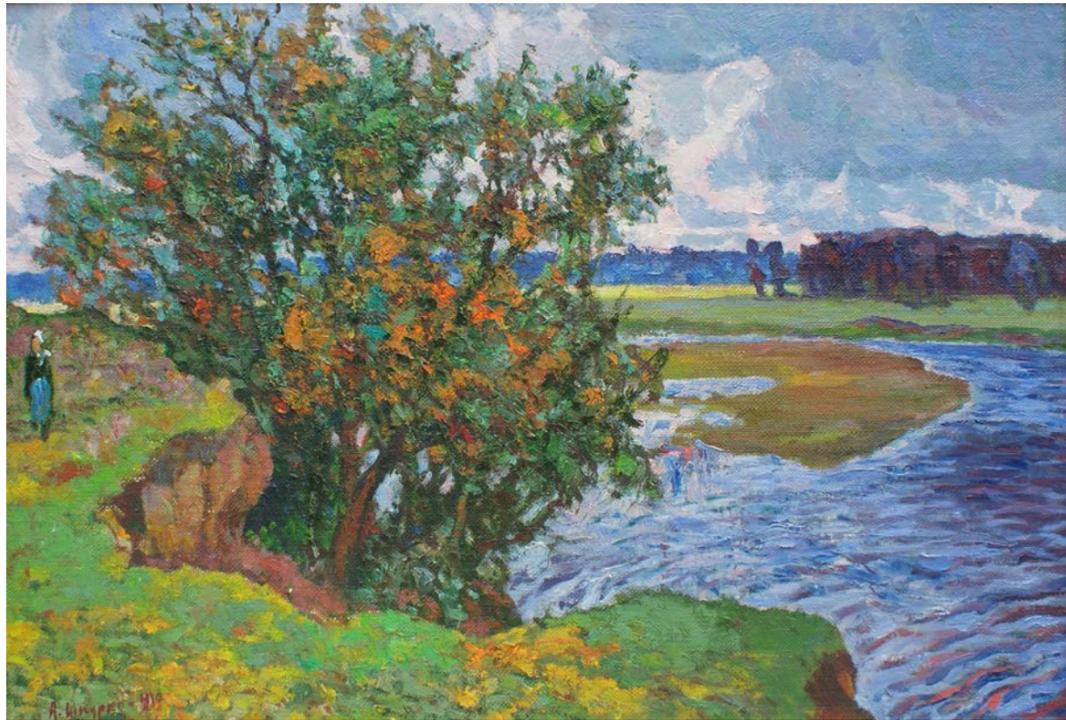
Поет Борис Олійник. 1985

Мить життя. Катерина Чумаченко. 2005

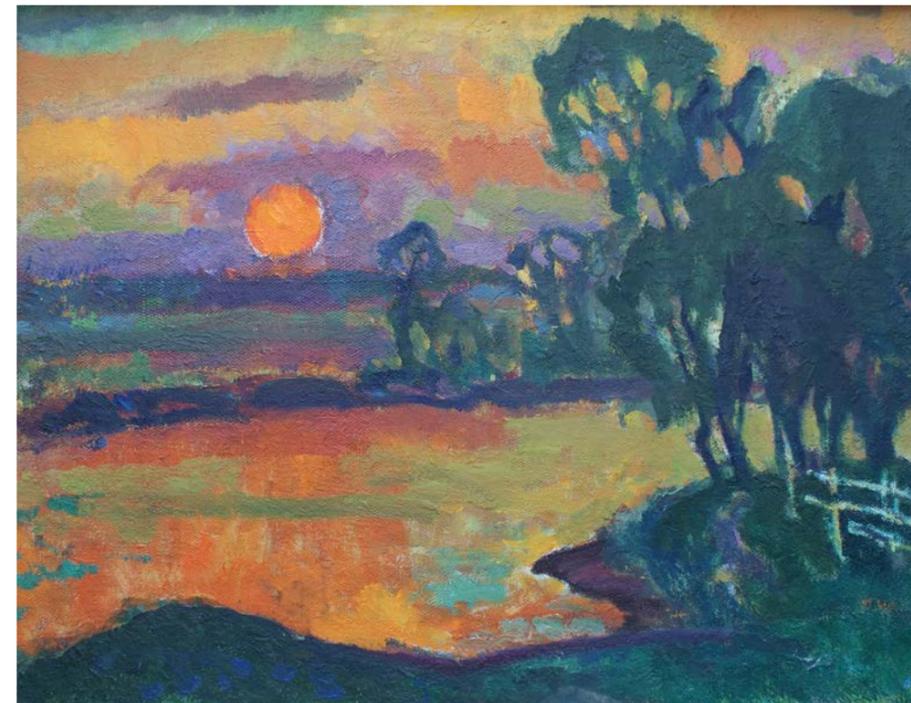
Захід сонця.

Вересень.

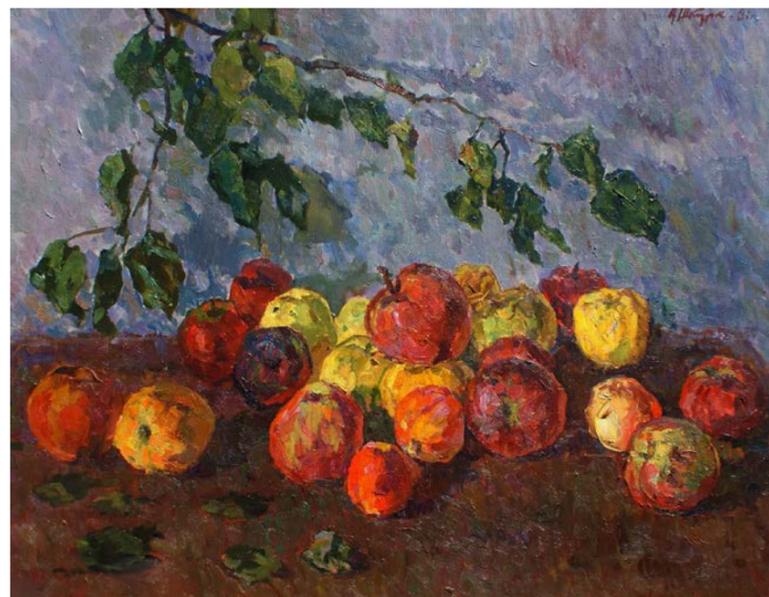
Подружжя Алі та Сергія Шкурко.

Вересневий вечір. 1995

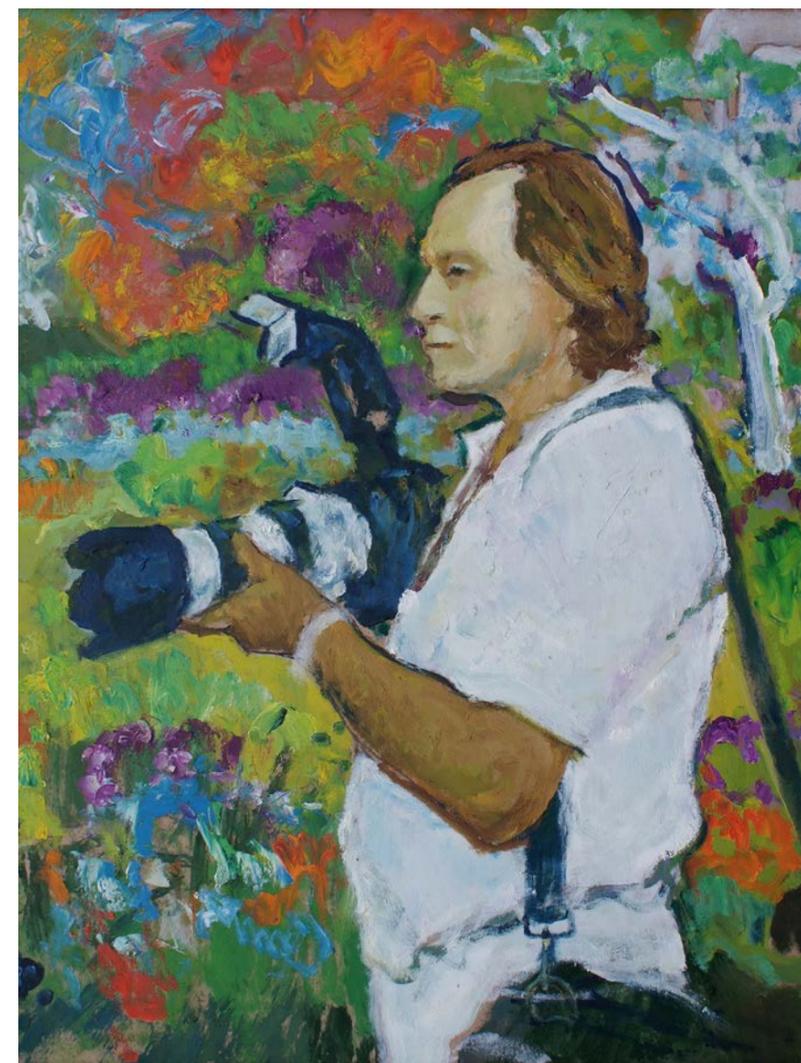
Околиці Седнева.

Натюрморт
з зеленою гілкою. 1981

Туман. Зима. 1965

Фотокореспондент
Віктор Кошмал. 2014

Седнівська медична амбулаторія.

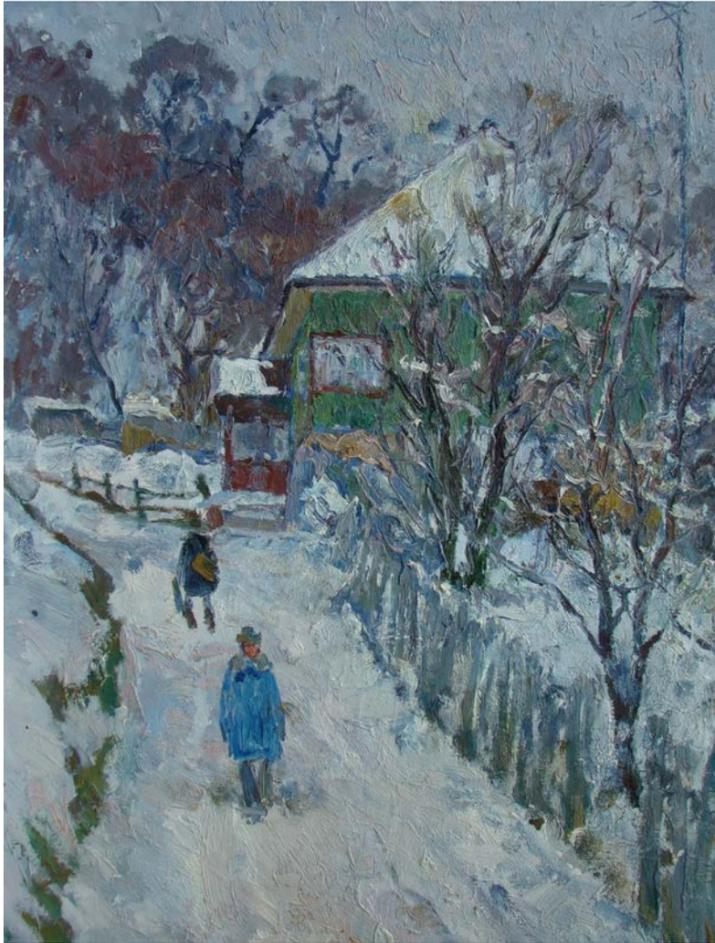
Седнів. Палац Лизогубів.

На Снові у Седневі. 1978

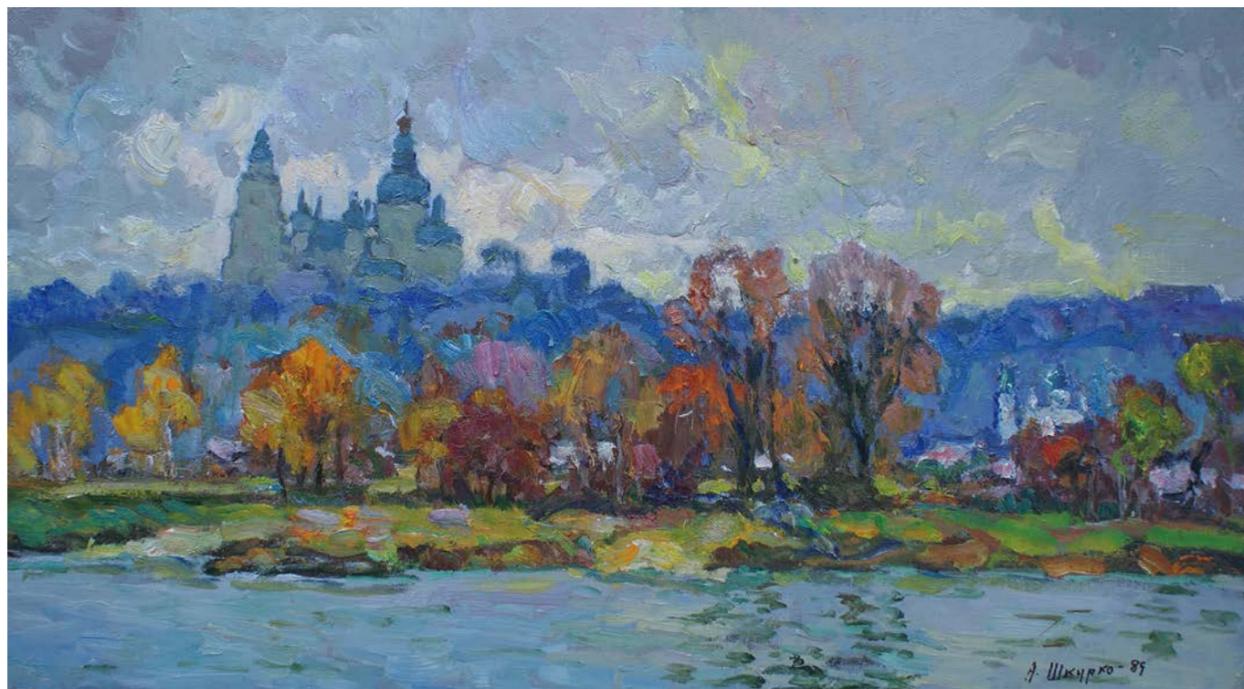
Осінні барви. 1980

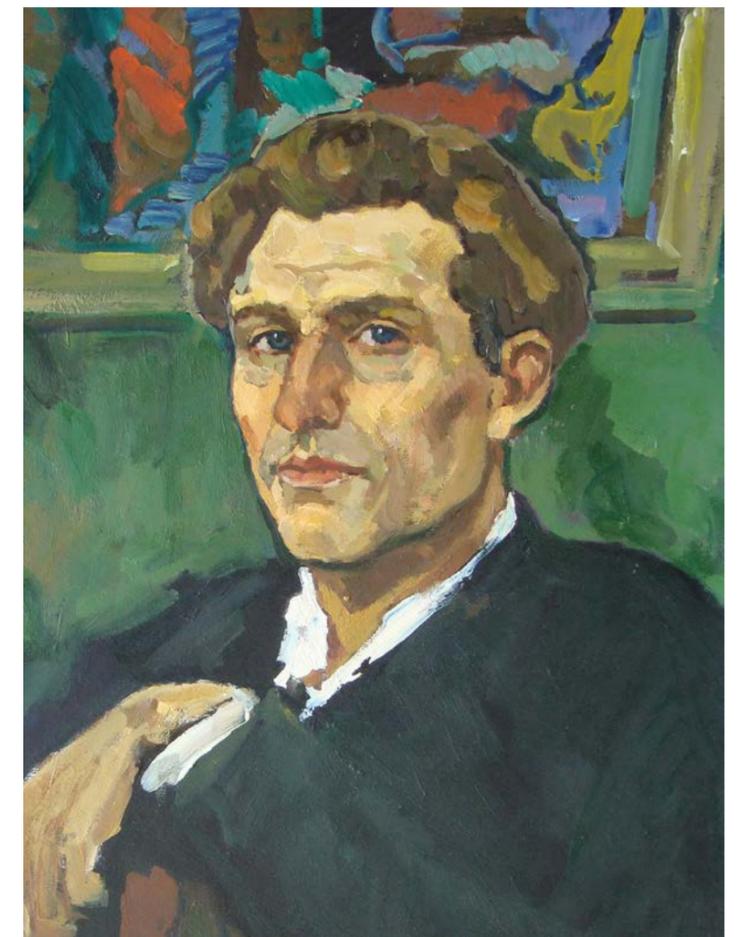
Седнів. Зима. 1970

Андріївська
церква в селі
Стольному. 1989

Троїцький монастир в Чернігові.

Письменник
Олексій Деко.

Ілїнська церква в Чернігові.

Натюрморт.

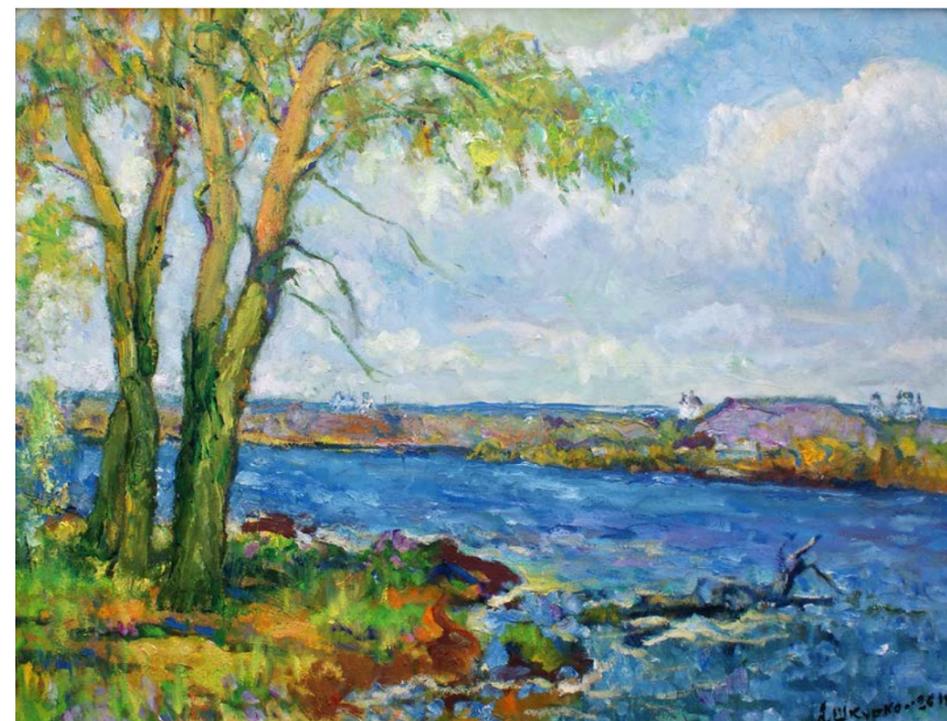
Болдині гори

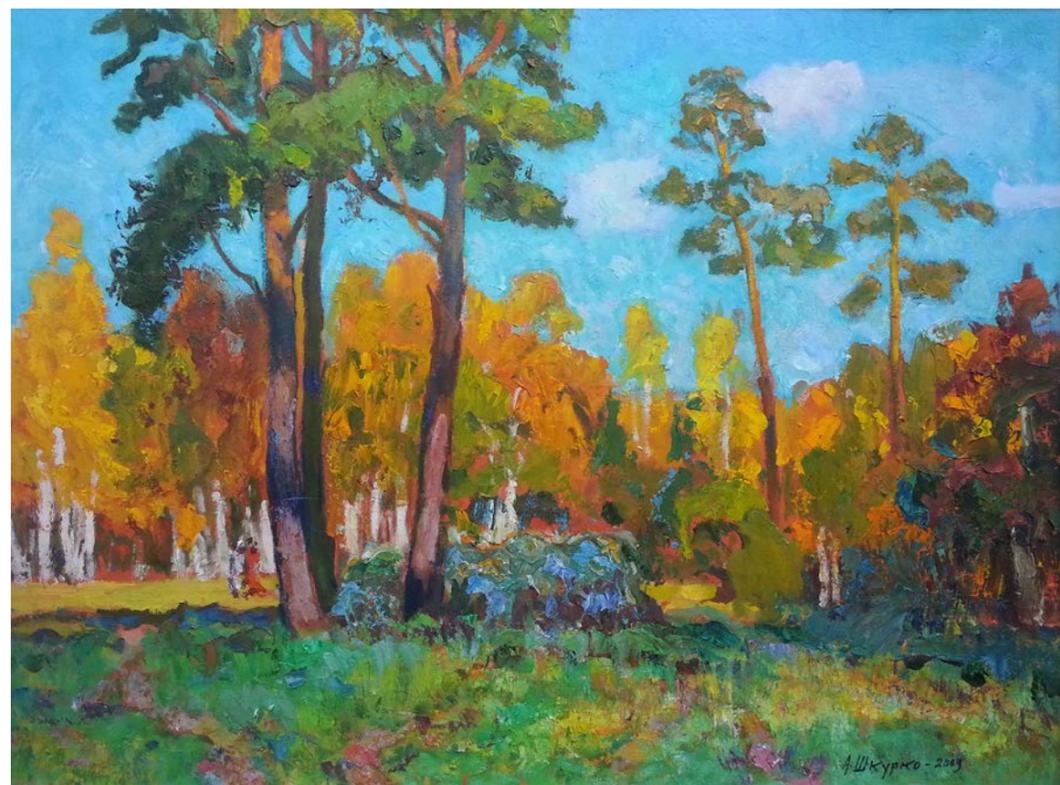
Першотравнева демонстрація. Ескіз до триптиху «Чорнобильська трагедія».

Натюрморт. Квіти.

Весна прийшла. Десна. 2011

Осінь у гаю «Святе». 2009

Седнівський базар.

Вулиця в Седневі.

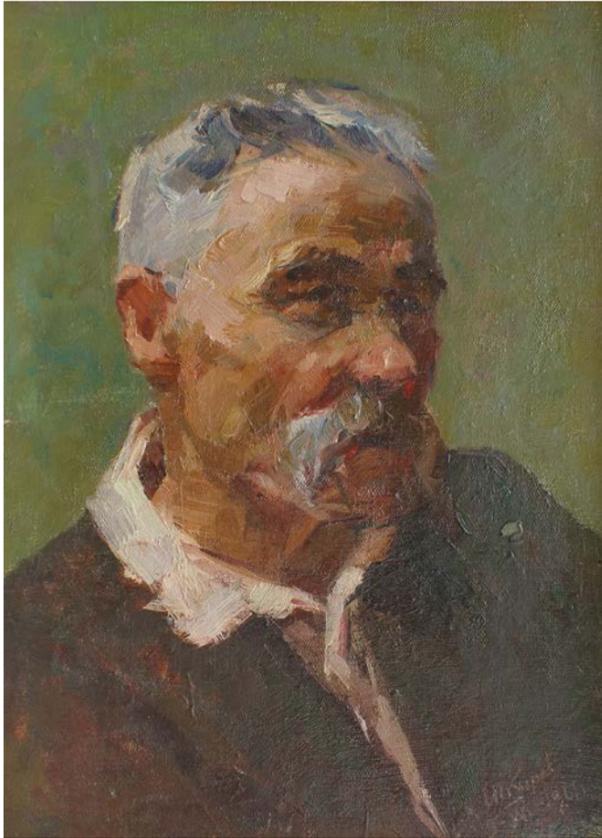
Пізня осінь.

Зимове надвечір'я. 1981

Седнів.

Художник Максим Колесник. 1961

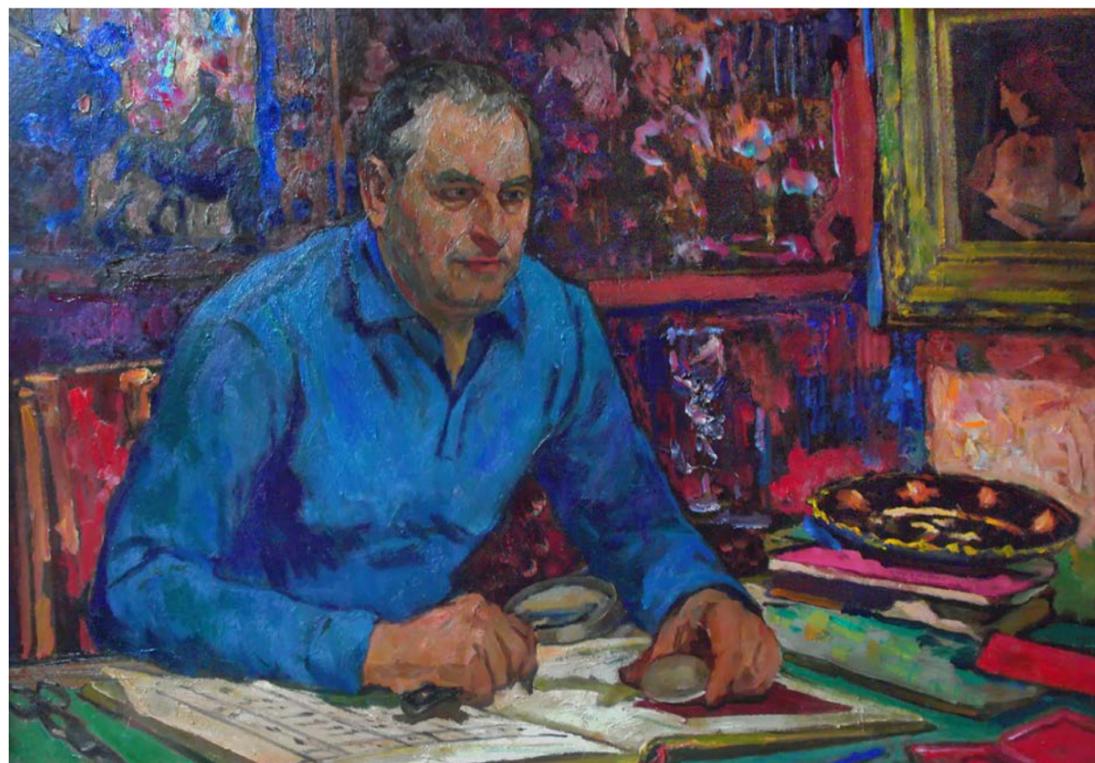
1918 рік на Чернігівщині. 1956

Напад селян Семенівки на арестанське приміщення в революцію 1905 року. 1955

Художник Володимир Мацко. 1970

Портрет хранителя Чернігівського історичного музею Василя Мурашка. 1970

Весна приходить. 2011

Задесення. 1968

Снов біля села Макишин. 1990

Мисливці.

ЕТЮДИ

Початок будівництва Чернігівської теплової електростанції. 1960

Село Жавинка. 1954

Савичеві кручі. 1955

Вечір над Десною. 1964

На пленері.

Сільський пастух. 1968

Зимовий день. 1972

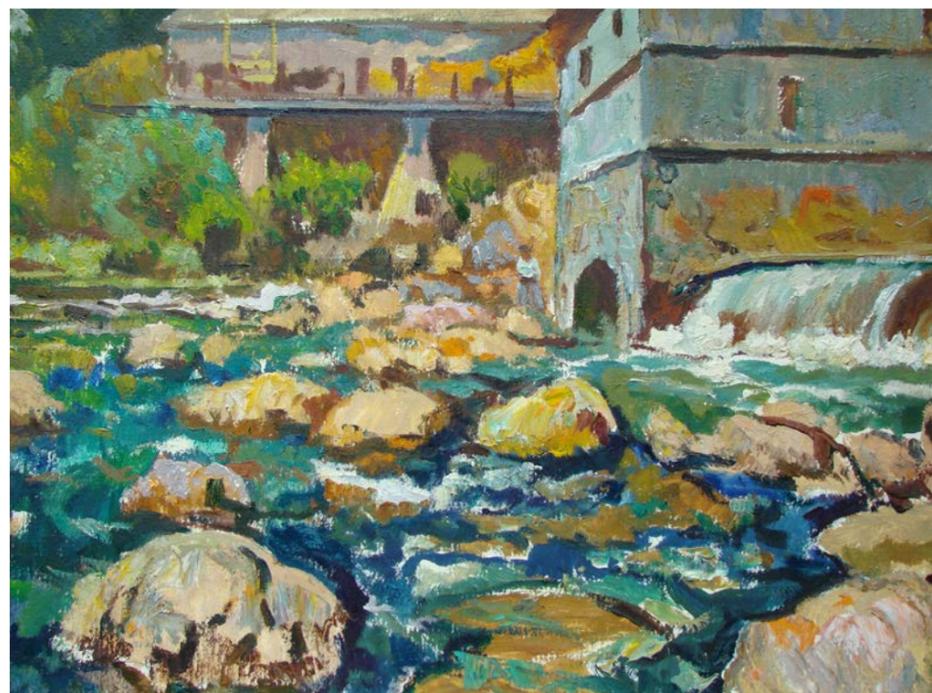
Осінній мотив. 1964

Седнівська електростанція.

Будинок Чайковського в Клину. 1958

Гірська ріка.

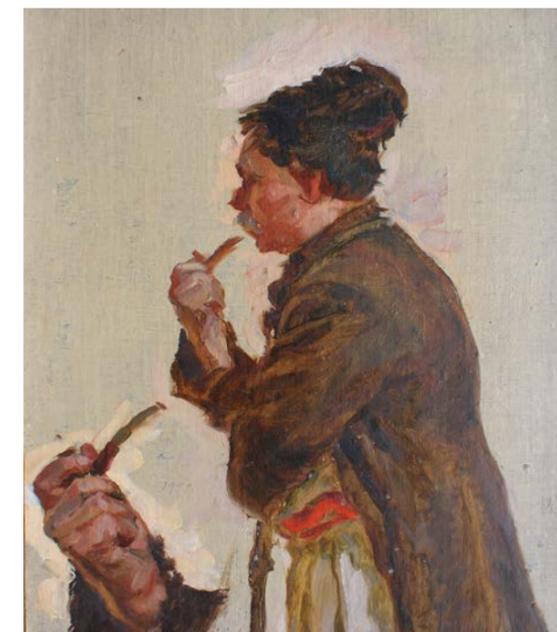
Море. Прибалтика. Етюд. 1958

Берізки. 1960

Художник Емануїл Бронштейн. 1958

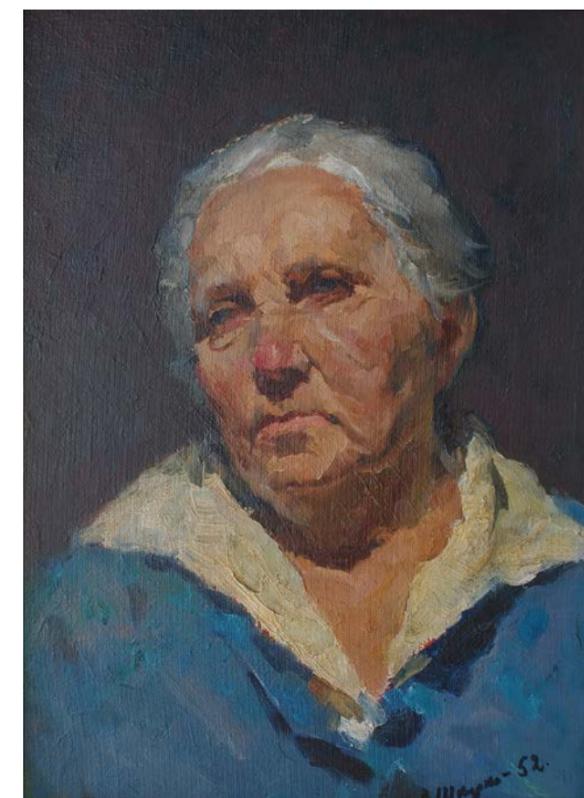
Етюд до картини
«Микола Гоголь в Україні»

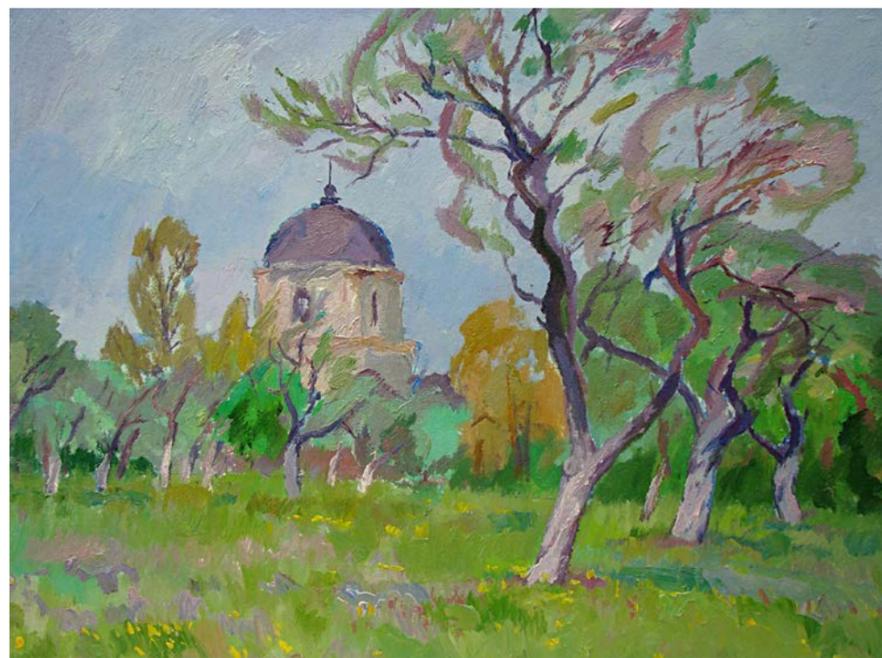
Ескіз до картини «Колгоспна череда»

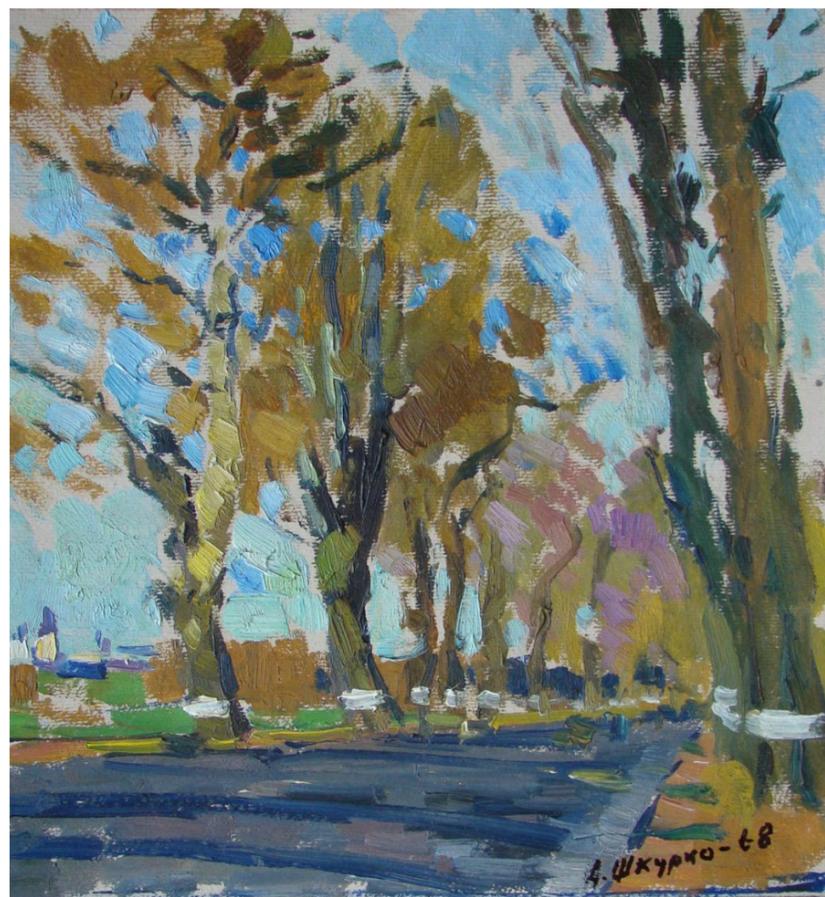
Етюд. 1959

Стара жінка. Етюд. 1952

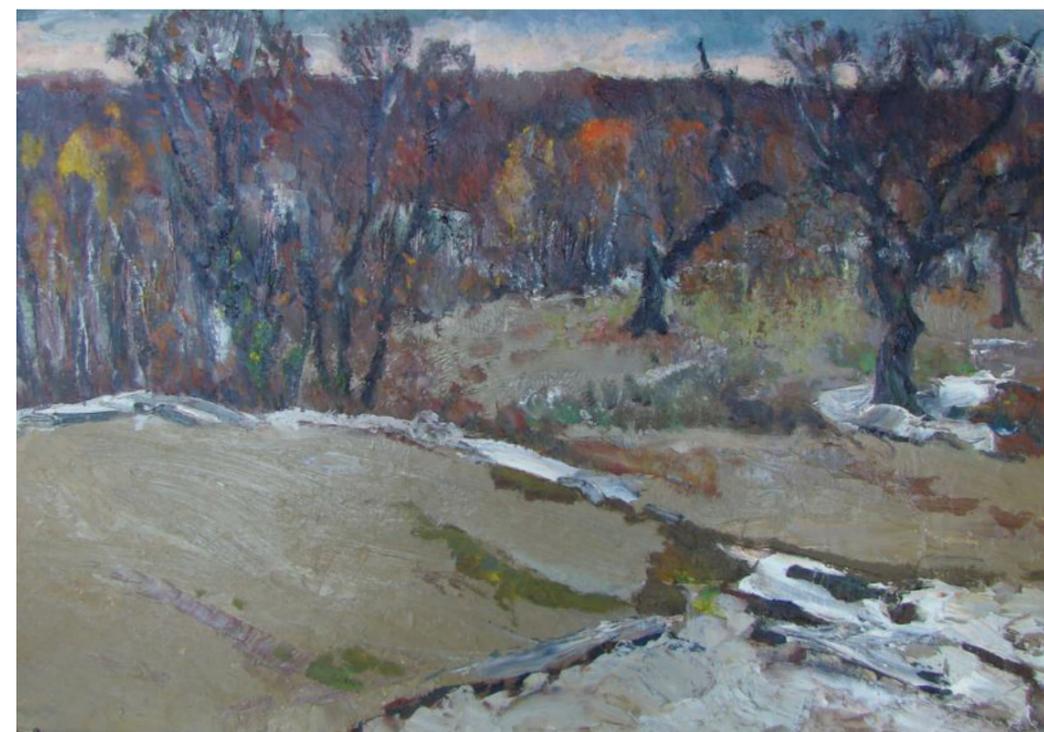
Травень.

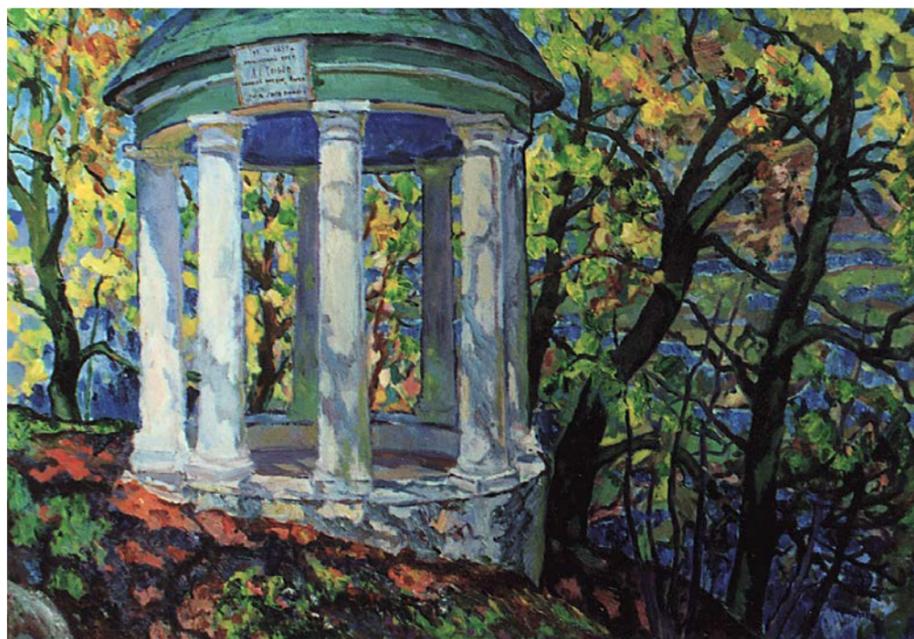
Дорога на Київ. 1968

Зимові візерунки. 1955

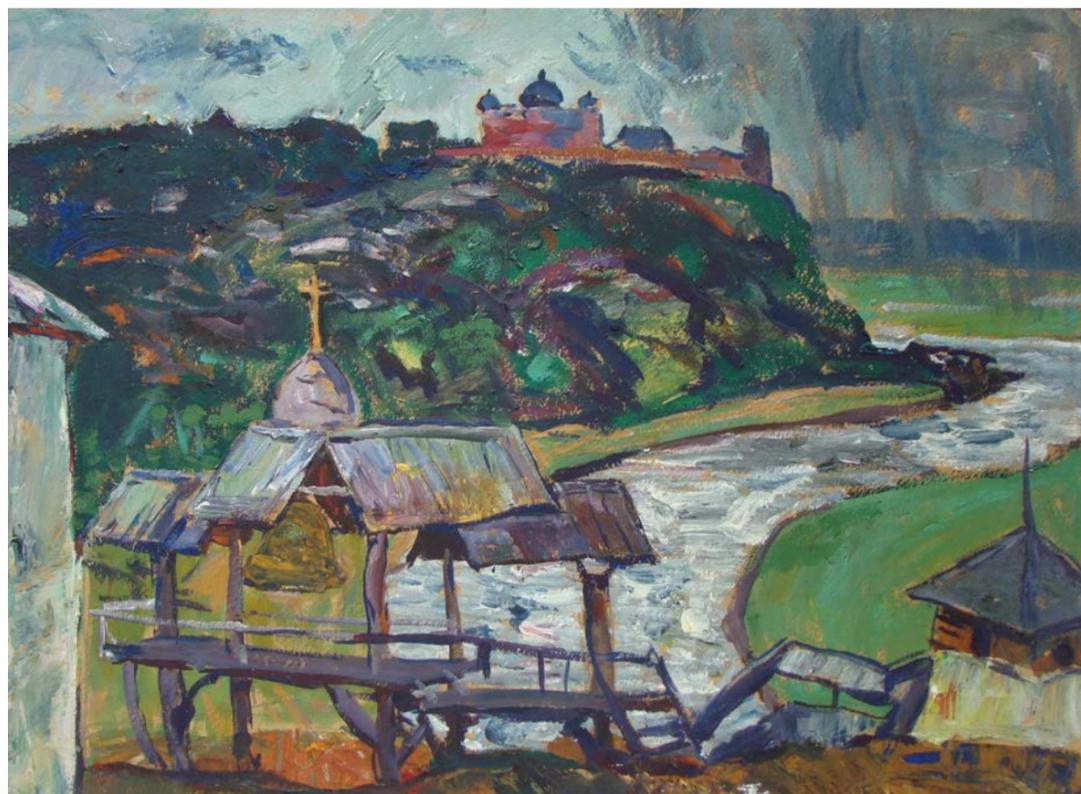
Етюд.

Альтанка Глібова в Седневі.

Захід сонця. 1978

Новгород — Сіверський.

Автопортрет. Усміхнений. 1970

Етюд. 1959

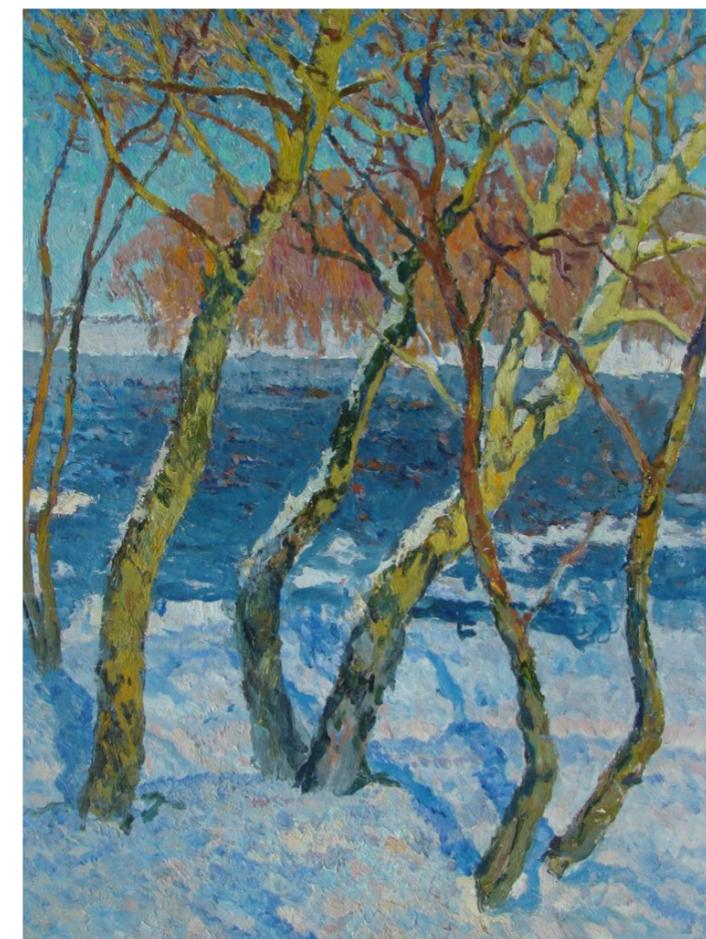
Травневий день.

Луг. 1995

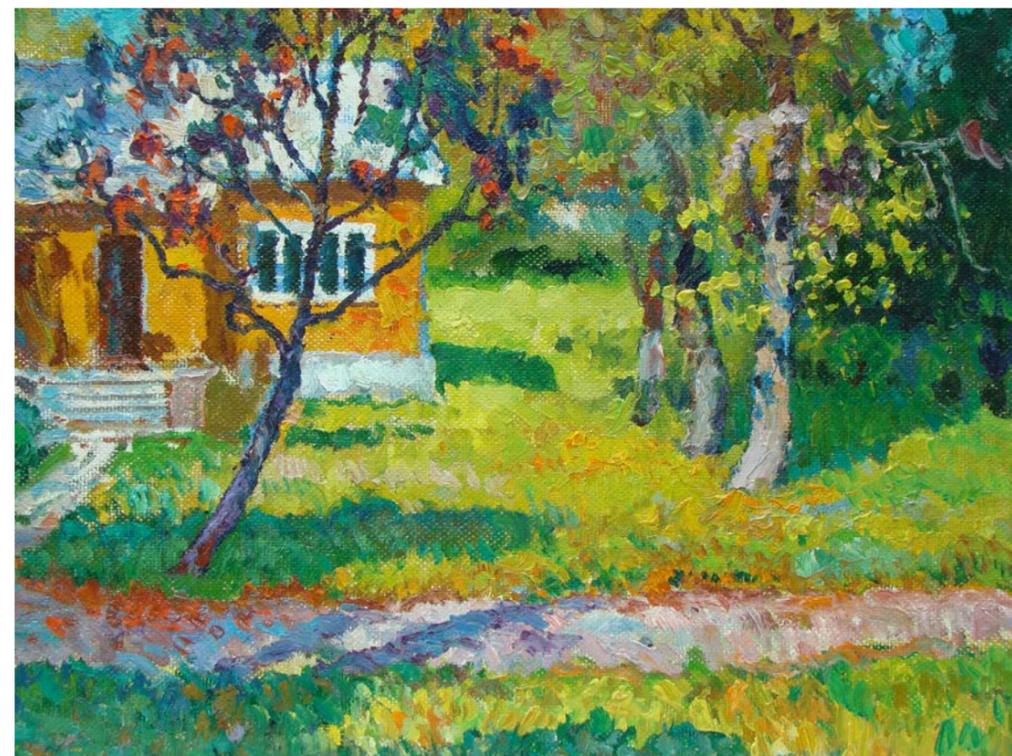
Мисливці.

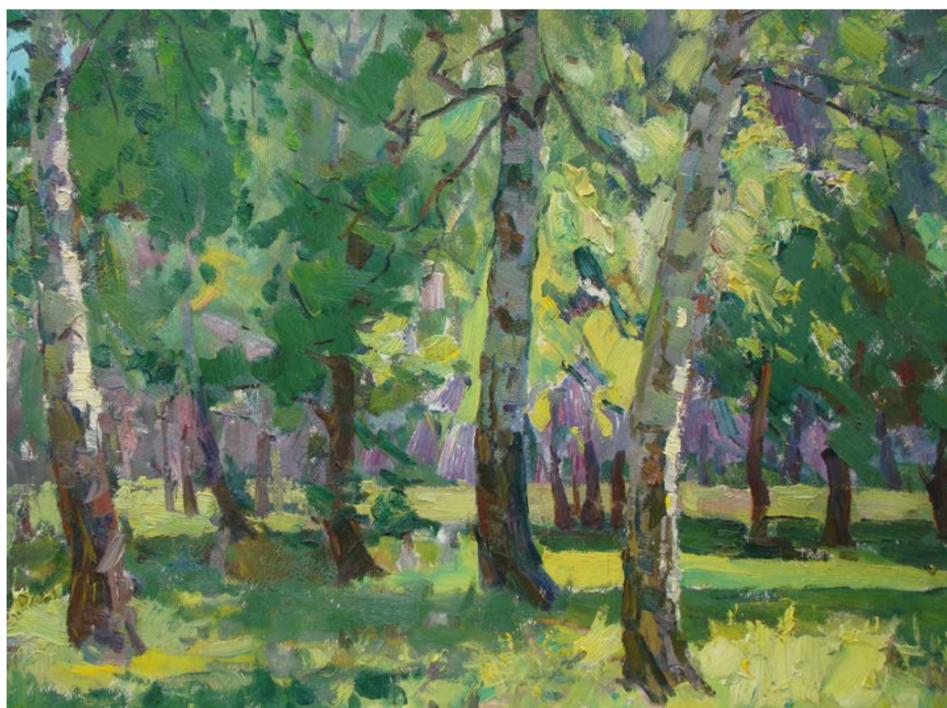
Березень.

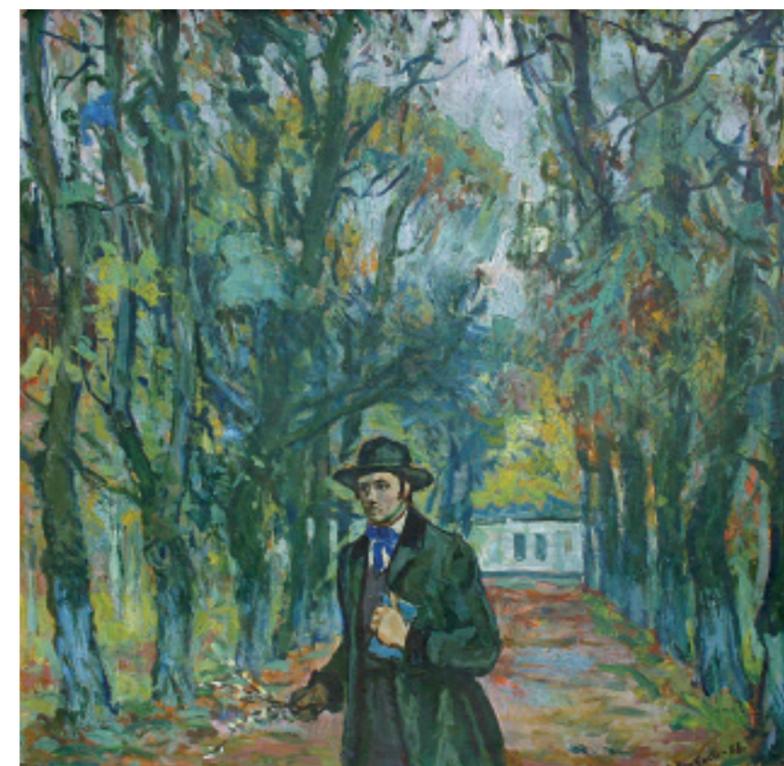
Етюд.

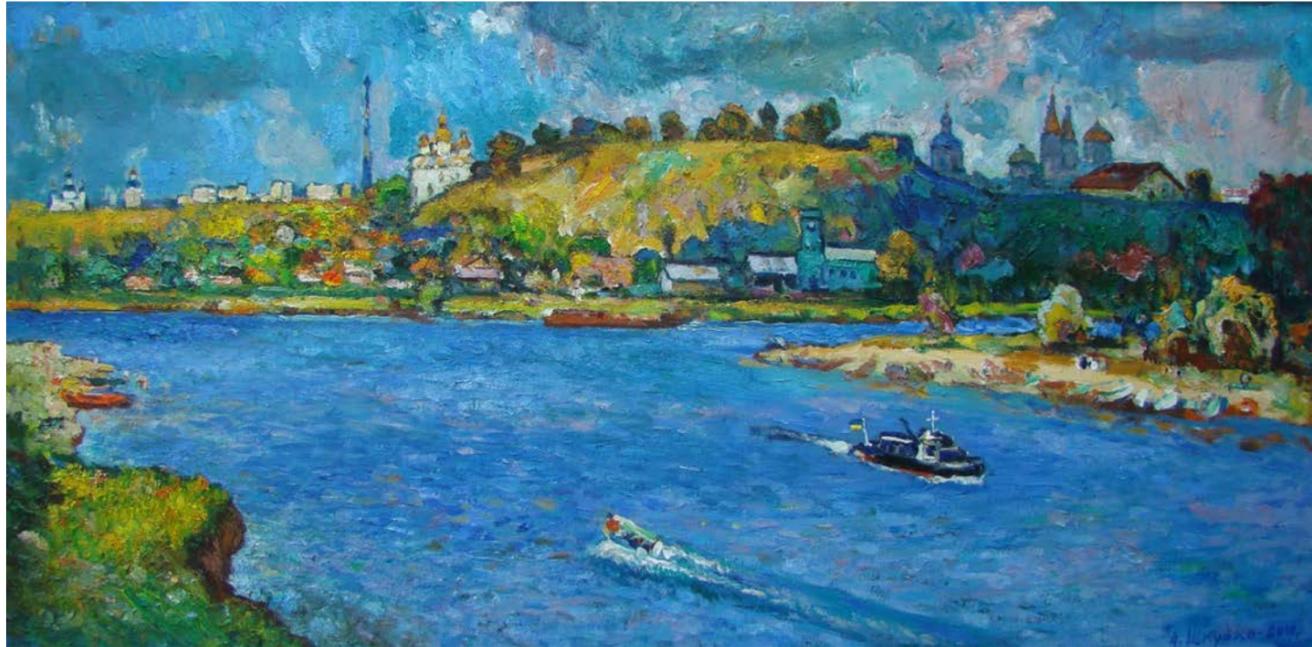
Сонячный день.

Березовий гай.

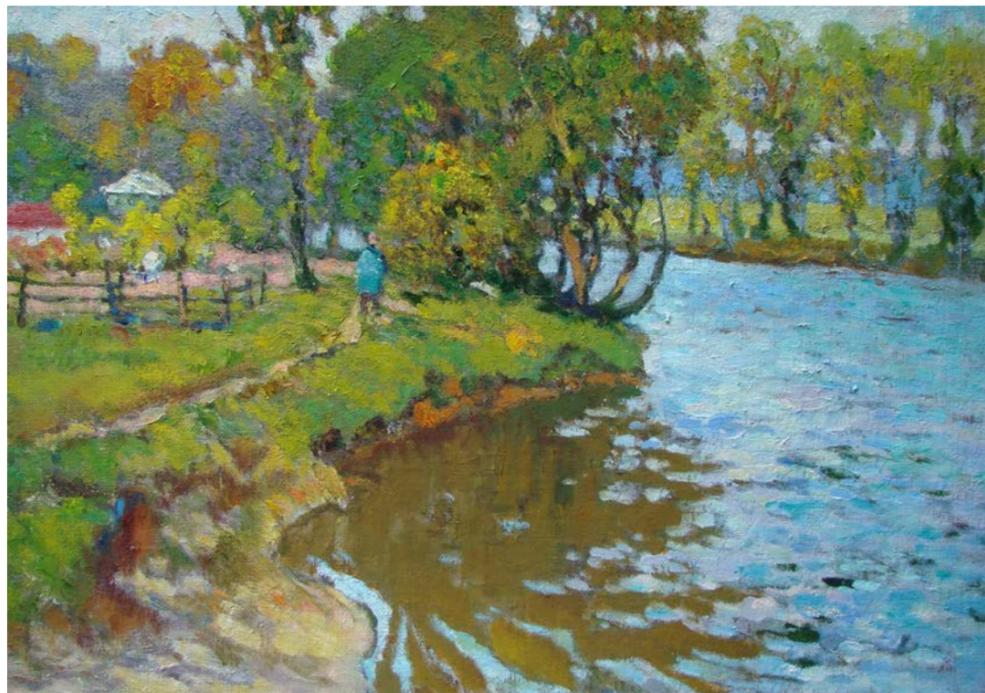
Етюд.

Чернігів. Десна.

Латагтя.

Літні барви.

Троїцький монастир. Чернігів.

Золота осінь. 1982

Садиба Лизогубів.

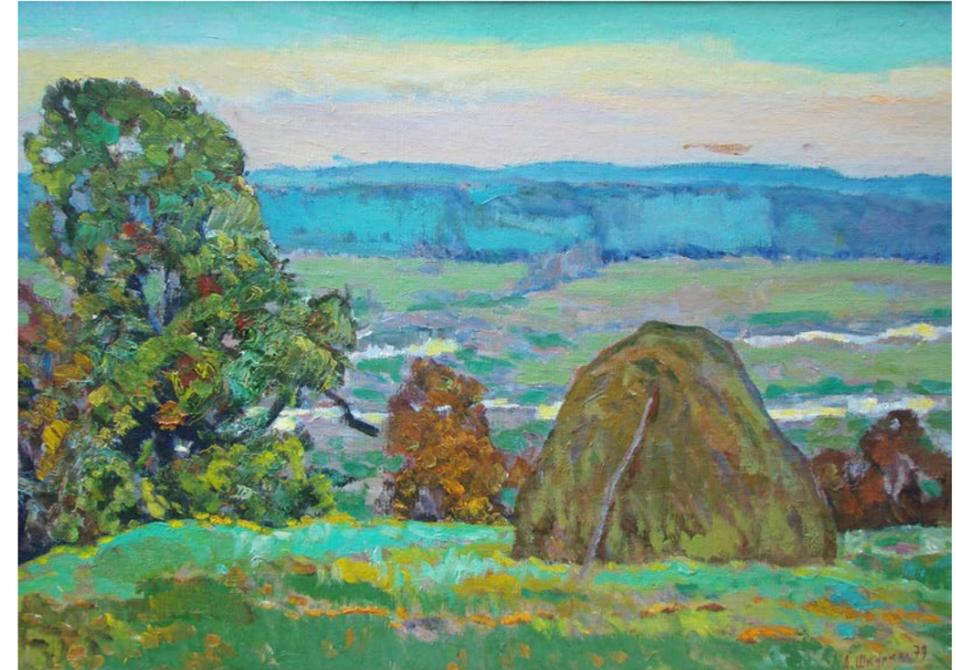
Етюд.

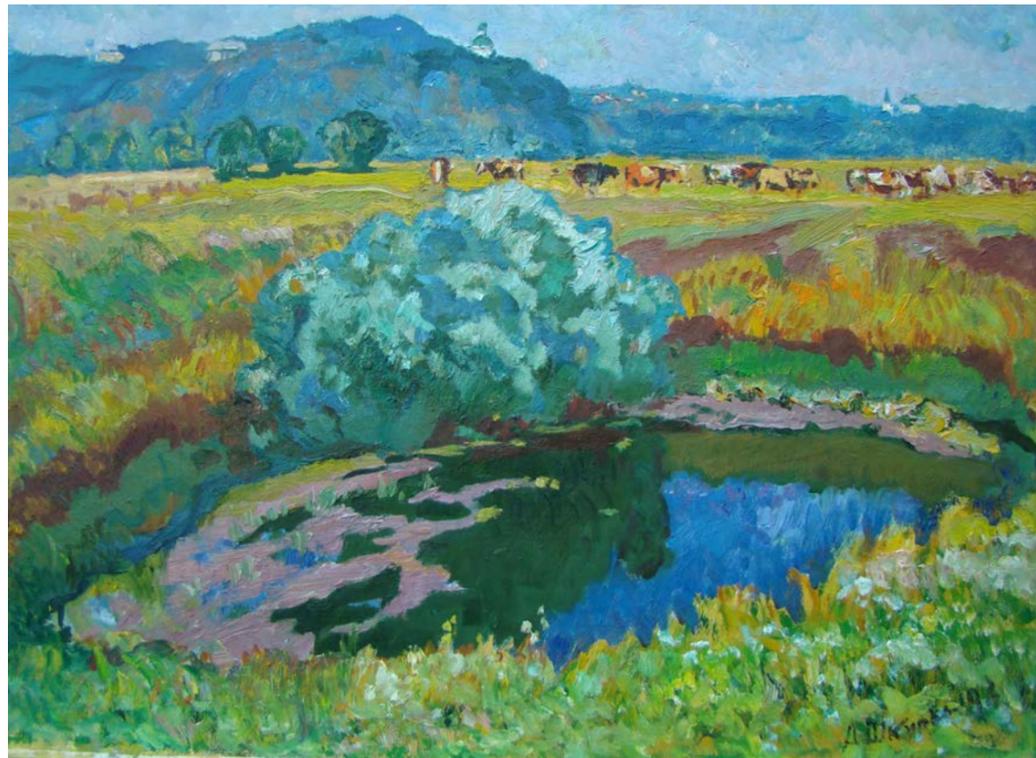
Осінь. 1996

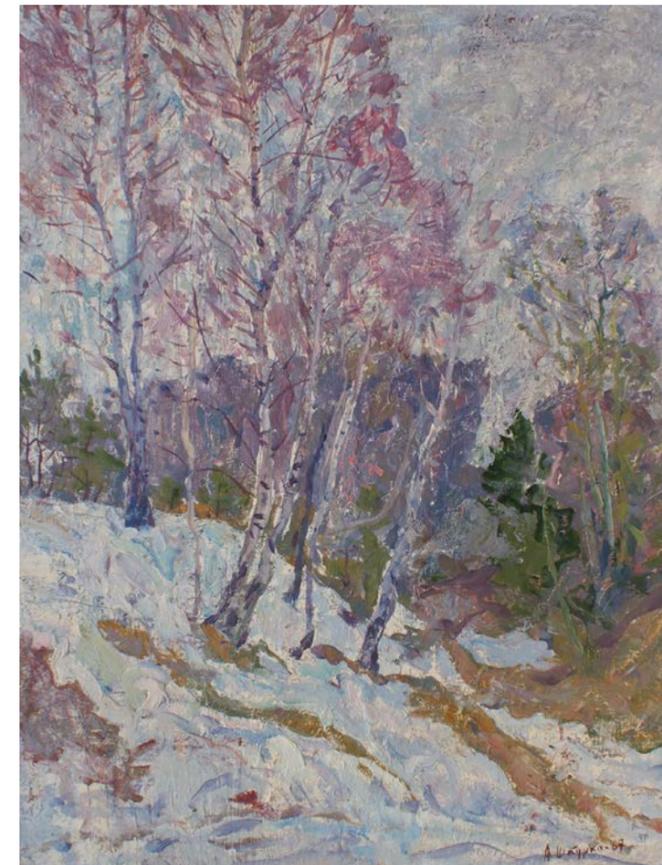
«Цей чоловік знав М.М. Коцюбинського, носив йому воду з криниці, яка була під самою горою.»

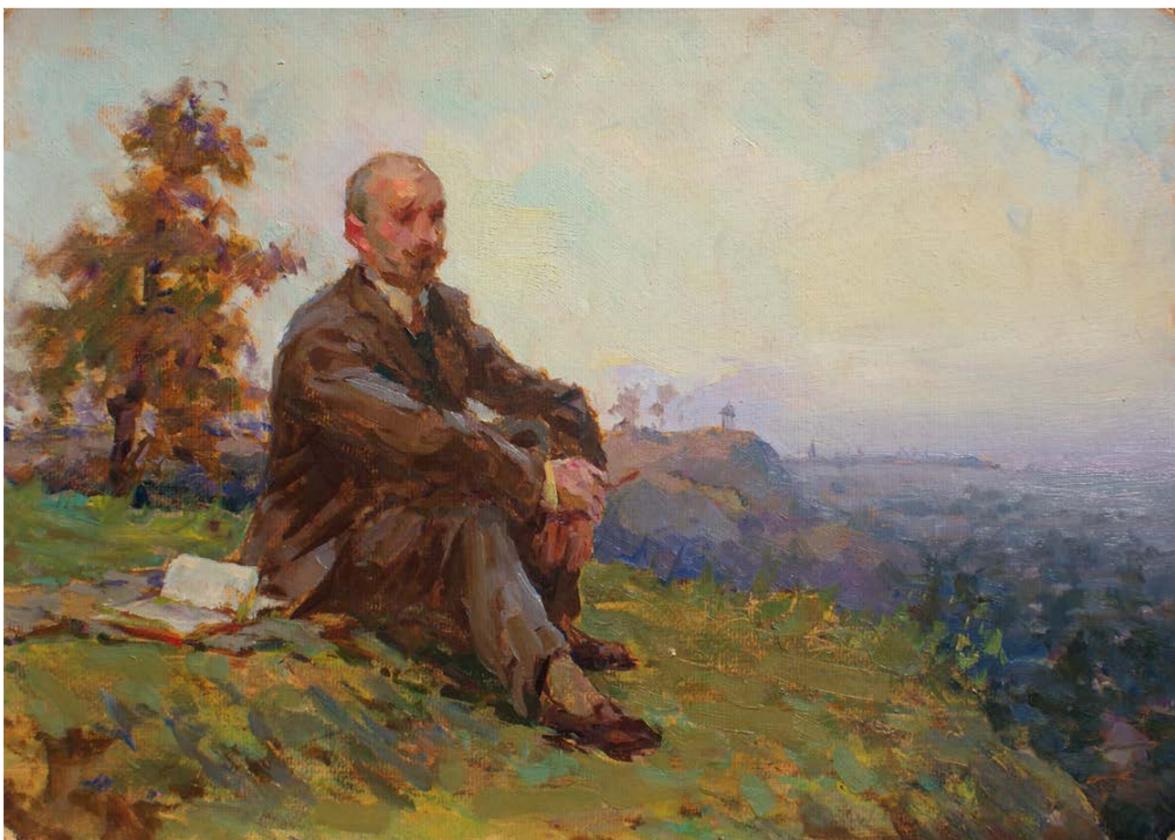
Луки за Сновом. 1979

Озерце. 1986

Зимовий етюд. 1967

Ескіз до портрета Михайла Коцюбинського. 1955

Художник Ігор Курач. 1954

Чоловічий портрет. Село Смолин. 1955

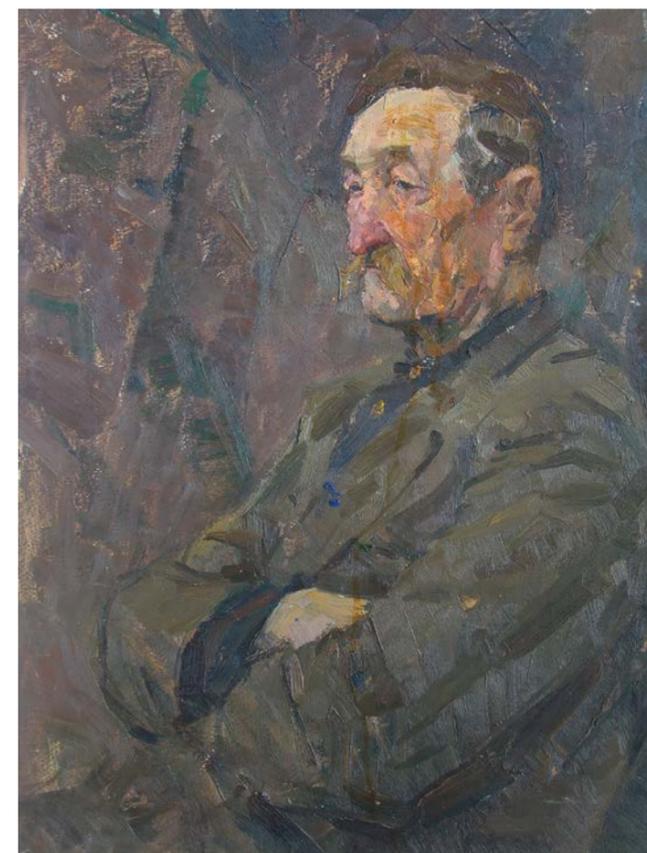
Квіти. 1970

Сонячний день. Чернігівська пристань. 1967

Бузок. 1993

Чоловічий портрет.

Паланга. Дзинтари. 1958

Ескіз до картини «Вигнання нацистських окупантів з Чернігова». 1960 (?)

Урочище Святе.

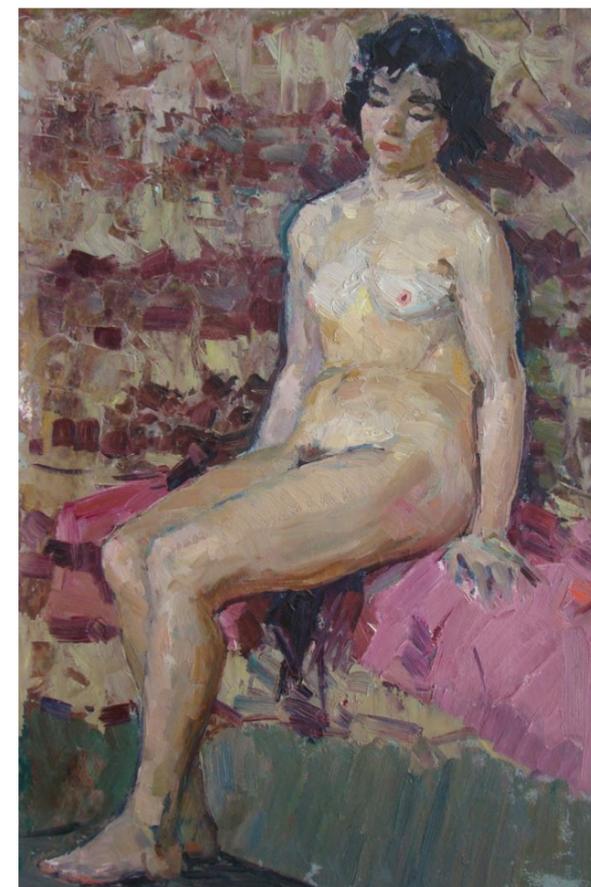
Березень. 1955

Дендропарк в Тростянці. 1955

Портрет О. Снопка. Автопортрет. Етюд.

Оголена.

Етюд до картини «Михайло Коцюбинський».

Етюди жіночої голови.

Етюд коня.

Верби над річкою.

Осінній етюд, 1968

Коні.

Літній день.

Задесення. 1968

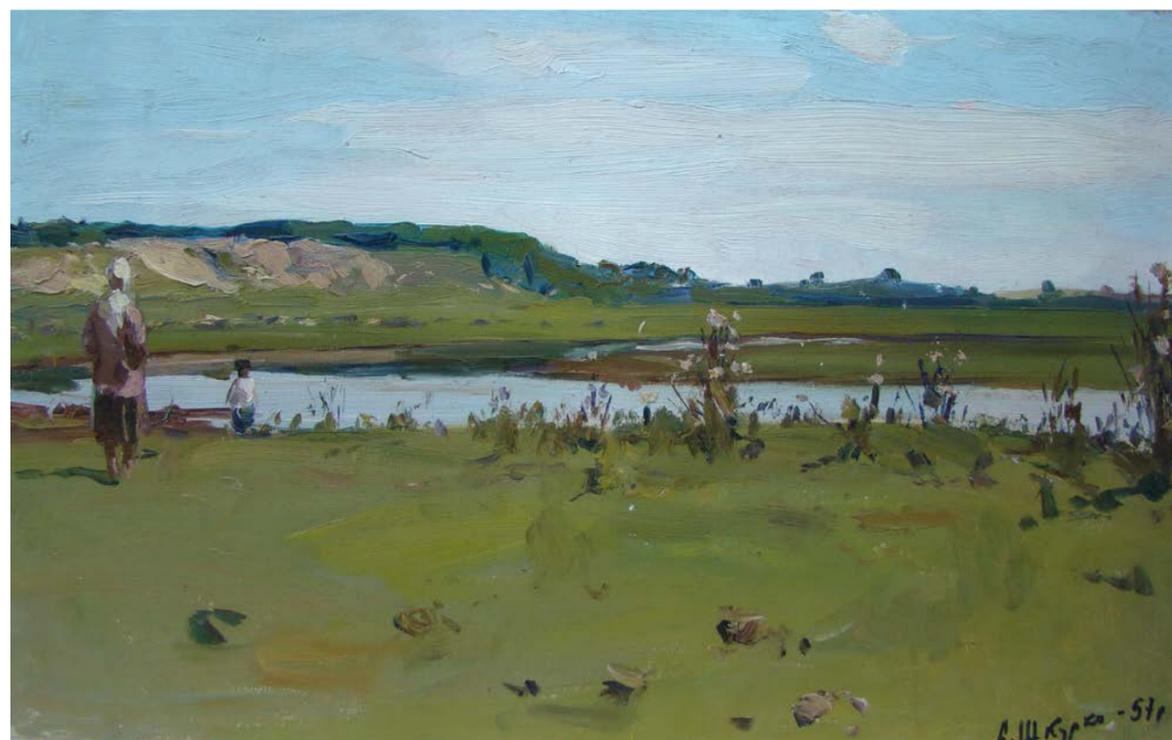
Вітряно.

Шосе на Київ.

Зима в Седневі. 1981

За селом. 1957

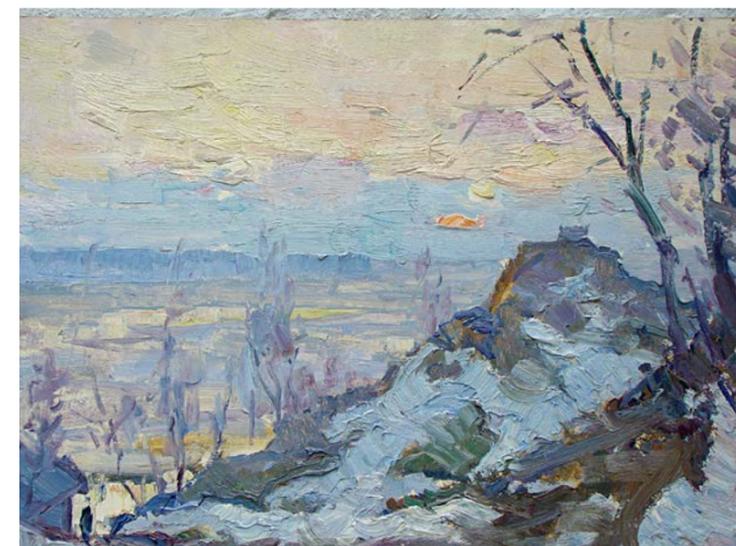

Восени. 1981

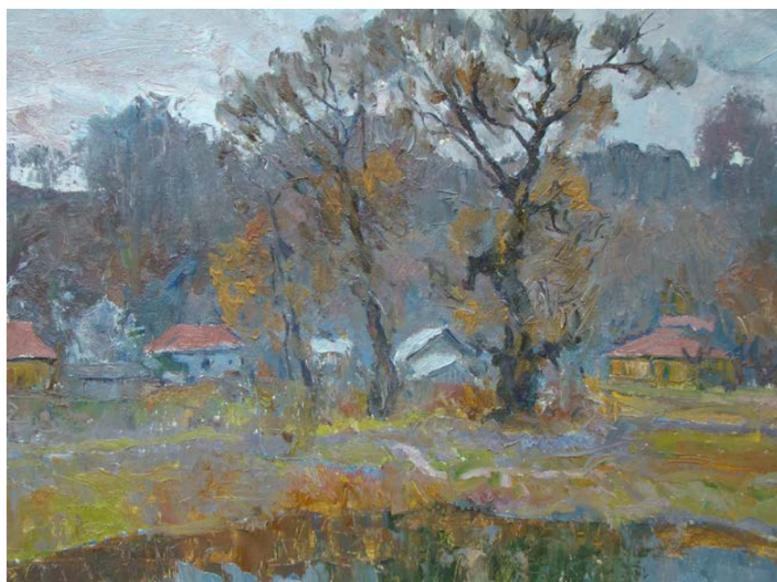

Діти. Етюд. 1955

Хмари.

У Седневі.

Околиці Седнева. 1970

У Седневі.

Болдині гори. Чернігів.

Георгієвська церква. Седнів.

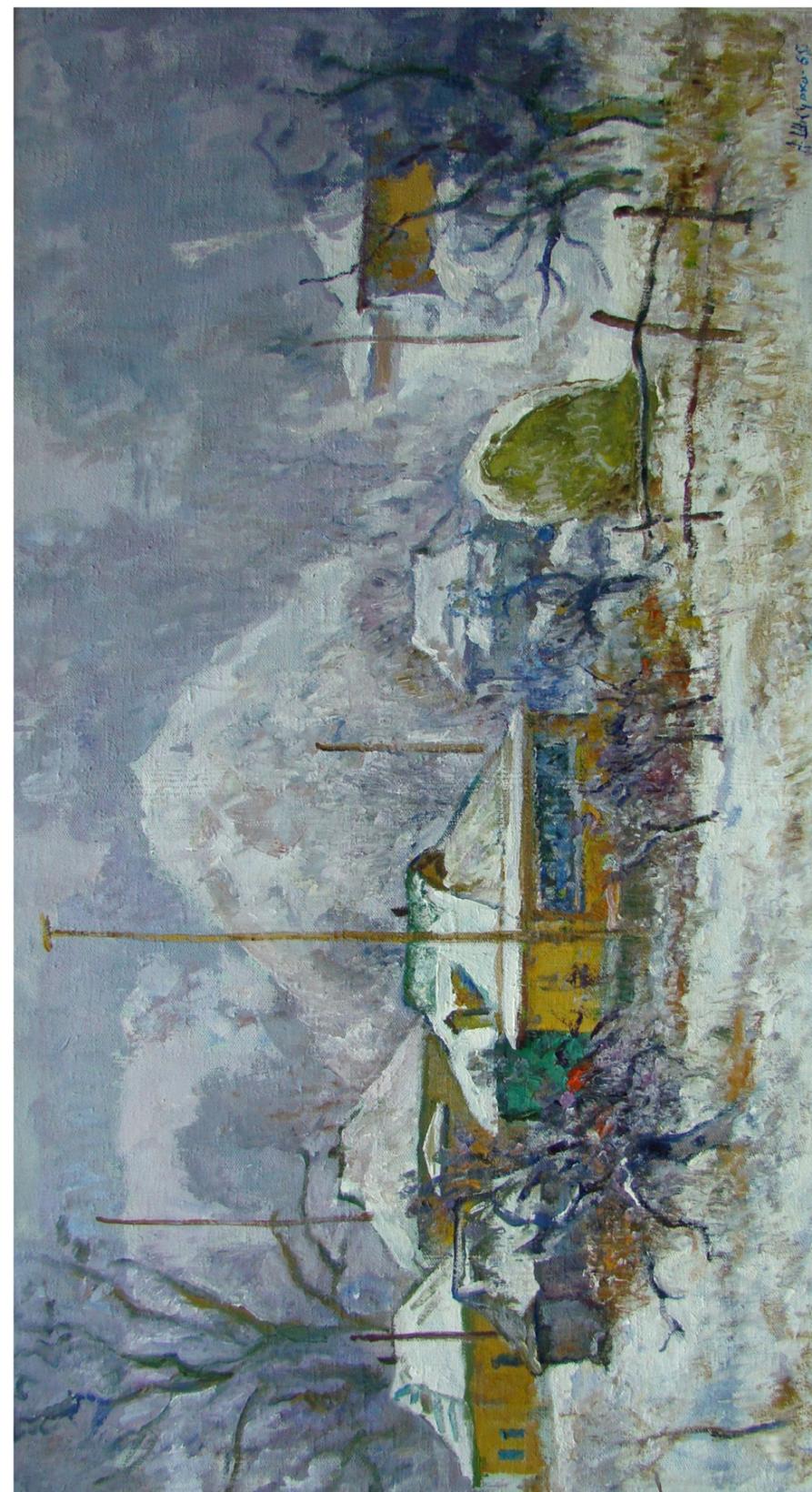
Етюд. 1970

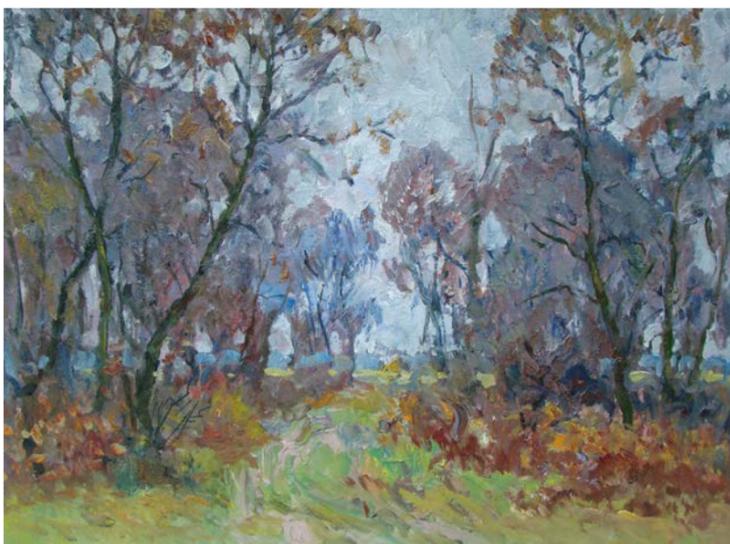
Етюд до картини
«Морський дозор». 1975

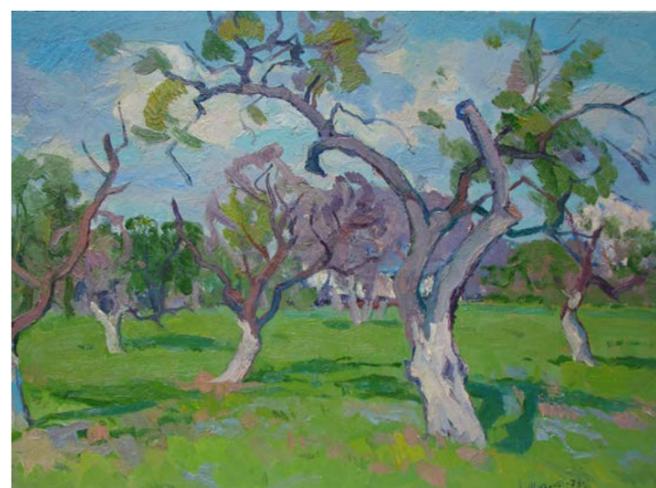
Етюд чоловічої голови.

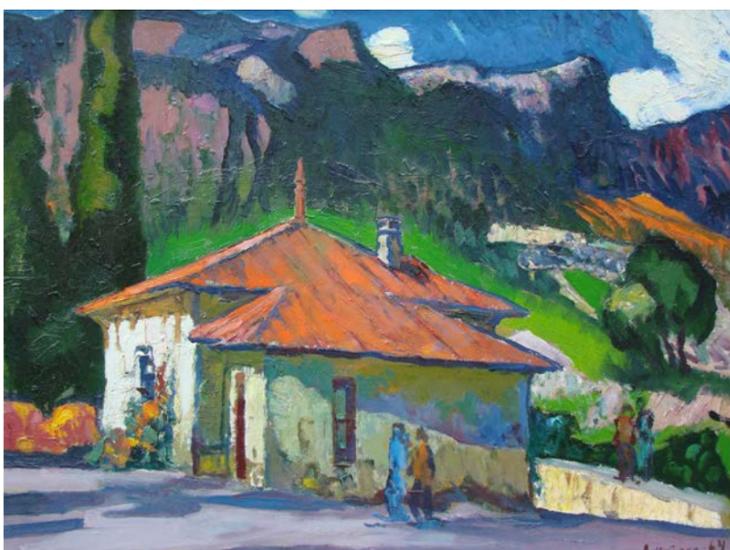
Зимовий краєвид. 1965

В гаю.

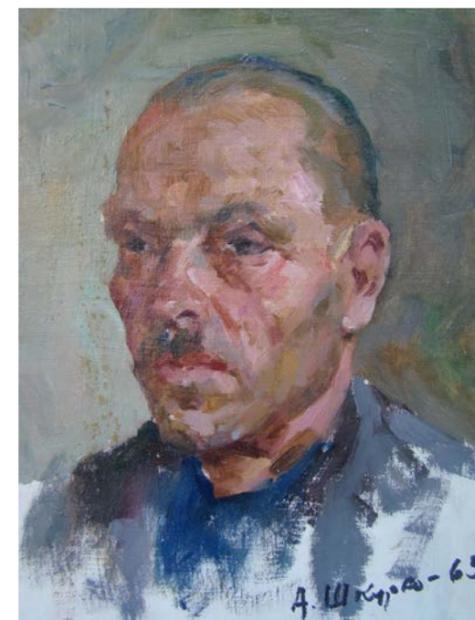
Яблуневий сад. 1973

В Криму. 1964

Залізничник.

Портрет. 1963

Етюд. 1959

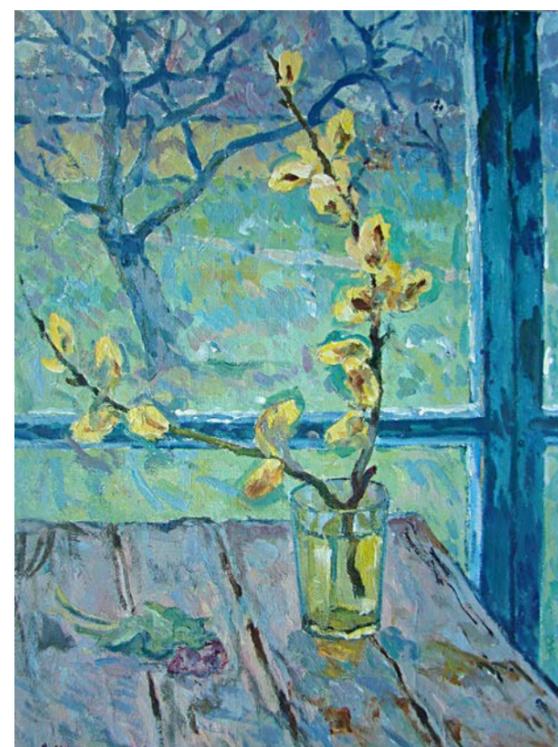
Селянин.

Мистецтвознавець Віктор Величко. 1991

Повінь.

Натюрморт із зеленою гілкою. 1981

Влітку.

Прогулянка за містом.

Алея в парку Лизогубів.

Село Городище. Менський район. 1989

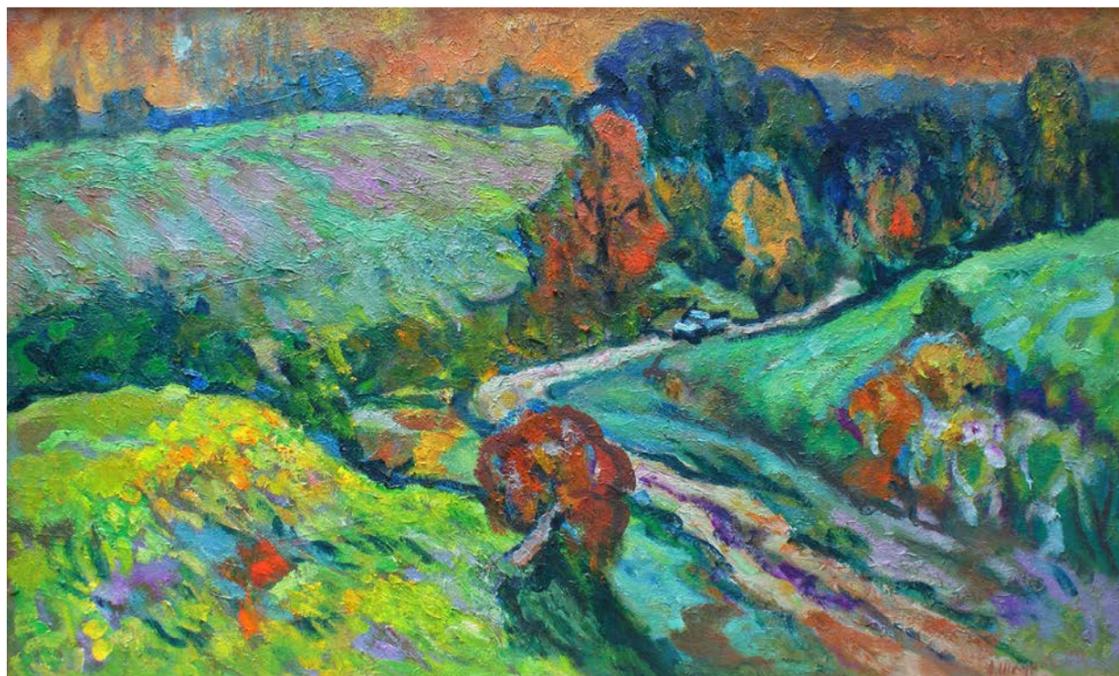
Берізка.

Натюрморт.

Червень.

Етюд. 1990

Зима в Седневі. 1980

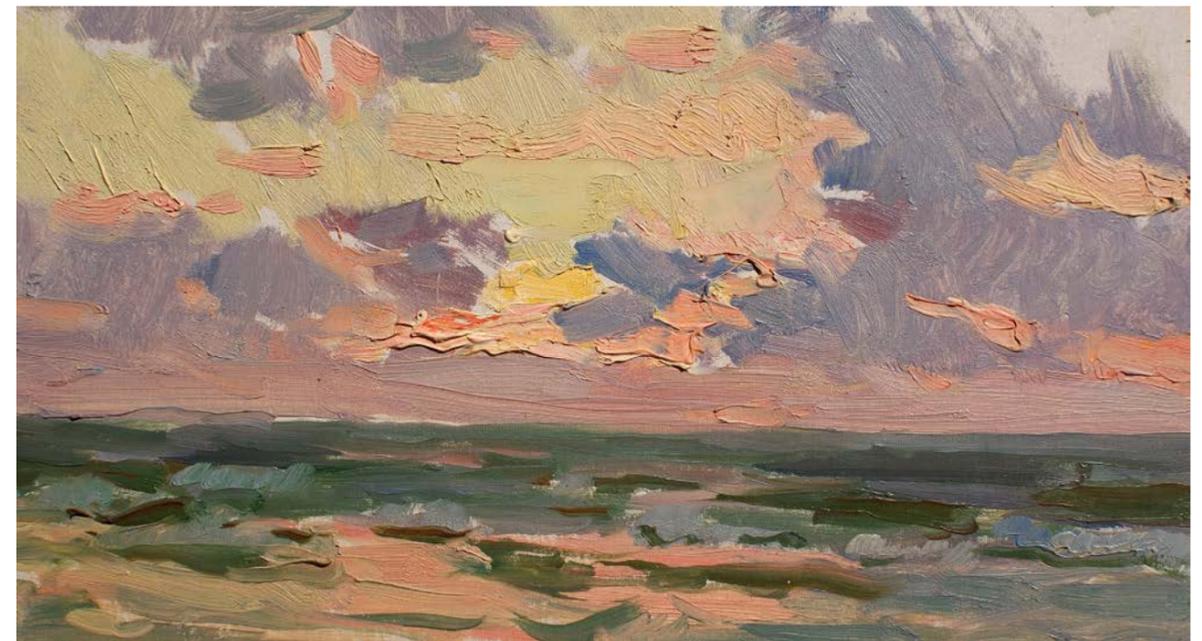
Сільський мотив.

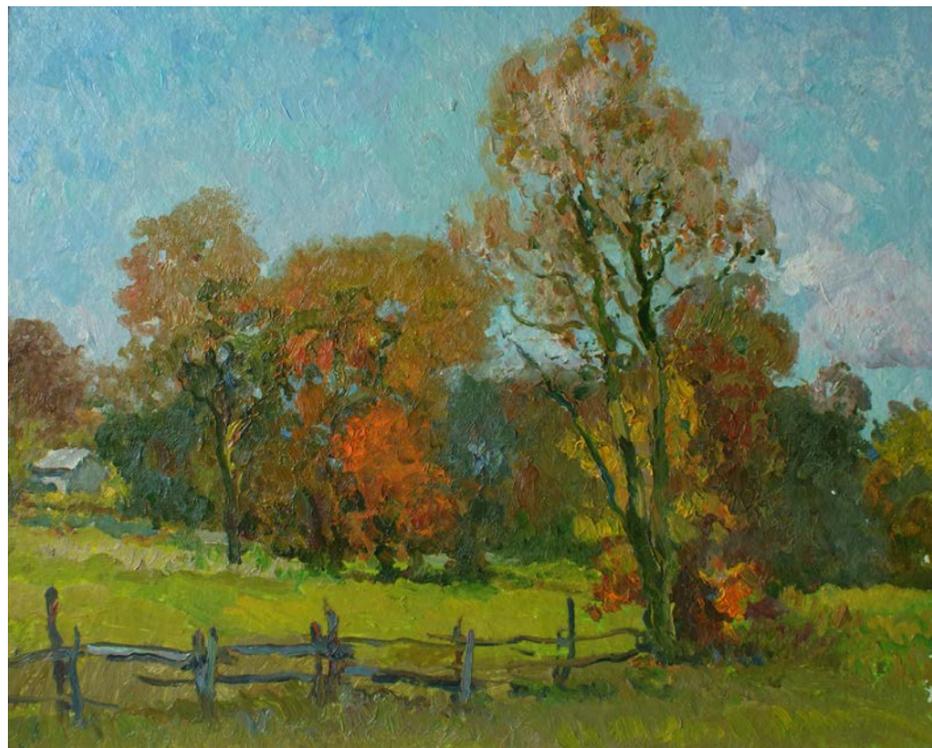
Льодохід

Віз на лузі. Село Смолин. 1955

Балтійське море. Вечір. Паланга. Етюд. 1958

Седнів. Жовтень. 1990

Весна. Льодохід на Десні. 1980

артилерійський
Ездобин

2 Колебри 165109
Штурми
Стр Невель

Невель
артилерійський
Ездобин

ФРОНТОВІ ТВОРИ

Старшина Невель. Гарматний їздовий. 2 листопада 1945.

Ескіз до картини «Дороги війни.» 1944

Західна Україна. Хрест. 1944

Зимовий пейзаж. Домбровиця. 1944

Коні. Барановичі. 1944

Рядовий Кулієв. Домбровиця. 1944

Німецький полонений. Місто Шерланк.
1944

Околиця села. 1944..

Чернігів. 1943

Копиці. 1944

Селище Вайноде. 1944

Околиця Домбровиців. 1944

Поспішна втеча німецьких окупантів. 1944

Біла хата. 1944

Гліб Тобілевич. 1942

Ной Хилевич. Земляк з Корюківки.
1944

Замполіт Білоусов. 1944

Місце зборів та навчань призовників. Чернігів. Чарторійський яр. 5 жовтня 1943

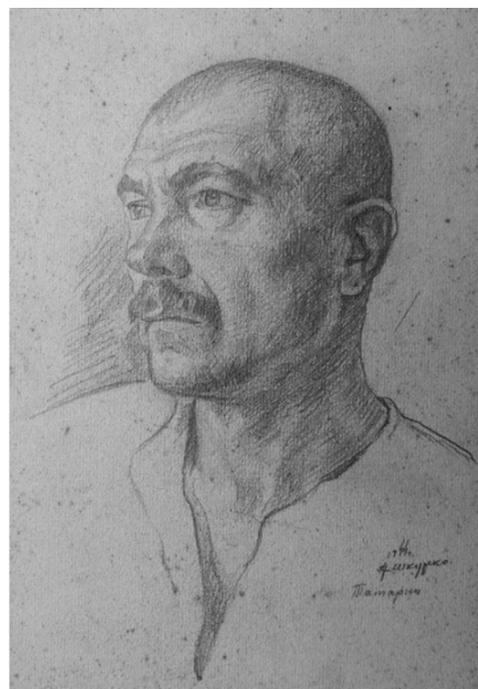
Солдат Петро Бабак.
Земляк з Любецького району. 1945

Заледін.

Рядовий. 1944

Татарин. 1944

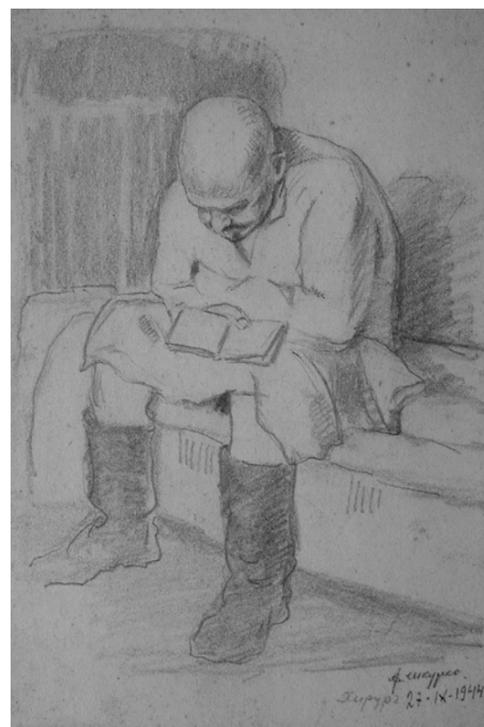
Недоброзичливець. Село Берестє.
1944.

Житель села Берестє Західної України. 1944

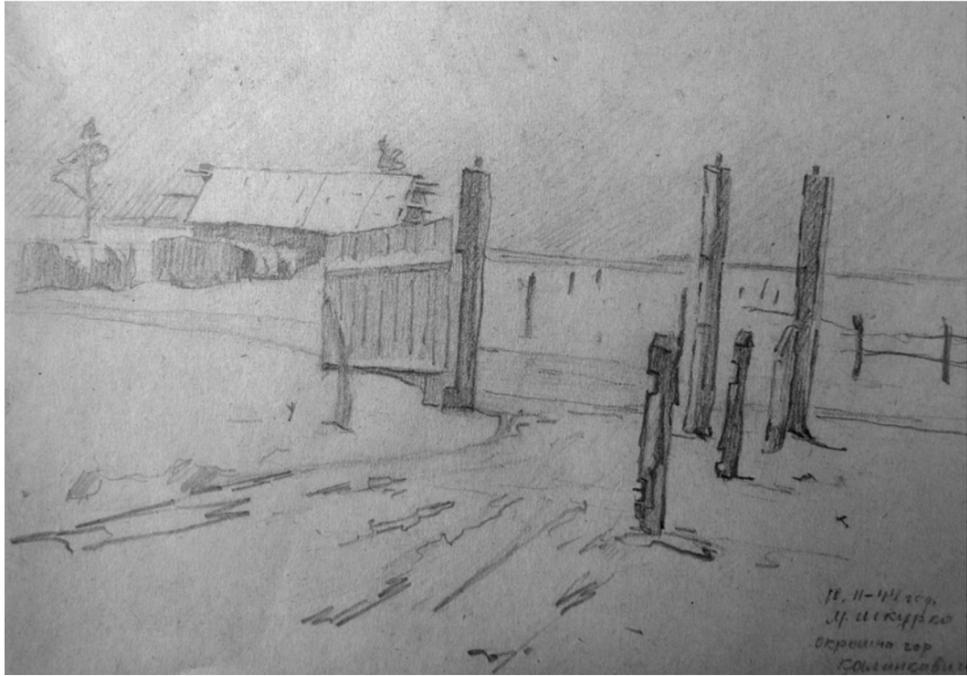
Медична сестра. Шпиталь. 1944

Хірург. 1944

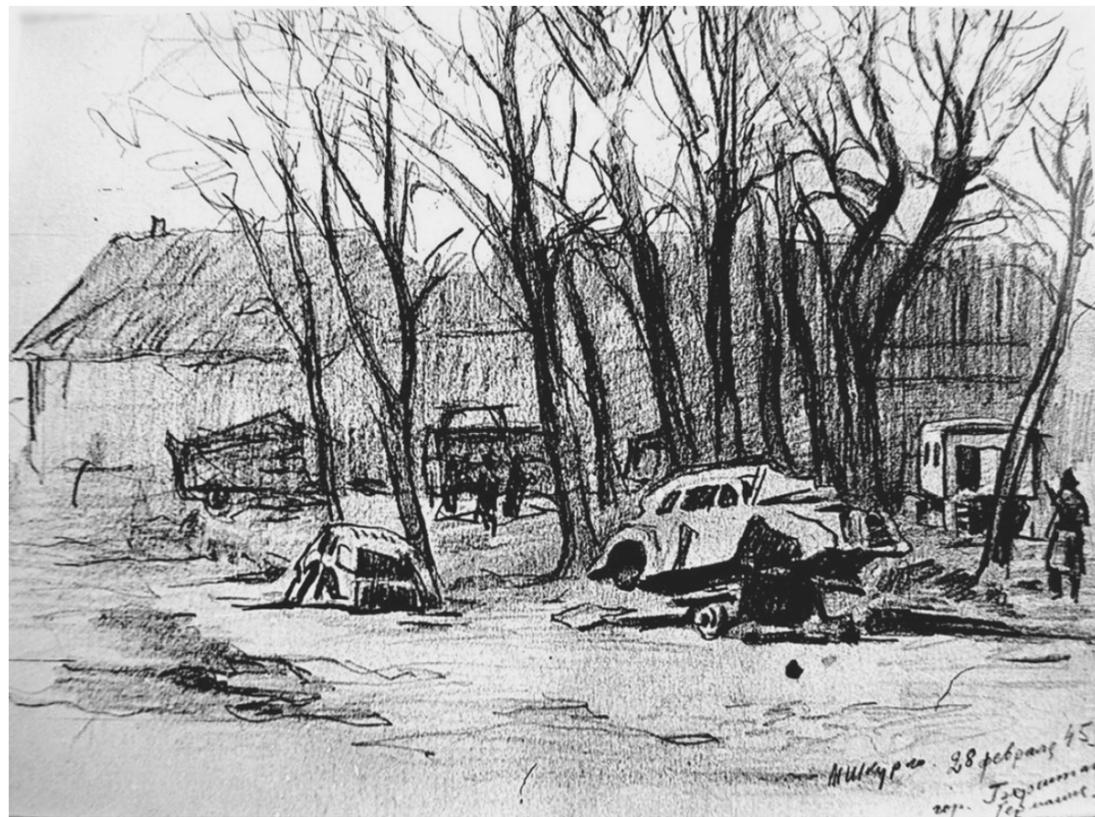
Село Берестє в Західній Україні. 1944

Околиця села Каленковичі.

Краєвид.

Німеччина. 1945

Міська забудова в Цяхані. Швейцарія. 5 квітня 1944.

Університетська набережна. 1949

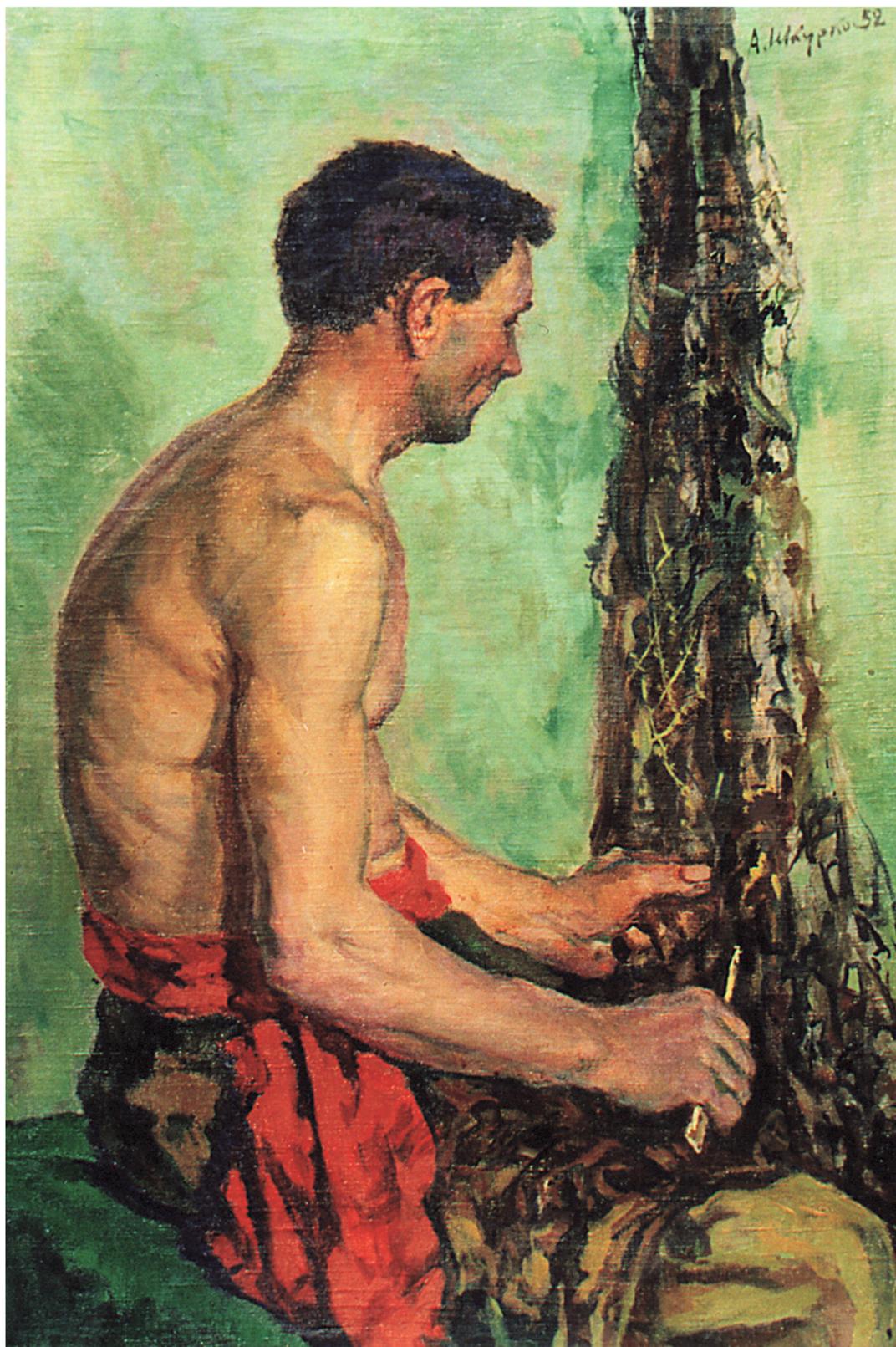
АКАДЕМІЧНІ ТВОРИ

Вітряки в селі Лебедівка. 1949

Академічна постановка. Кінь. 1947

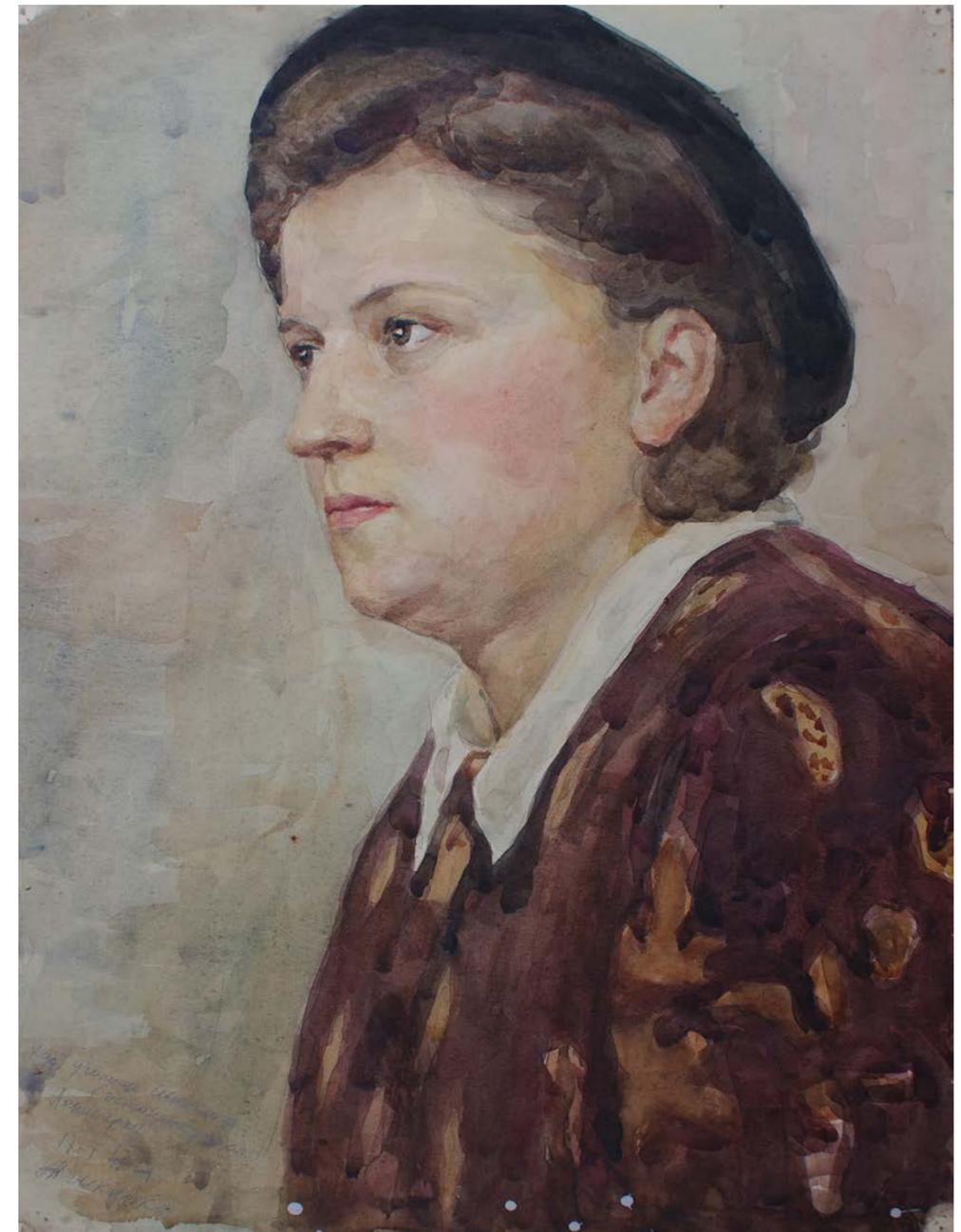
Академічна постановка. Рибалка. 1952

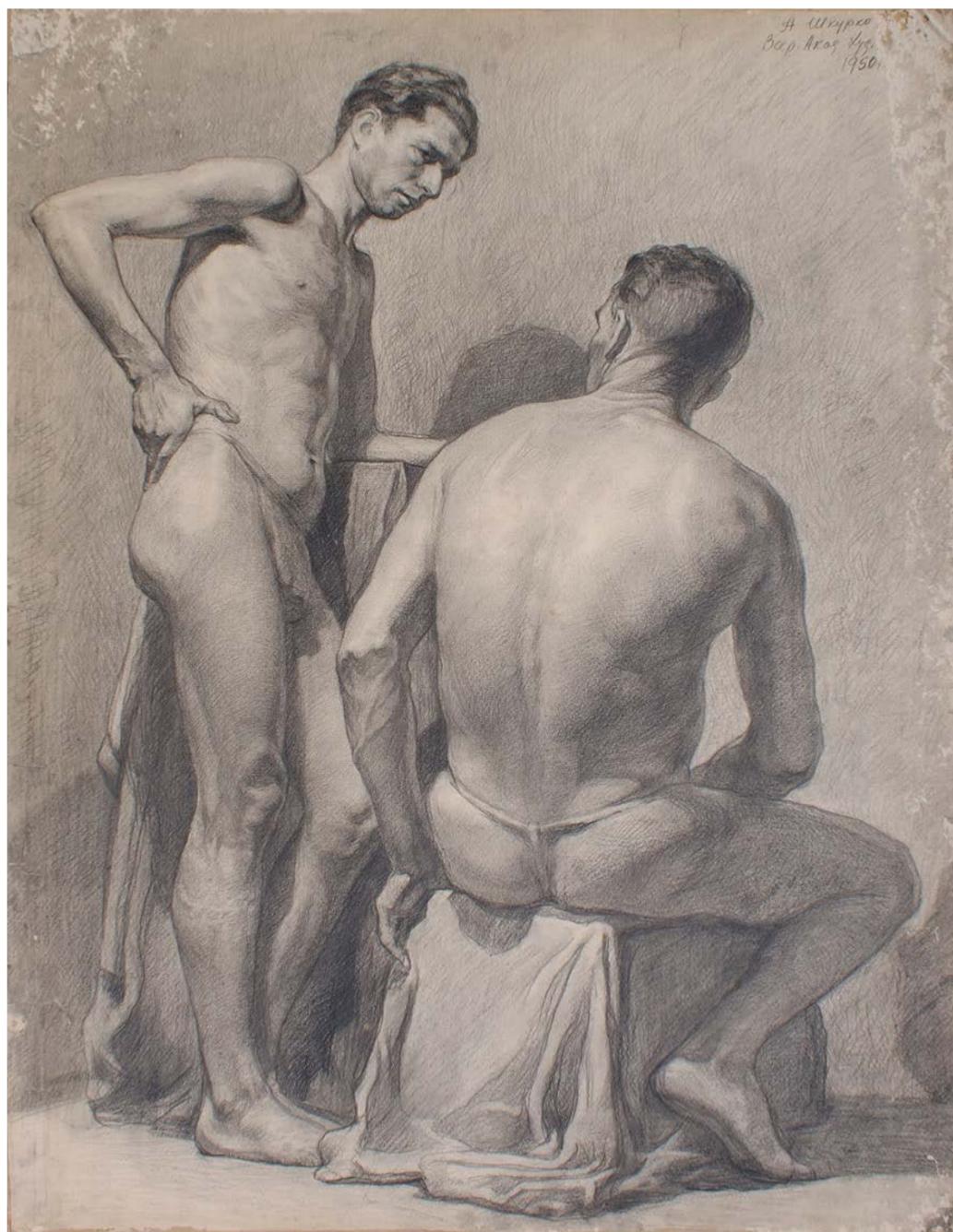
Чоловічий портрет. 1949

Марія Широка. 1950

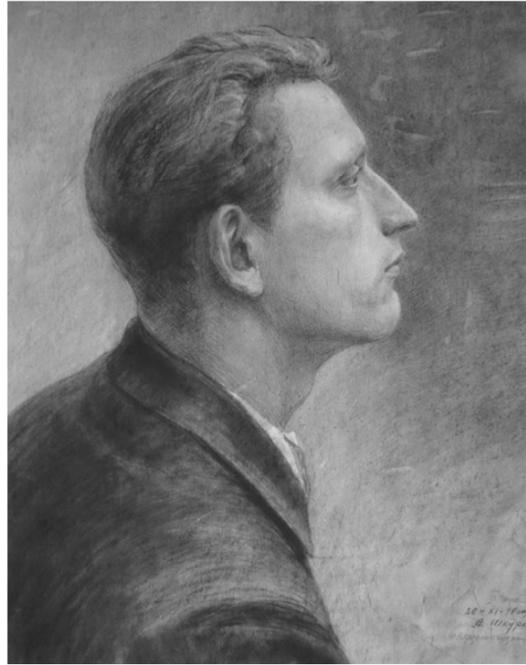
Жіночий портрет. 1945

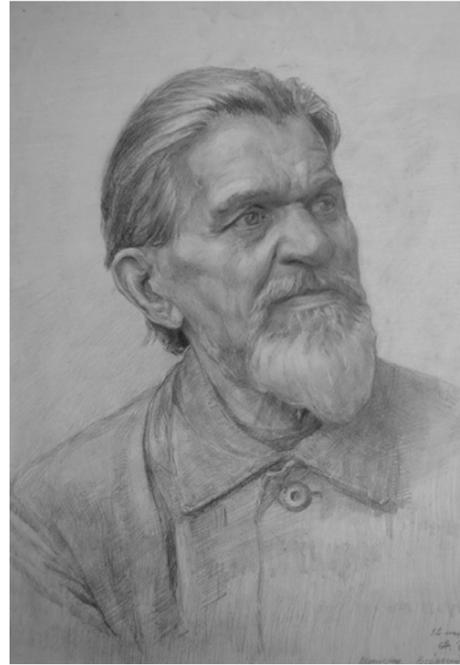
Академічна постановка. 1950

Батальна майстерня професора Рудольфа Френца. 1948

Чоловічий портрет. 1948

Художник Олексій Степанов. 1948

Натурник. 1948

Жіночий портрет. Студентка. 1950

Начерки до картини «Микола Гоголь в Україні». 1951

Студент Іван Дяченко. 1948

Начерки до картини «Микола Гоголь в Україні». 1951

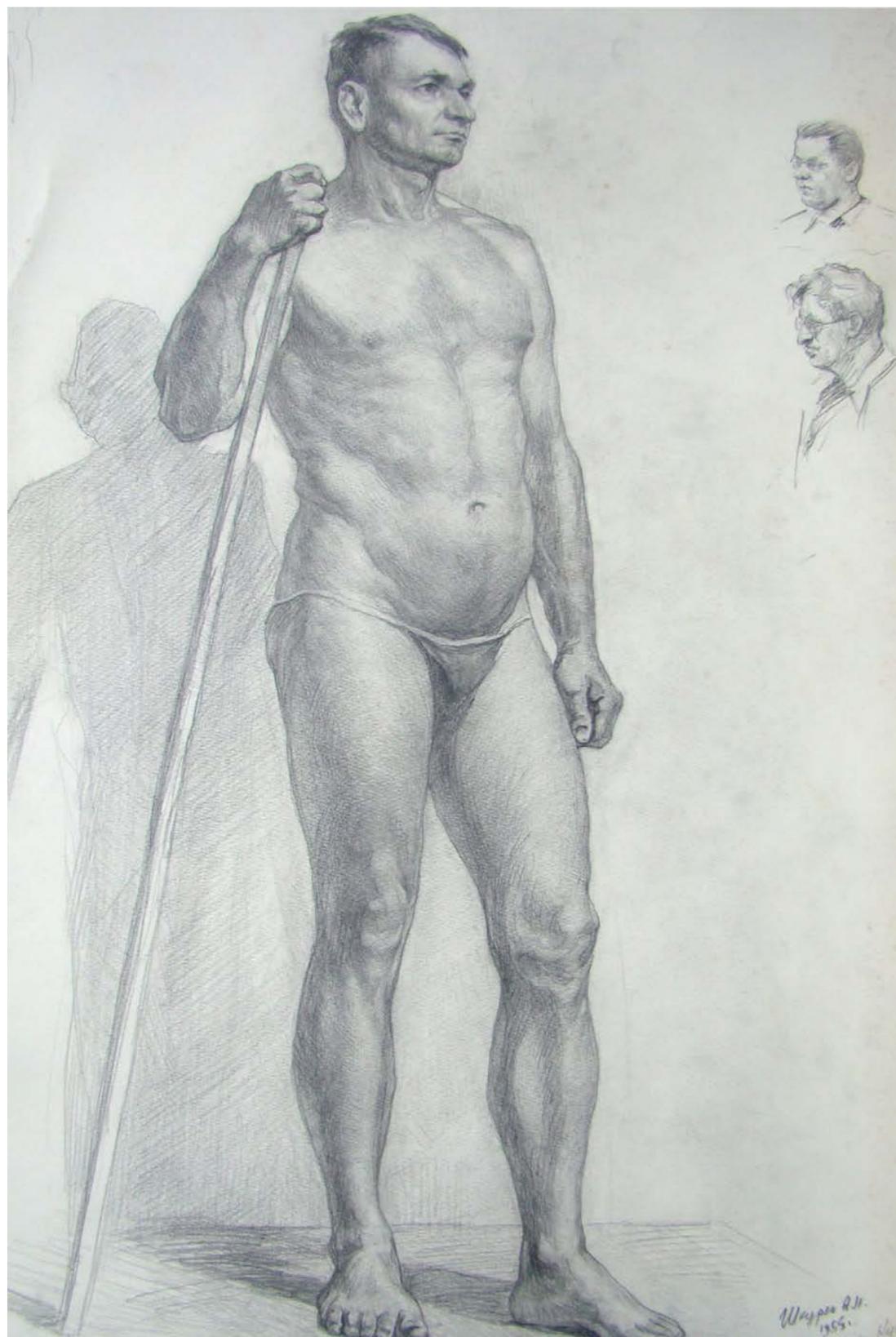
Начерки до картини «Микола Гоголь в Україні». 1951

Портрет невідомої.

Українка. 1945

Натурник. 1955

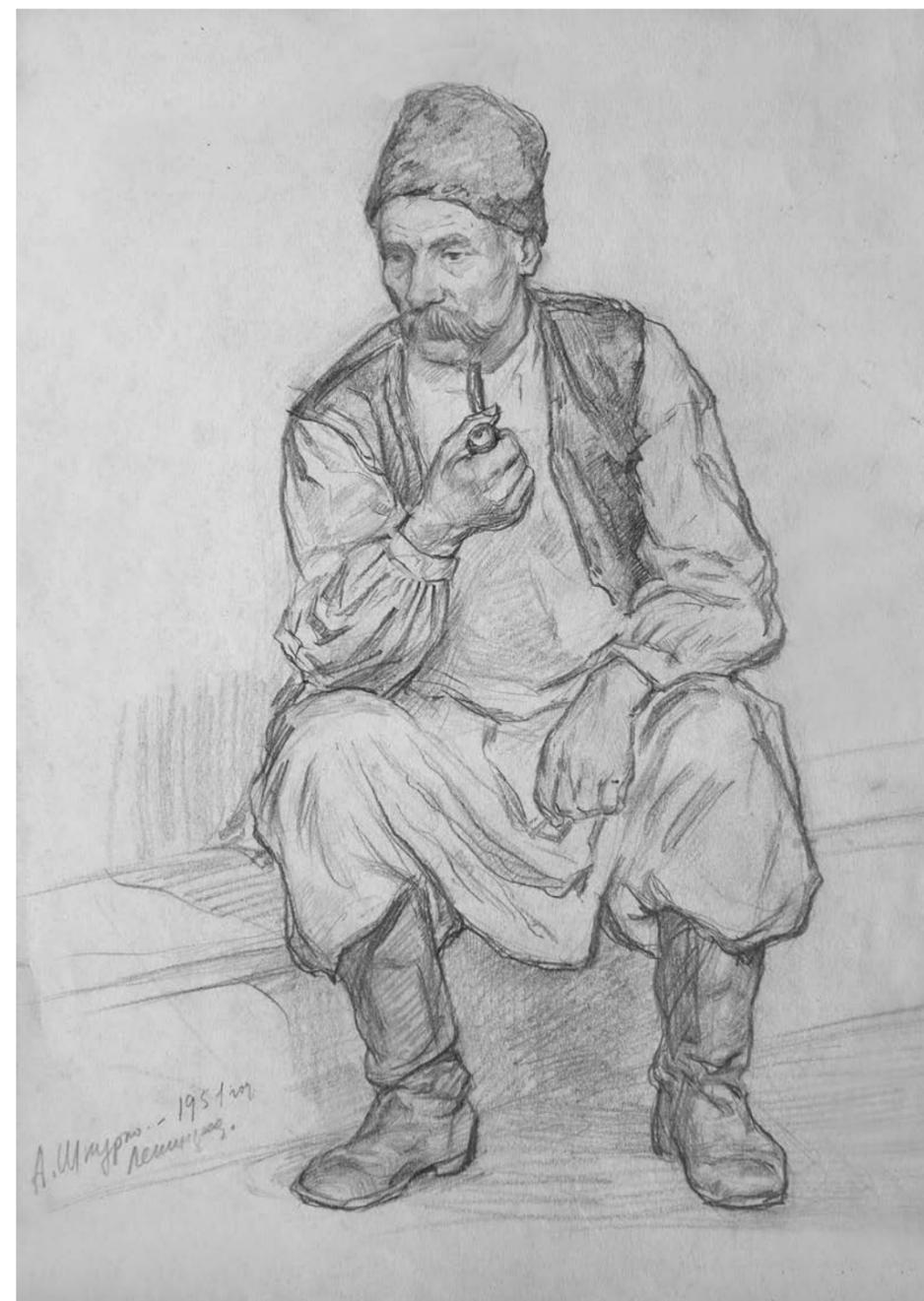
Натурник. 1950

Леонід Могучов. 1950

Студент Академії мистецтв
Андрій Мордовець. 1950

Селянин. 1951

Університетська набережна. 1949

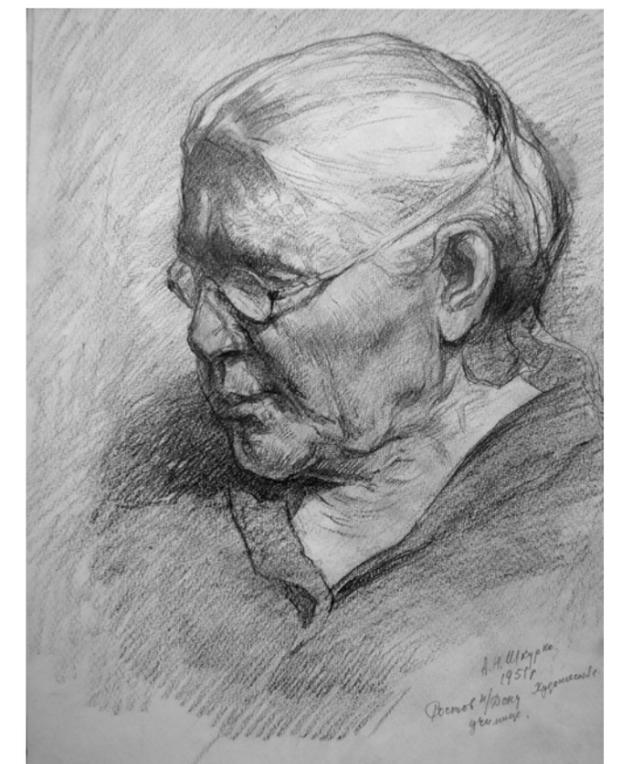
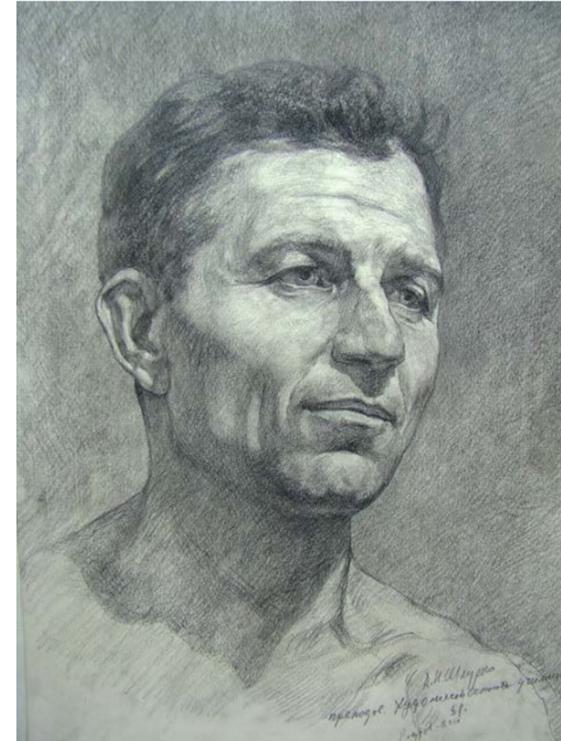
Бандурист. 1951

Мацко. 1947

РИСУНОК

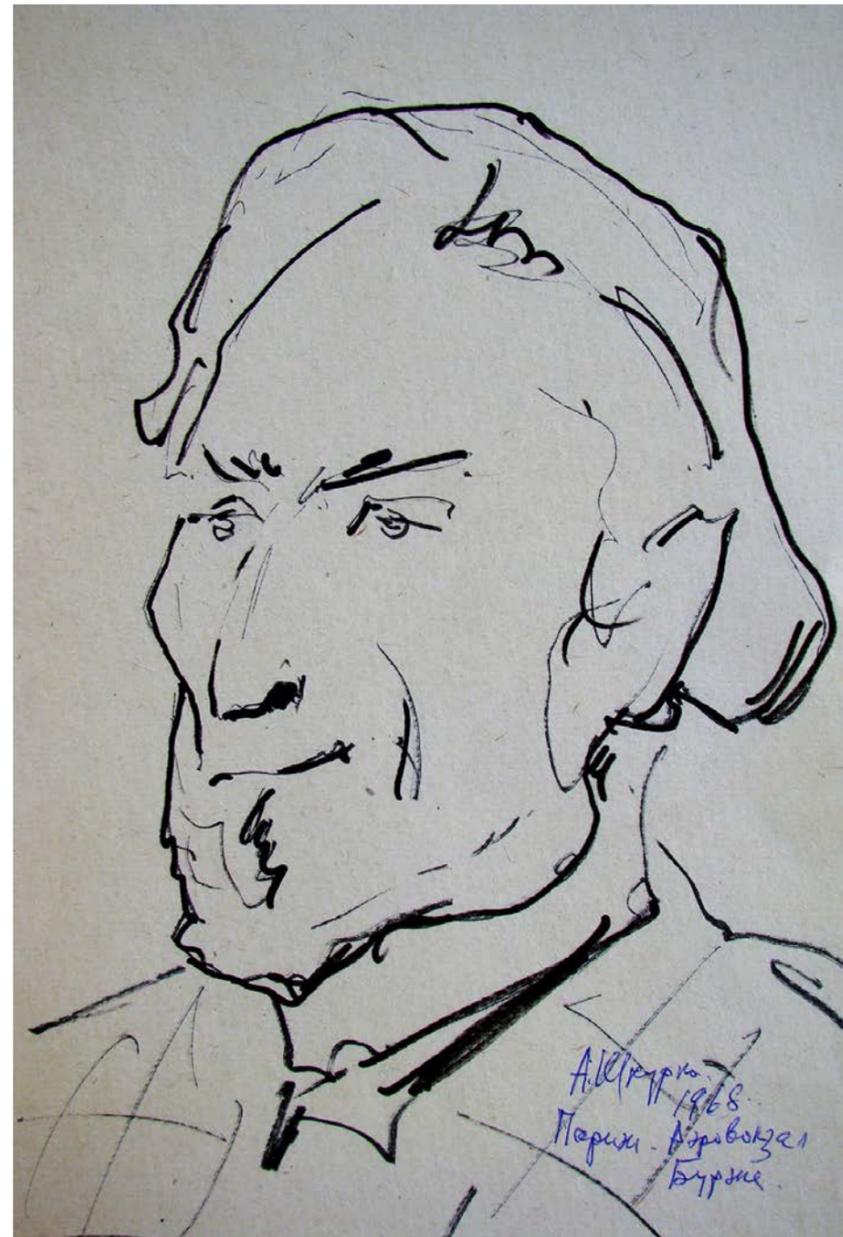

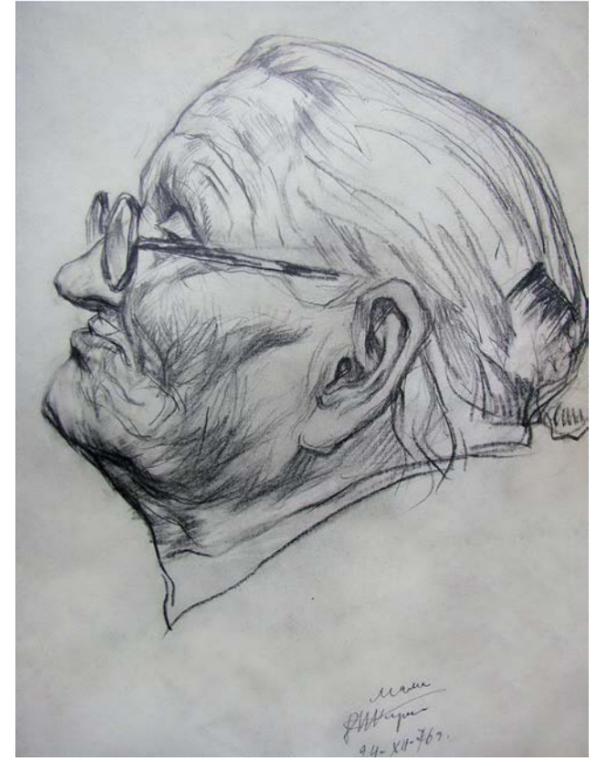
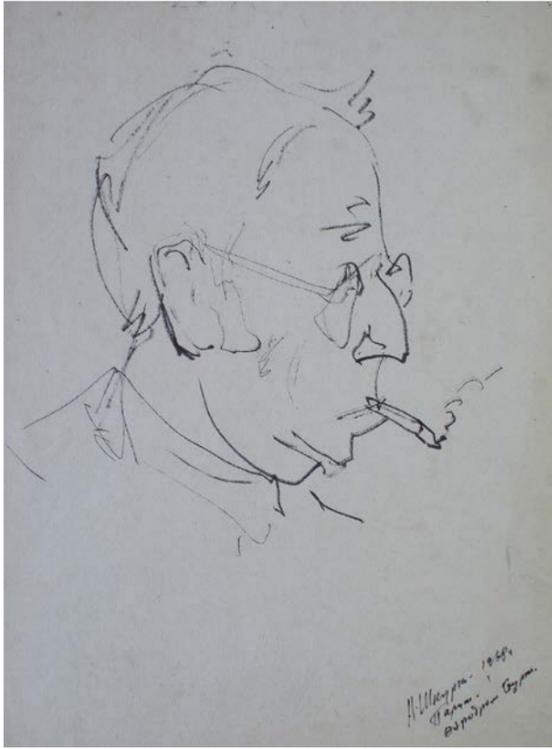

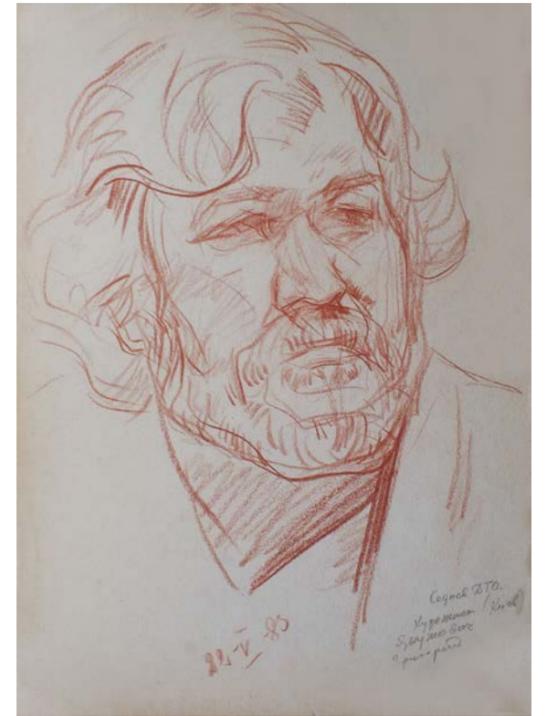
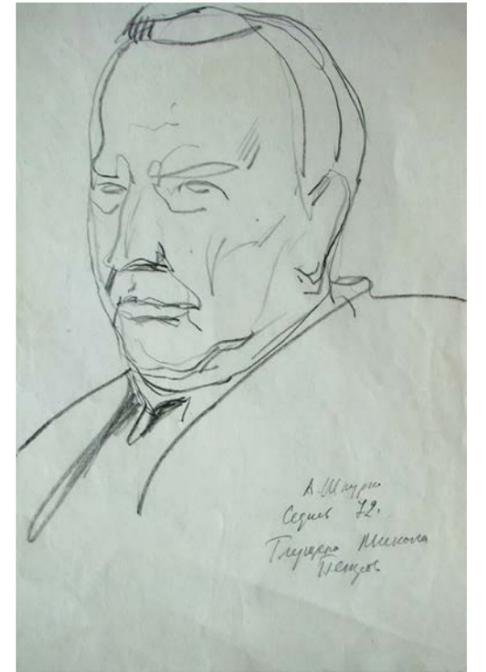

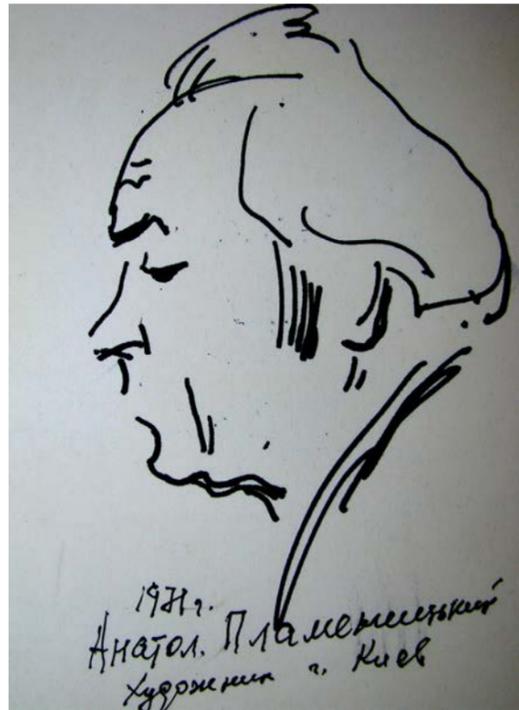
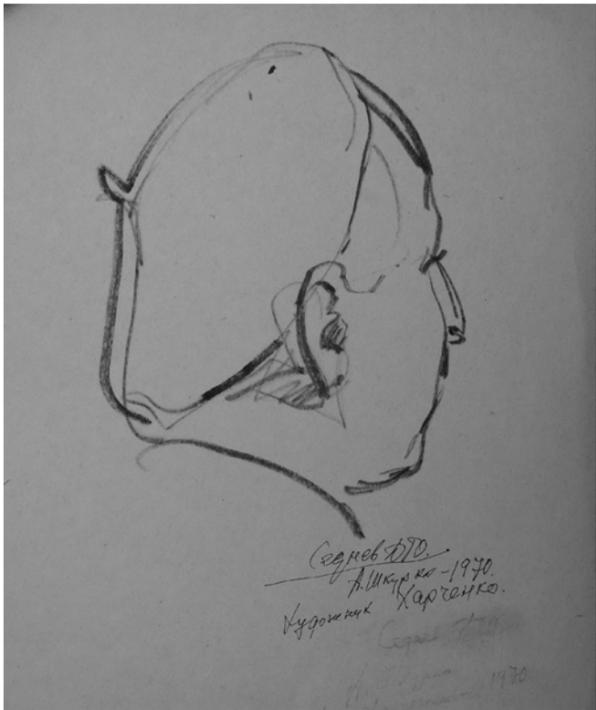
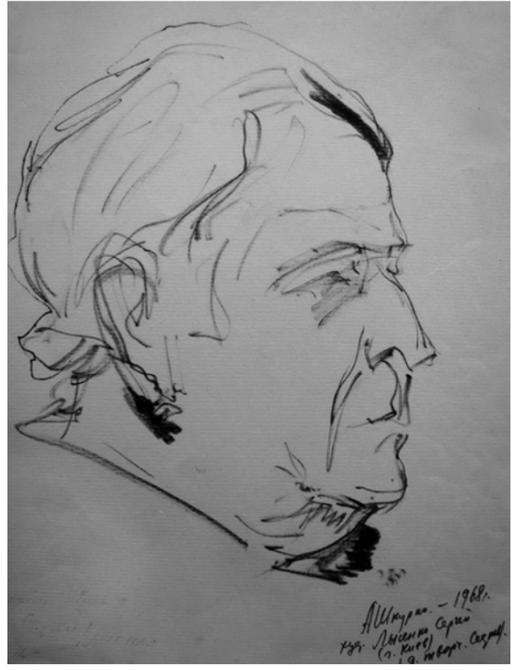

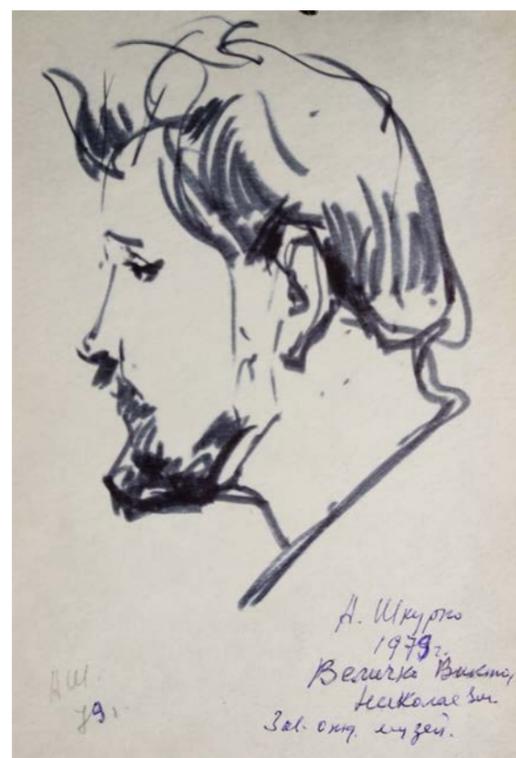

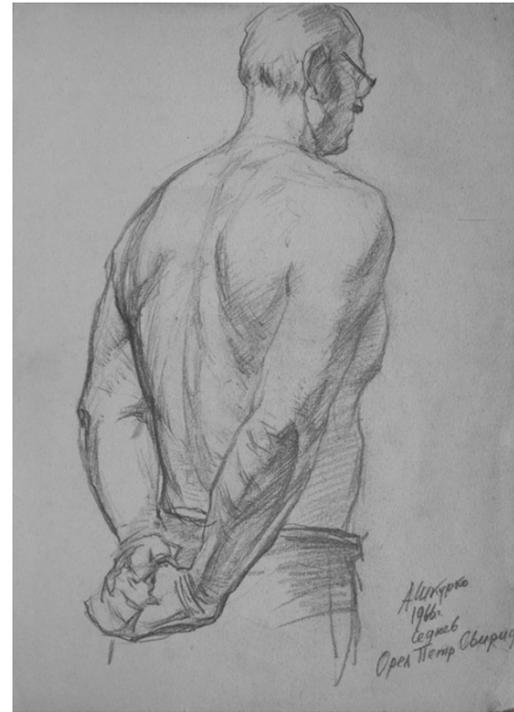
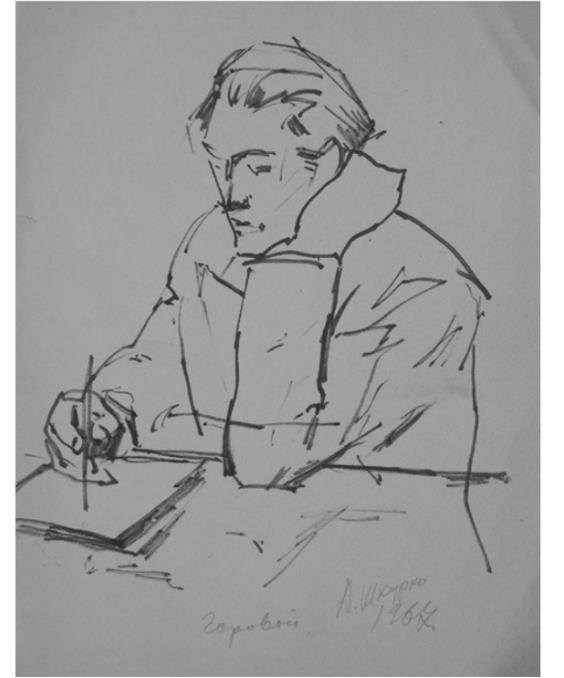

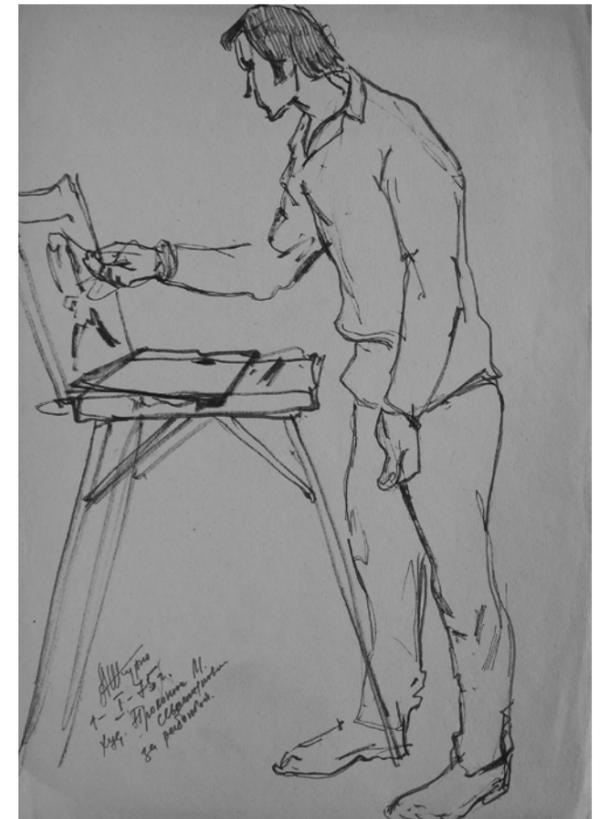
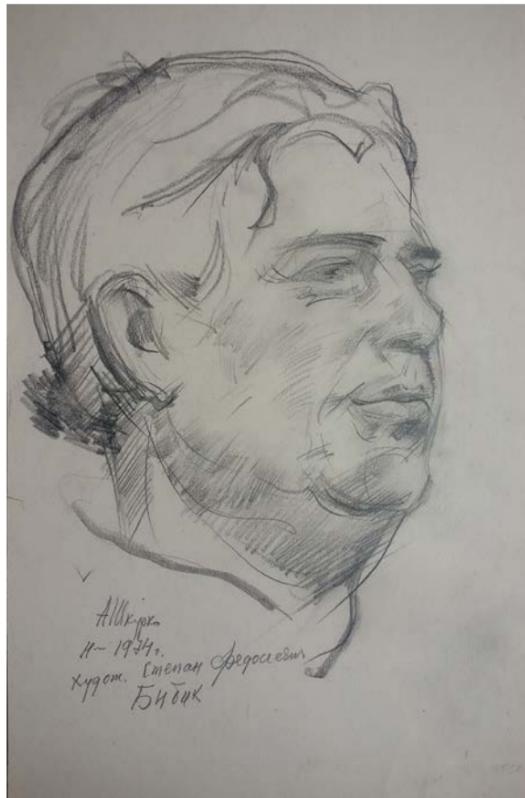
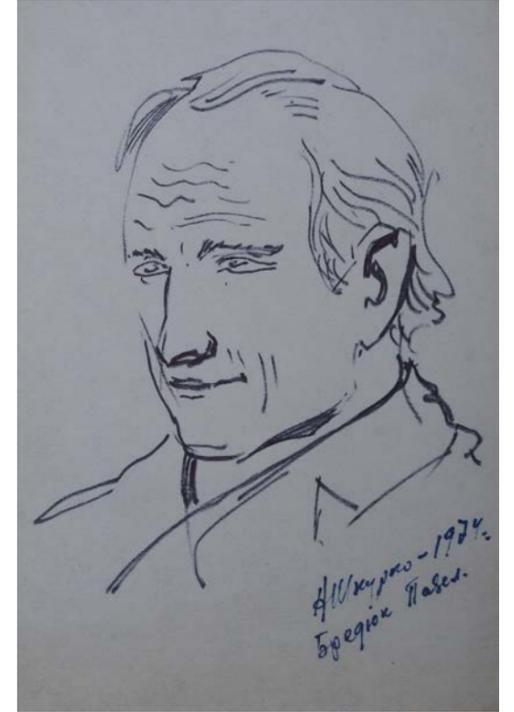

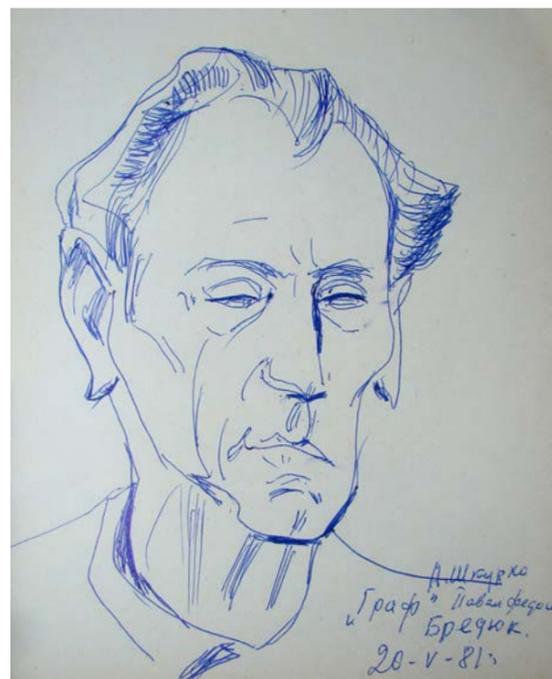
А. Шкряго
18-11-69
худ. портретов
Виктор Шоввал

А. Шкряго
12-1-77
худ. портрет
(Козлов)

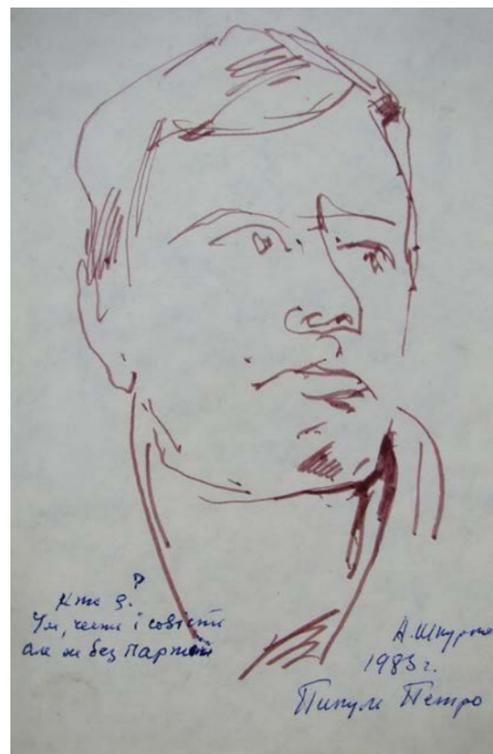
А. Шкряго
1977 г.
худож. Кошело
Сергей Шоввал
выступил на Софранов

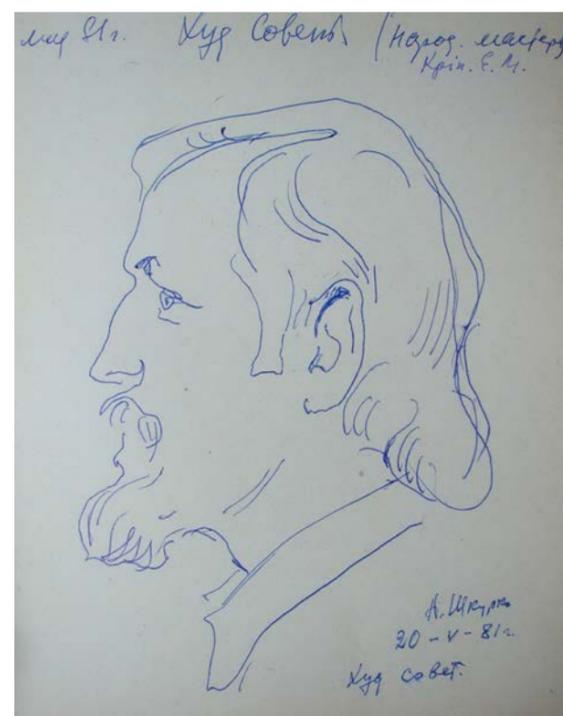
А. Шкряго
Граф Павли Фредерик
Брежнев
20-V-81

А. Шкряго
Сергей Пилип
20-V-81

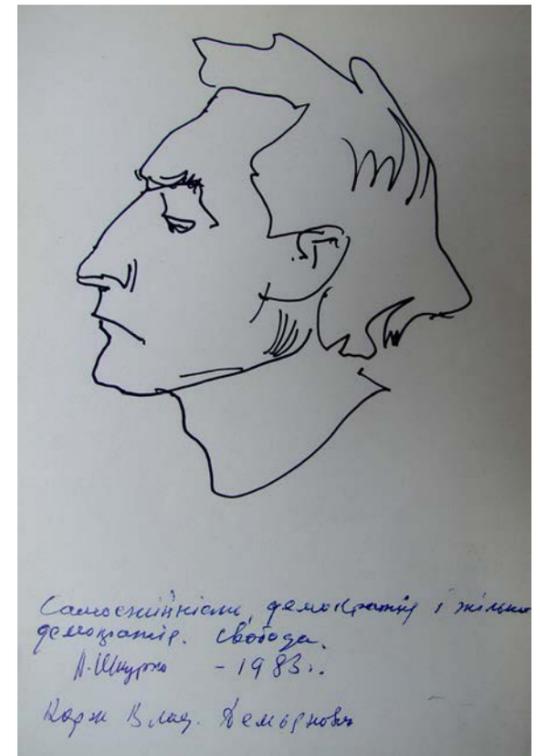
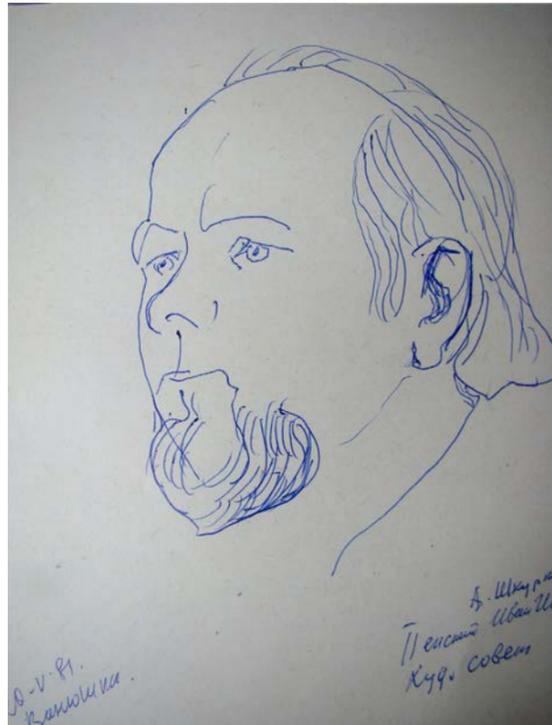
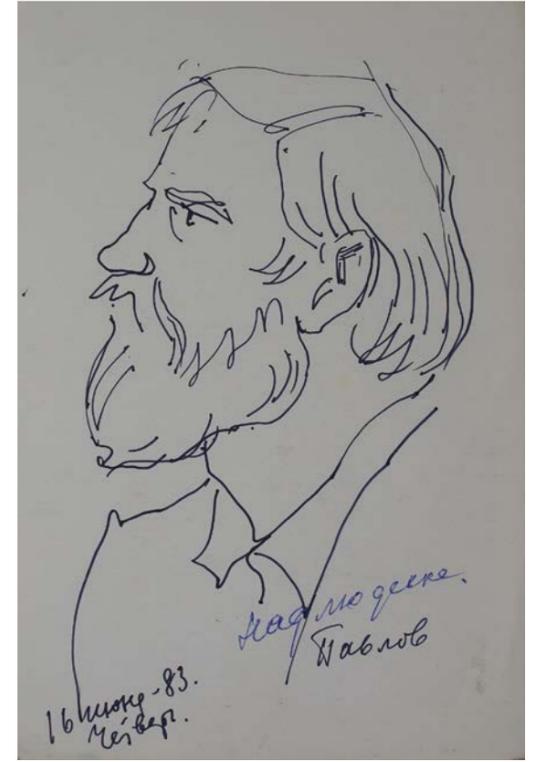
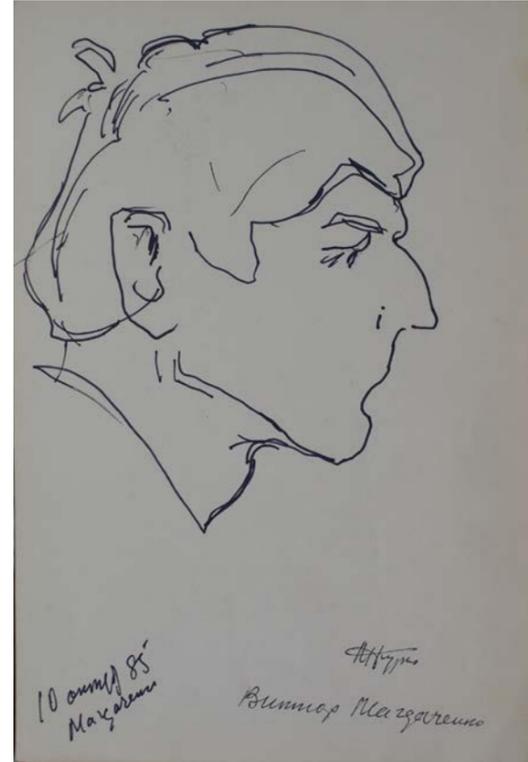
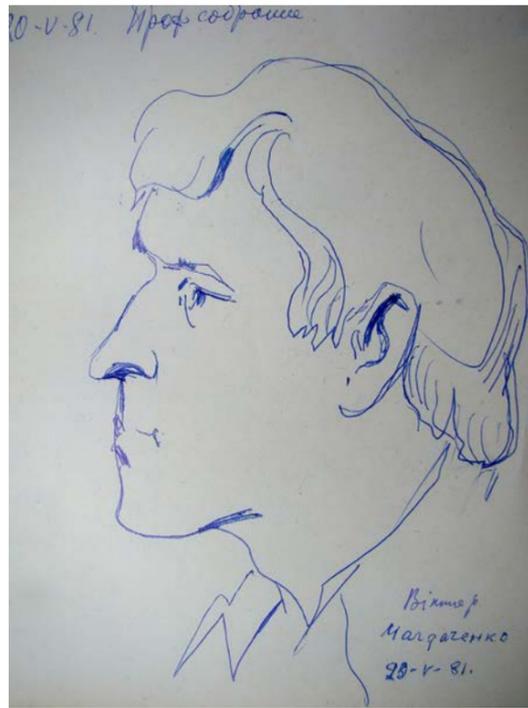
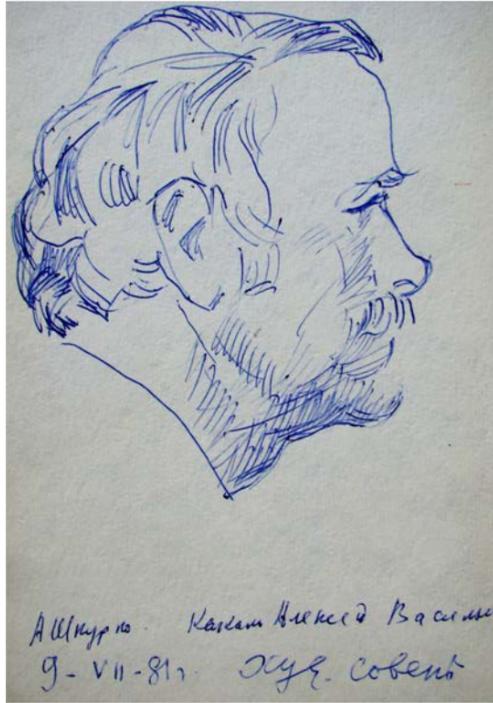

Кто в?
Ум, талант и совесть
или же без партий
А. Шкряго
1983 г.
Пилип Пемпо

худ. порт. Куп Собен (худож. мастер)
Куп. Е. М.

А. Шкряго
20-V-81
Куп Собен

Кафе. 1968

АКВАРЕЛЬ

Монмартр. 1968

Кафе. 1968

Амбуаз. Ріка Луара.

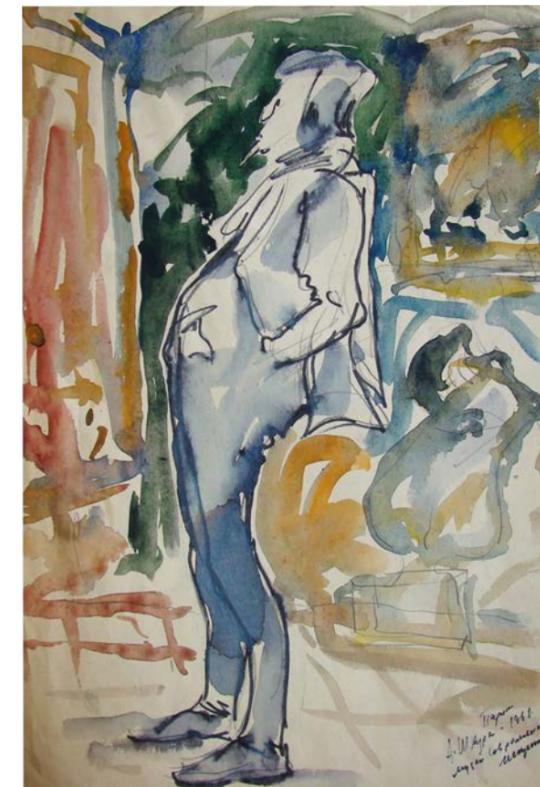
Порт Марсель. 1968

Партизан. 1968

Художник Скрыбін. 1970

Музей сучасного мистецтва. 1968

Захід сонця. 1971

Париж. Ніч 1968

ВИСТАВКИ, НА ЯКИХ ЕКСПОНУВАЛИСЯ ТВОРИ А.Н. ШКУРКА

- 1945 - Виставка, присвячена бойовому шляху І Білоруського фронту.
Мінськ-Мозовецький.
- 1954 - Республіканська художня виставка, присвячена 300-річчю возз'єднання України з Росією. Київ.
Республіканська художня виставка. Київ.
- 1957 - Ювілейна художня виставка Української РСР, присвячена 40-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Київ.
- 1960 - Республіканська художня виставка «Радянська Україна». Київ.
- 1961 - Художня виставка, присвячена 100-річчю від дня смерті Т. Г. Шевченка. Київ.
- 1963 - Республіканська художня виставка. Київ.
- 1964 - Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка. Київ. Москва.
- 1965 - Республіканська художня виставка «На варті миру». Київ.
- 1969 - Республіканська художня виставка, присвячена 50-річчю ЛКСМ України. Київ.
- 1970 - Республіканська виставка «Художники України до 100-річчя від дня народження В. І. Леніна». Київ.
- 1971 - Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Лесі Українки. Київ.
- Республіканська художня виставка, присвячена ХХІV з'їзду КПРС та ХХІV з'їзду КП України. Київ.
- 1972 - Республіканська художня виставка «Квітуча Радянська Україна», присвячена 50-річчю утворення СРСР. Київ.
- 1975 - Республіканська художня виставка «30 років Великої Перемоги». Київ.
- 1977 - Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Ф. Е. Дзержинського. Київ.
- Республіканська художня виставка «Завжди напоготові», присвячена Радянській міліції. Київ.
- 1978 - Республіканська художня виставка «60 героїчних років». присвячена 60-річчю Радянської Армії та Військово-Морського Флоту. Київ.
- Республіканська художня виставка «60 років ВЛКСМ». Київ.
- 1979 - Республіканська художня виставка «Наш радянський спосіб життя». Київ.
- 1980 - Республіканська художня виставка, присвячена 110-річчю від дня народження В. І. Леніна. Київ.
- 1981 - Республіканська художня виставка «Ми будемо комунізм». Київ.
- 1982 - Республіканська художня виставка «СРСР - наша Батьківщина», присвячена 60-річчю утворення Союзу РСР. Київ.
- 1984 - Виставка присвячена 40-річчю битви за Дніпро і визволення Києва від німецько-фашистських загарбників. Київ.
- 1984 - Ювілейна персональна виставка до 60-річчя з дня народження (Чернігівський художній музей, виставковий зал. Спілка художників УРСР).
- 1985 - Республіканська художня виставка «40 років Великої Перемоги», присвячена перемозі радянського народу у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. Київ.
- 2002 - Персональна виставка живопису і графіка «В прийдешне нам свою любов нести» (Чернігівський художній музей).
- 2004 - Персональна виставка живопису і графіка до 80-річчя з дня народження (філія Національного банку України в Чернігівській області).
- 2008 - Персональна виставка живописних творів у виставковій залі Чернігівського державного інституту економіки і управління.
- 2014 - Персональна виставка до 90-річчя з дня народження (Чернігівський художній музей, виставкова зала Чернігівської організації Спілки художників України).
- 2018 - Персональна виставка творів (Чернігівський художній музей).

ХРОНОЛОГІЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ

- 1924 року, 29 жовтня - народився в селі Смолин Чернігівської області, Україна.
- 1929 — змушений переїзд — втеча з рідного села до Чернігова селянської родини Никифора та Марфи Шкурко від примусової колективізації. Батько працює в Курську, на залізничній дорозі.
- 1930-1939 — навчання в середній школі № 2 у місті Чернігові.
- 1939 — вступ до Харківського художнього училища.
- 1941, вересень — жовтень — з початком війни пішки добирається з Харкова до рідного Чернігова.
- 1941-1943 — живе в окупованому німецько-фашистськими загарбниками Чернігові.
- 1943 — призов до лав радянської Червоної армії, добровольцем пішов на фронт, робив для однополчан фронтіві замальовки, портрети, етюди.
- 1944 — перше живописне полотно “Дороги війни”.
- 1945 — надав твори на виставку, присвячену бойовому шляху І Білоруського фронту в польському містечку Мінську-Мозовецькому.
- 1945 — визволяв Варшаву, штурмував Берлін, у дні Перемоги поставив автограф на стіні Рейхстагу.
- 1946 — 1951 — навчання в Ленінградському інституті живопису скульптури та архітектури ім. І.Ю. Рєпіна Академії художеств СРСР на живописному факультеті.
- 1951 — дипломний твір “М.В. Гоголь на Україні”.
- 1951—1952 — викладач Ростовського художнього училища ім. М.В. Грекова.
- 1953 — переїзд до Чернігова разом із товаришем художником Андрієм Мордовцем, одруження з Галиною Степаненко.
- 1954 — народження старшого сина Віктора.
- 1954 — участь в Республіканській художній виставці, присвяченій 300-річчю возз’єднання України з Росією.
- 1955 — праця в будинку творчості “Дача Куліженко” під Києвом.
- 1957 — початок роботи, над етюдами для картини “Колгоспне стадо” (з варіантами 1959 року), портретами односельців, краєвидами рідного села Смолин.
- 1957 — народження сина Сергія.

- 1957 — початок роботи над портретною галереєю чернігівців: представників селянства, інтелігенції, громадських і державних діячів.
- 1957 — перша зустріч з художником Миколою Глущенком, вплив особистості, творчість котрого мала великий вплив на художника впродовж наступних років.
- 1960 — початок седнівського пленеру, праця над образом Т.Г. Шевченка.
- 1960 — вступ до спілки художників УРСР, СРСР
- 1959 — картина «Колгоспна череда»
- 1961 — картина «1918 рік на Чернігівщині».
- 1960 — 1961 — картини “Т.Г. Шевченко — художник”, “Т.Г. Шевченко — поет”. Участь в ювілейних художніх виставках.
- 1963 — живописне полотно “Т.Г. Шевченко у Седневі в 1847 році”.
- 1964 — картина “Т.Г. Шевченко в Седневі”.
- 1964 — 1965 робота над картинами «Морський дозор», «Партизанські керівники» (1977,1984), «Партизани Білорусії».
- Початок нової теми, присвяченою рідному Чернігову. Пейзажі “Чернігів” (1964), “Чернігівський порт” (1967), “Чернігівська гавань. Спогади про дитинство” (1969), “Нові околиці Чернігова” (1972), “Чернігів будується” (1975).
- 1964 — картина “Літо. Героїні нашого часу — доярки”.
- 1968 — поїздка в Крим. Виконання впродовж наступних 8 років натурних замальовок в містечку Казантип.
- Туристична поїздка у Францію, знайомство зі скарбами Лувру. Виконав серію живописних та графічних творів.
- Розпочав цикл кримських пейзажів.
- 1969 — картина “Хлібороби”.
- 1970 — 1980 — уповноважений Спілки художників УРСР по Чернігівській області.
- 1973 — пленер в будинку творчості “Сенеж”.
- 1975 — перебування в будинку творчості в Гурзуфі.
- 1975 — картина “Морський дозор”.
- 1977 — початок роботи над картинами, присвяченими Другій світовій війні “Партизанські керівники — ватажки О. Федоров, М. Попудренко, Ф. Коротков” (1977, 1984), “Партизани Білорусії” (1985).

- 1981 — туристична поїздка в Італію, відвідування музеїв Флоренції, Уфіци, Ватикану.
- 1984 — ювілейна персональна виставка до 60-річчя з дня народження (Чернігівський художній музей, виставковий зал. Спілка художників УРСР).
- 1996 — звання Лауреата Чернігівської обласної премії імені М.М. Коцюбинського, Заслуженого художника України.
- 1996 — 2000 — робота над картиною “Михайло Коцюбинський. На Болдиній горі”.
- 2002 — персональна виставка живопису і графіка “В прийдешнє нам свою любов нести” (Чернігівський художній музей).
- 2004 — персональна виставка живопису і графіка до 80-річчя з дня народження (філія Національного банку України в Чернігівській області).
- 2008 — персональна виставка живописних творів у виставковій залі Чернігівського державного інституту економіки і управління.
- 2014 — персональна виставка до 90-річчя з дня народження (Чернігівський художній музей, виставкова зала Чернігівської організації Спілки художників України).
- 2018, 27 червня — персональна виставка творів (Чернігівський художній музей).

Художник Іван Глущенко.

Анатолій Шкурко.

Никифор Шкурко, батько художника з однополчанами (перший зліва).

Марфа Шкурко, матір художника.

Вітання колег. Анатолій Шкурко на відкритті персональної виставки до 85 — річчя.

З родиною. Віктор, Анатолій і Галина Шкурко. 2014.

Віктор і Анатолій Шкурко. Вітання сина на ювілейній персональній виставці до 90 — річчя з дня народження. 2014.

На виставці до Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

В Батурині. Наталія Реброва, Анатолій Шкурко і Наталія Сердюк.

У колі земляків на персональній виставці в художньому музеї. 2018.

Науково-популярне видання

ШКУРКО

Анатолій Никифорович

ЖИВОПИС, ГРАФІКА

Упорядники – *Віктор Величко, Петро Грищенко*

Технічний редактор – *Кухарець Галина*

Верстка – *Литвиненко Юрій*

Коректор – *Пильник Олена*

Підписано до друку 03.06.2017р. Формат 60 x 84/16

Папір офсетний № 1. Друк офсетний.

Ум.фарб. – відб. 15.75. Ум.друк.арк. 14.65. Обл.вид.арк. 15.75

Зам. № 14815. Тираж 50 прим.

Видавництво

ПАТ «Поліграфічно-видавничий комплекс «Десна»

14000, м.Чернігів, проспект Перемоги, 62

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єкта видавничої справи.

Серія ДК №4292 від 02.04.2012р.